

*Міністерство освіти і науки України
Полтавський державний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Кафедра іноземних мов*

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ДРУГИХ СТУДЕНТСЬКИХ ЧИТАНЬ
“КРОКИ В НАУКУ”

14 травня 2009 року



Полтава – 2009

УДК 81'243:37.046.16 (060.55)

ББК 81.42 (063)

Кроки в науку : тези доповідей других студентських читань (Полтава, 14 трав. 2009 р.) / Полтавський. держ. пед. ун-т. ім. В. Г. Короленка; редкол. Вишня Н. Г., Король Л. Л., Кришталь Н. А. [та ін.]. – Полтава : ЮЦ ПДПУ, 2009. – 165 с.

Збірник містить тези доповідей учасників других студентських читань “Кроки в науку”, проведених кафедрою іноземних мов Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Пропонується науковцям, магістрантам, студентам, педагогам-практикам.

Редакційна колегія:

к. філол. н., доц. Н. Г. Вишня

к. пед. н., доц. Л. Л. Король

ст. викл. Н. А. Кришталь

ст. викл. Л. М. Черчата

викл. О. М. Шевченко

Рецензенти:

к. іст. н., доц. В. В. Кононенко

к. філол. н., доц. А. В. Парій

Друкується за ухвалою вченої ради Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 13 від 28 травня 2009 року).

Редколегія не завжди поділяє погляди авторів.

За достовірність і вірогідність викладених фактів, за правильне цитування джерел та посилання на них відповідальність покладається на учасників наукових читань.

Тези доповідей друкуються в редакції авторів.

Відповідальна за випуск – к. п. н., доц. кафедри іноземних мов
Л. Л. Король

© Колектив авторів, 2009

ЗМІСТ

<i>Безсмертна Юлія, Подгурська Юлія</i> 2009 РІК – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РІК КРЕАТИВНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙ	6
<i>Бойчук Марія</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ	7
<i>Бондар Тетяна</i> СТУПІНЬ ДОКТОРА В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	10
<i>Борбицька Наталія</i> ДОСВІД ПОБУДОВИ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ ФРАНЦІЇ ЯК МОЖЛИВИЙ ШЛЯХ РЕФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ	12
<i>Верещака Тетяна</i> СИСТЕМА ВСТУПУ ДО ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ США	15
<i>Волжан Аліна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ	18
<i>Губрій Ольга</i> ВПЛИВ РІДНОЇ МОВИ НА ФОРМУВАННЯ ДВОМОВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ	21
<i>Давиденко Яніна</i> MAKING COMPARISON OF THE DISTINGUISHING FEATURES OF SARCASTIC AND IRONY	23
<i>Данилишина Іванна</i> НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	27
<i>Єрмак Тетяна</i> НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ (ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)	29
<i>Єрмакова Валентина</i> ECOLOGY AS MULTIDISCIPLINARY SCIENCE	31
<i>Зайка Віта</i> КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ	33
<i>Закалюжний Євген</i> SOCIOPOLITICAL SITUATION IN THE POLTAVA REGION DURING THE PERIOD OF UKRAINIAN NATIONAL REPUBLIC	35
<i>Здоровило Наталія</i> MANAGEMENT CULTURE OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENT	37
<i>Калашиник Дмитро</i> ORGANIZATION OF EDUCATIONAL WORK OF WOMEN-TUTORS	39
<i>Калініченко Лариса</i> СПІЛКУВАННЯ ТА ЕТИКА ВЗАЄМОСТОСУНКІВ У КОЛЕКТИВІ	41
<i>Кириленко Яна</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ПРОЦЕСУ РЕФЛЕКСИВНОГО УПРАВЛІННЯ	43
<i>Корецький Валерій</i> – ІСТОРИКО-СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПОШИРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КРАЇНАХ СВІТУ	46
<i>Король Лариса, Гнідаш Ігор</i> DISTANCE EDUCATION IN MODERN SOCIETY: LEARNING FOR THE SAKE OF KNOWLEDGE	48
<i>Кочерга Яна</i> СИНТАГМАТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ СЛОВА	50

<i>Кравченко Тетяна</i> ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	52
<i>Крамаренко Ольга, Черчата Лідія</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ НЕОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У КОНТЕКСТІ ПОЯВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ ЯК ДИНАМІЧНОГО ФЕНОМЕНУ	54
<i>Кришталь Наталія, Жук Наталія, Софієнко Марина</i> ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОСВІТИ НІМЕЧЧИНИ	58
<i>Кузнєцов Дмитро</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АМЕРИКАНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО СЛЕНГУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	64
<i>Кухтяк Таїсія</i> ВЕРБАЛЬНЕ І НЕВЕРБАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА	66
<i>Левцун Анатолій</i> PROBLEM OF FRUSTRATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS AT THE INITIAL STAGE OF TRAINING	67
<i>Лесікова Олена</i> ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ПІЗНАННЯ СВІТУ	68
<i>Леськів Оксана</i> КЕМБРИДЖ – ОДИН ІЗ НАЙСТАРШИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	71
<i>Лимарь Тетяна</i> UKRAINIAN PARLIAMENT	74
<i>Логвиненко Юлія</i> ЕТАПИ МОВЛЕННСВОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ	77
<i>Марченко Аліна</i> FAIRY TALE – THE MOST ENIGMATIC GENRE OF THE WORLD LITERATURE	80
<i>Марченко Олексій</i> THE ROLE OF A. KRIMSKY'S BUSINESS TRIP TO SYRIA AND LEBANON FOR HIS SCIENTIFIC BIOGRAPHY	82
<i>Мосур Анна</i> ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	85
<i>Надточій Марина</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕРКЛАДУ РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ	87
<i>Негляд Михайло</i> НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ СПІЛКУВАННІ	90
<i>Новоселецький Сергій</i> ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ	92
<i>Олексієнко Марія</i> – ІСТОРИОГРАФІЯ ПОЛЕМІКИ НАВКОЛО ДЕФІНІЦІЇ СЛЕНГУ В АНГЛІСТИЦІ	94
<i>Оніщенко Наталія</i> ОСВІТНІЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	98
<i>Остропольська Яна</i> ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	100
<i>Павлюк Мирослава</i> PROBLEM OF DRINKING WATER AND DRINKING WATER SUPPLY IN THE UKRAINIAN ENVIRONMENTAL LEGISLATION	102
<i>Первак Роман</i> THE BATTLE OF POLTAVA: COURSE OF EVENTS	105
<i>Підгорний Богдан</i> КРЕАТИВНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЇ ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРІОРИТЕТ	108

Роман Людмила ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	110
Руденко Євгеній PEDAGOGICAL CONFLICT: PREVENTION OF CONFLICT SITUATIONS	112
Сікач Валентина ЕТАПИ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЮ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	114
Скоряк Анна, Підгорний Олександр ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНТИЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ	117
Таборовець Антоніна МЕТОД ПРОЕКТІВ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	120
Тесленко Наталія ЗООМОРФІЗМИ ЯК ВІДБИТТЯ ЦІННІСНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В НІМЕЦЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ	122
Титаренко Анжеліка АКТИВНІ ЗАСОБИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ РЕФЛЕКТОРНОЇ ТЕОРІЇ	125
Фірсова Юлія – ОСОБЛИВОСТІ БОТАНІЧНИХ МЕТАФОРНИХ ДВОКОМПОНЕНТНИХ НАЗВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	127
Хаустова Анастасія MUSIC DOWNLOADING: A SLIGHT FRONTIER BETWEEN FUN AND CRIME	129
Христенко Дарія THE CONVENTIONAL CASES OF ITALICS USE IN TYPEWRITTEN TEXTS	131
Чичкань В'ячеслав “МОВА ТІЛА” ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ	134
Чорнокал Ольга РОЛЬ КРАЄЗНАВЧОЇ ЕКСКУРСІЇ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	136
Шажко Анна КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	139
Шакланова Марина ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ЗООМОРФІЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ	141
Шам Олена THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A FACTOR OF UKRAINIAN UNITY	144
Шведун Олексій ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	146
Шинкарчук Оксана ІНОЗЕМНІ МОВИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	149
Щетініна Ольга TATIANA'S DAY: ORIGIN AND SPIRIT	150
Юдіна Галина THE SELF-ESTEEM OF A PERSONALITY IN A SELF REGULATING SYSTEM	151
Юсупова Найна КООПЕРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ США	156

Юлія Безсмертна
*студентка історичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Юлія Подгурська
*студентка історичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

2009 РІК – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РІК КРЕАТИВНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙ

В епоху інтеграції та глобалізації нововведення перебувають у центрі уваги суспільства. Не випадково Європейський парламент санкціонував пропозицію Єврокомісії проголосити 2009 рік Європейським роком креативності та інновацій. Кожна держава-член ЄС призначила національного координатора, який упродовж року нести відповідальність за належне виконання заходів Року на національному або регіональному рівнях.

Загальною метою означеного Року є підтримання зусиль країн-членів у розвитку креативності, навчанні впродовж життя як стимулу до інновацій та ключового фактора розвитку особистих, професійних, підприємницьких і соціальних навичок, а також загального добробуту людини в суспільстві.

Термін “інновація” в теорії менеджменту позначає будь-яке соціально-економічне нововведення, що не одержало масового поширення в галузі праці, виробництва й управління [2]. Креативність – синонім слова “творчість”, тобто здатність людини створювати нове, до того невідоме. Як бачимо, навіть тлумачення значень обох цих термінів опосередковано роз’яснюють, чому Європейський рік креативності та інновацій став важливою ініціативою, яка охоплює всі держави й інституції ЄС. Виразну відповідь убачаємо в тому, що Європі необхідно посилити спроможність національних громад до креативності та різноманітних новацій, аби стимулювати розвиток суспільних знань. Інноваційна спроможність суспільства, такими чином, пов’язана з креативністю як особистісною рисою громадянина.

Отже, метою Року креативності й інновацій є активне використання і просування творчих ініціатив та інноваційних підходів у різних сферах людської діяльності, на всіх її рівнях.

Услід за Європою, 2009 рік в Україні так само визнано Європейським роком креативності та інновацій. Відкриття Року відбулося 12 січня 2009 року в Дніпропетровській області в рамках проекту “Підтримка мережі Євроклубів України”, який утілює в життя Українська асоціація європейських студій за сприяння Представництва

Європейської Комісії в Україні. 12 січня 2009 року посланці головної в ЄС Чеської Республіки, довірені особи Представництва Європейської Комісії в Україні та Дніпропетровської державної адміністрації, а також Української асоціації європейських студій та Європейської Бізнес-асоціації відкрили Європейський рік в Україні [1].

Відзначення Року розпочали молодіжні європейські клуби України, представники яких узяли участь у національній майстерні “Лідерство Євроклубів – майстерня креативності та інновацій”. Організатори заходу надали можливість лідерам Євроклубів обмінюватися досвідом, засвоювати інноваційні методи роботи для успішного розвитку Євроклубів і посилення їхньої ролі в громадах. У межах цього річного проекту заплановано регіональні тренінги, ярмарки креативності й інновацій, інші велелюдні заходи.

Таким чином, розвиток креативності й інновацій є ключовою ініціативою в Європі. Його мета – сприяти поширенню інноваційних починань у всіх царинах суспільної діяльності. Окрім освіти та культури, ініціативи Року впроваджуватимуться в сферах підприємництва, інформатизації суспільства, працевлаштування та регіональної політики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відкриття Європейського Року креативності та інновацій в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mrc.net.ua.
2. Інновації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=%D0%86%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97&oldid=2360601.html>.

Марія Бойчук

*магістрантка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ

Німеччина – федеративна держава, яка складається із шістнадцяти самостійних земель, кожна з яких має різноманітну за формами систему освіти, надаючи можливість широкого вибору моделі навчання. Система освіти Німеччини включає декілька ступенів. Нижчий, так званий елементарний ступінь системи освіти Німеччини складають дитячі садки. Дошкільна освіта в Німеччині славиться давніми традиціями. Так, Kindergarten представляє собою соціальний інститут німецького походження, який був запозичений багатьма країнами [4].

Перші заклади для дітей молодшого віку з'явилися на початку XIX сторіччя. Головна їхня функція полягала в догляді за дітьми протягом того часу, коли батьки знаходилися на виробництві. Пізніше дитячі садки створювалися для того, щоб якісно підготувати дітей до школи [2].

Сучасна система дошкільного виховання визначає пріоритетом особистісно-соціальне виховання: у дитячому садку діти, як правило, проводять час тільки до обіду, а другу половину дня вони знаходяться вдома, в колі своєї родини. хоча є дитячі садки і дитячі установи продовженого дня.

Нині у ФРН понад 30 % дітей від трьох до шести років відвідують дитячі садки. В залежності від того, скільки годин у день необхідний догляд за дітьми, використовують одну з двох наявних можливостей, а саме: Tageseinrichtungen (або Tagespflege). Tageseinrichtungen – це денні дитячі установи, де забезпечується нагляд, навчання і виховання дітей від 4-х місяців до 14-ти років. Під дахом Tageseinrichtungen можуть знаходитися діти кількох вікових груп. Kindergartengruppen – групи дитячого садка, що працюють з 8.00 до 12.00 для дітей вікової групи 3-х–6-ти років; Tagesstätten – групи денного дитячого садка, що працюють з 8.00 до 16.00, змішані групи для дітей від 4-х місяців до шкільного віку; Hortgruppen (групи продовженого дня) – дитячі групи для дітей віком від 3-х до 14-ти років.

Активно функціонують і розвиваються приватні дитячі садочки, які створюються за ініціативи батьківських громадських організацій, дитячі садочки при релігійних общинах, працюють також лісові дитячі садки – для дітей із слабким здоров'ям [1].

Діти з особливими потребами, як правило, відвідують спеціалізовані дитячі установи, проте раз на тиждень вони спілкуються, граються зі своїми здоровими однолітками. Вважається, що діти повинні з ранніх пір уміти розуміти, сприймати і піклуватися про своїх маленьких хворих співгромадян.

Дитячі установи Німеччини працюють у системі виховання дітей, яка залучає багатий досвід німецької культури і педагогіки, усугубляючи авторитарні й такі, що пригнічують індивідуальність дитини, методи виховання.

У кожному дитячому садку є свої правила і традиції. Німецький стиль виховання – це чітка організація і послідовність. Одним із головних завдань дошкільного виховання в Німеччині є створення території щасливого і безхмарного дитинства [3–5].

Вихователь у німецькому садочку не стільки займається з дітьми, скільки бере участь в їхніх іграх і заняттях. Головне – не

нав'язати і змусити, а зрозуміти чого хоче дитина, зацікавити, захопити і бути розумним і добрим учасником дитячих ігор. Важливо, зуміти завоювати довіру дитини, залишаючись поряд, не заважати їй відчувати себе головним у цьому процесі, і взагалі, зробити відвідини дитячого садку бажаною і радісною подією для кожного маляка.

Важливе значення для досягнення даної мети має організація гри. Ігри для дітей організують вихователі та їхні добровільні помічники – старшокласники, які мріють у майбутньому пов'язати своє життя з вихованням дітей. Іграм приділяється дуже велика увага, в них моделюються життєві ситуації, розвивається уміння самостійно мислити й ухвалювати рішення.

Вихователі постійно вдосконалюють свої креативні здібності, відвідуючи спеціально організовані курси, а потім, упроваджують усе нове і цікаве в роботі з дітьми. Візитна картка будь-якого вихователя, а пізніше, вчителя в школі – усмішка. Всі проблеми, які виникають у дитячому колективі, розв'язуються вихователями-професіоналами. Батьківські збори в садках проводять, але тільки тоді, коли треба спланувати сумісне проведення свята, поїздки, прикрасити зал для виступів тощо.

Дошкільна підготовка у дитячому садку в Німеччині передбачає: розвиток логічного мислення (всі діти перед школою проходять тести на логіку, образність мислення і уміння правильно виражати свою думку), навички в малюванні і прикладній творчості, загальний фізичний розвиток, початкова музична освіта. Грамоті та письму німецькі дітей у садках не навчають.

Німецьке суспільство – це суспільство, де виховують не тільки вузьких фахівців, але, головним чином, професіоналів. Звичка до порядку і системи, це саме те, що допомагає німецькому суспільству залишатися стабільним і благополучним.

Основні принципи виховання дітей в Німеччині – допомагати, сприяти тому, щоб дитина реалізувала свій індивідуальний потенціал, склалася як особистість.

Отже, виховати особистість означає подарувати людині цілий світ її власного “я”, яке проявляється в яскравій індивідуальності й багатстві душі та вміщує багатство власного народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калина И. И. Проблемы и перспективы развития дошкольного образования в Германии / И. И. Калина // Дошкольное воспитание. – 2006. – № 9. – С. 34–37.

2. Турченко В. Из опыта работы в немецком детском саду/ В. Турченко // Дошкольное воспитание. – 2006. – № 6. – С. 43–46.
3. Высшее образование в Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://chemodan.com.ua/germany/ger_edu.htm/
4. Всшее образование в Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://etrarel.com.ua/content/view/188/252/>
5. Образование в Германии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gedukation.notbox.ru/>

Тетяна Бондар

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

СТУПІНЬ ДОКТОРА В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Загальновідомо, що система вищої освіти може бути унітарною – з одним основним типом вищого навчального закладу (наприклад, університетами), або бінарною – з двома типами ВНЗ (наприклад, університетами й інститутами) [2, с. 8].

Вища освіта Великобританії ґрунтується на унітарній дворівневій системі, однак термінологія і структура ступенів може бути розбіжною в різних університетах. Перший учений ступінь – доктора філософії (*PhD* або *DPhil*) – можна одержати у багатьох царинах, включаючи природничі, гуманітарні й інженерні науки, право тощо [2]. Національного чи бодай центрального регулювання програм докторату в країні немає. Присудження звань – прерогатива вченої ради вишу.

Упродовж навчання аспірант може працювати в університеті, відряджатися для проведення наукових досліджень в інші ВНЗ тощо. Проте диплом доктора філософії не гарантує йому ні зайнятості, ні високого рівня зарплатні. Документ лише сприяє кар'єрі, засвідчує рівень можливостей і професійних умінь.

Чинна програма докторату вимагає від здобувача трирічного стажу роботи за фахом після отримання ним бакалаврського диплома з відзнакою. Крім того, неодмінними умовами виконання програми *PhD* можуть бути: диплом (кваліфікація) магістра з науковим ухилом або диплом поглибленого навчання, трирічний досвід наукової діяльності тощо. Втім, університети мають право зараховувати на докторські програми й осіб, що не мають означених документів, за умови фактично доведених здібностей претендента до самостійної наукової праці. Позитивно, що немає ніяких обмежень щодо віку, статі, національного походження для відбору кандидатів на програми.

У гуманітаріїв програма PhD – це, головню, самостійні дослідження здобувача, а також опанування низки спецкурсів, котрі завершуються іспитами чи тестами. Аспірант має підготувати рукопис та анотацію своєї дисертації для участі в засіданні, де аналізуватиметься його робота. Зміст дисертації повинен засвідчувати помітний особистий науковий унесок аспіранта в розроблення теми дослідження, оволодіння ним науковою методологією, навичками критичного аналізу наукових джерел. Рукопис дисертації мусить містити повну бібліографію і мати науково коректні посилання на опубліковані праці. Готову дисертаційну роботу розглядають два рецензенти: один із ВНЗ, де вона виконувалася, другий – з іншої інституції. Науковий керівник здобувача може призначатися третім рецензентом. Рецензування – дуже відповідальний етап здобуття докторського ступеня, адже британські рецензенти можуть дійти висновку, що рівень роботи не відповідає вимогам докторату, рекомендуючи присудити здобувачеві ступінь магістра філософії (MPhil).

Другим докторським ступенем у Великобританії є так званий “вищий докторат” (*Higher Doctorate*), який присуджується на відзнаку вагомого внеску визнаного і широковідомого науковця в певну галузь на підставі опублікованих ним праць.

Важливо зазначити, що у Великобританії немає встановлених правових норм щодо визнання закордонних дипломів і кваліфікацій доктора наук. Європейські конвенції з нострифікації (визнання) докторських дипломів країна ратифікувала, але, на жаль, вони стосуються лише шкільних атестатів і бакалаврських дипломів. Жоден закордонний диплом чи звання не визнається без скрупульозної перевірки фахівцями вищого закладу освіти, які є широковідомими експертами у певній царині досліджень. Часткове визнання докторського диплома не дозволяється.

Таким чином, Великобританія наразі має свій підхід до організації програм докторату, їхньої структури, змістовного наповнення, а також до визнання академічного ступеня доктора наук, присудженого вишами інших держав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корсак К. В. Світова вища освіта / К. В. Корсак. – К. : Радянська школа, 1997. – С. 14–45.
2. Корсак К. В. Великобританія: система освіти і підготовки наукових кадрів / К. В. Корсак // Науковий світ. – 1999. – № 4. – С. 8–11.

Наталія Борбицька
*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ДОСВІД ПОБУДОВИ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ ФРАНЦІЇ ЯК МОЖЛИВИЙ ШЛЯХ РЕФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Система освіти Франції об'єктивно відіграє роль своєрідної лабораторії, дослідного поля, де проходять перевірку життям сучасні тенденції розвитку освіти. В освітніх проблемах цієї країни знаходять відображення важливі педагогічні процеси, що виходять за межі національних кордонів та становлять інтерес і для українських педагогів, оскільки наша країна знаходиться в активному пошуку шляхів ефективного реформування освітнього простору.

Сучасна система французької освіти складалася впродовж останніх двох століть і вважається за одну з самих передових у світі. Основна її особливість – переважання державних навчальних закладів. Тільки держава має право на видачу дипломів до рівня бакалавра (baccalaureat). Вища освіта у Франції має яскраво виражену національну специфіку. У цій країні своя система дипломів і вчених ступенів, особливий поділ на цикли і особливе ставлення до дипломів державних навчальних закладів: вони, як правило, цінуються набагато вище, ніж дипломи приватних шкіл і університетів. Зарахування у вищий учбовий заклад Франції може бути лише за наявності ступеня бакалавра [5].

Французька система освіти має різні форми: “короткий” і “довгий” цикл навчання у вищих школах (Grandes ecoles) та університетах. Існують наступні види освітніх установ “короткого” циклу: 1) Відділення вищої технічної освіти в ліцеях. Вони готують до здобуття BTS (brevet de technicien superieur) – диплома про вищу технічну освіту; 2) Університетські технологічні інститути (institut universitaire de technologie) існують при університетах і ведуть до отримання DUT (diplome universitaire de technologie) – університетського технологічного диплома; 3) Спеціалізовані школи готують протягом 2х або 3х років по спеціальностям охорони здоров'я і соціальних служб: акушерок, медсестер, масажистів-кінезіотерапевтів і тому подібне [2].

Перейдемо до розгляду вищої освіти “довгого” циклу. Університетська освіта має три етапи. Перший етап протягом 2-х років го-

тує до отримання DEUG (диплом про загальну університетську освіту), але цей диплом не має практичної цінності на ринку праці. Другий етап готує до ліцензії (licence) протягом одного року після DEUG і maitrise (рік після licence). Недавно була також створена можливість професійної освіти: MST (maitrises des sciences et techniques) і магістратура (les magisteres), в якій навчаються три роки. Мета магістратури – заохотити підготовку спеціалістів з деяких університетських програм, особливо для виробничої сфери або фахівців високого класу з основних дисциплін. Третій етап ділиться на дві філії: 1) DESS (диплом вищої спеціалізованої освіти), який є професійним дипломом, підготовка до якого триває протягом 1 року після отримання ступеня maitrise і включає навчання і практику. 2) DEA (диплом поглибленого вивчення) це навчання дослідницької роботі. Після отримання DEA (протягом одного року) можна підготувати наукову роботу (these), мінімально протягом двох років.

Організаційна структура університетів залишалася на подив стабільною з 1896 р. – моменту їх корінної реорганізації в період Третьої республіки аж до прийняття в 1968 р. закону Едгара Фора, який відповідав потребам в реформуванні, що проявилися під час студентських хвилювань, і закону Саварі 1984 р., згідно якому університети отримали адміністративну, учбову і фінансову автономію. Факультети були замінені двома новими структурами: з одного боку, учбово-дослідницькими об'єднаннями, на чолі яких стоять директори, покликані забезпечувати координацію педагогічної діяльності; з іншого боку, університетом, який об'єднує діяльність учбово-дослідницьких об'єднань, служб загального призначення (бібліотек, служб інформації і орієнтації, служби безперервного навчання і т. д.), а також відає інститутами і школами, переданими, при необхідності, університетам [3].

Реформи 80-х і 90-х рр., що послідували один за одним, мали на меті пристосувати університет до потреб економіки і суспільства, що змінилися, а також до все зростаючого числа студентів і їх все більшої різноманітності. Згідно проведеної в квітні 1997 р. реформи навчальний рік в університеті ділиться на семестри, що дозволяє проводити переорієнтацію набагато швидше, ніж раніше; розширено платне навчання; установлений підрозділ по узагальненню професійного досвіду і введена практика індивідуального керівництва викладача роботою кожного студента. Тепер стоїть питання про продовження реформи шляхом подальшої децентралізації і професіоналізації навчання. У листопаді 1997 р. Прем'єр-міністр Ліонель Жоспен обнародував план “У-3000”, метою якого є задоволення

університетом потреб наступного тисячоліття. Практика децентралізації стала важливим важелем регіонального розвитку і розповсюдження нового вигляду діяльності в провінціях. Реформи також сприяють демократизації вищої освіти у Франції [4].

Прагнення надати французьким університетам міжнародне, і, перш за все європейське, звучання веде до розширення їх адміністративної автономії. Університети проводять енергійну політику міжнародних обмінів і стають престижними центрами, з якими співробітничують не тільки партнерські університети, але і підприємства [1]. Така практика має місце, наприклад, в університетах Гренобля, Тулузи, Лілля і Ренна-Нанта, оскільки потреби підприємств в таких висококваліфікованих кадрах стають все більш гострими [3].

Відкритість французької системи вищої освіти для обміну науково-педагогічним досвідом дає змогу збагатити вітчизняну вищу школу новими ідеями та сприятиме більш ефективному її реформуванню. Досвід становлення освітньої системи Франції може бути корисний для України в плані аналізу побудови циклічного та поетапного навчання у вищій школі, що передбачає отримання різних дипломів та кваліфікаційних рівнів, підвищення престижності технологічної освіти. Це дозволить надати вищій школі України більш високий та стабільний статус.

ЛІТЕРАТУРА

1. Chevallier Th., Paul J.-J. University-industry relations in France / Th. Chevallier, J.-J. Paul // Higher education quart. – 1993. – № 1. – P. 41–51.
2. Courtillot V. Higher education in Europe: the French example / V. Courtillot // Science. – 1992. – № 5056. – P. 479–480.
3. Ellordt R. Perspectives pour les universites francaises / R. Ellordt // Commentaire. – 1994. – № 65. – P. 147–154.
4. Егоров Г. Г. Система освіти у Франції / Г. Г. Егоров // Історія у школі. – 2001. – № 2. – С. 34–39.
5. Шевченко А. І. Освіта у Франції / А. І. Шевченко // Рідна школа. – 2001. – № 3. – С. 14–21.

Тетяна Верещака

*студентка факультету технологій та дизайну
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

СИСТЕМА ВСТУПУ ДО ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ США

Поступово цінність якісної освіти зростає. При прийомі на роботу у велику компанію великий плюс – диплом відомого ВНЗ або

стажування за кордоном. Тому не дивно, що багатьох приваблює ідея одержати вищу освіту за межами України.

Безумовно, навчання за кордоном – це серйозний крок, до якого потрібно підготуватися. Отже, потрібно закласти першу цеглинку у фундамент знань про освітню систему США.

Найбільш відомими університетами США є: Гарвардський – перший університет цієї країни (заснований в 1636 р.) у Кембриджі (Бостон); Сльський університет (1701 р.) у Нью-Хейвені; Пенсильванський університет (1740 р.) у Філадельфії; Принстонський університет (1746 р.) у Принстоні; Колумбійський університет (1754 р.); Нью-Йоркський (1831 р.) у Нью-Йорку тощо. Але в більшість із них вступити практично неможливо – занадто високі вимоги до абітурієнтів. У США налічується більше 160 університетів, майже 2000 коледжів із чотирирічним строком навчання та 1378 дворічних. Близько 450000 іноземних студентів учаться зараз у більш ніж 2700 з 3500 університетів і коледжів США. Можливість обирати з великої кількості програм є однією з переваг американської системи освіти.

Американці, навчаючись у школі, обирають університет, що їм до душі. Висилають своє резюме в приймальну комісію, що вирішує, чи варто допускати учня до іспитів. Цей документ пишеться у вільній формі. Абітурієнти описують свої позитивні й негативні риси, розповідають, чому вони обрали саме цей університет і, звичайно, описують свої досягнення й успіхи в житті. Іншими словами, якщо людина зацікавить університет своїм резюме (рівнем знань, досягнень, своїм потенціалом), то вона практично зарахована в університет.

Американська система освіти гарна тим, що, вступаючи на перший курс, немає необхідності обирати спеціальність. Студенти обирають основний предмет (один або два), а в процесі навчання складається індивідуальна програма навчання, що відповідає життєвим планам студента.

Якщо є бажання учитися в Америці, є два варіанти дій: легкий, але дорогий та складний, але безкоштовний. У першому випадку потрібно прийти в офіс будь-якої компанії, що займається обміном студентами. Необхідно обрати один з вузів, з яким у фірми укладений контракт, підписати папери, оплатити навчання, іноді пройти невелике тестування, і ви – студент. Найчастіше такі програми розраховані на рік навчання, але бувають і виключення. Другий випадок складніший. Якщо людина добре знає англійську – можна спробувати свої сили в конкурсах. Періодично в Україні можна виграти грант на навчання за кордоном. У кожному випадку умови різні. Найпоширеніший варіант – три відбірних тури й рік навчання в США. Талановиту

молодь відбирають різні організації (як українські, так і американські), тому є шанс взяти участь у декількох конкурсах [1, с. 20].

Навчальний рік в Америці може ділитися на семестри (як і в Україні), що є найпоширенішим, на триместри й на чверті (як у школі). У кожному університеті різна система. У кожному разі студент має відучитися дев'ять місяців, щоб закінчити навчальний рік. Сесії для американських студентів значно більш часта річ, ніж для українських. Як правило, іспити проходять у середині й наприкінці семестру. Іншими словами - навчання по системі чвертей, дарує вісім сесій на рік. Але зате така система дійсно перевіряє рівень знань. Закінчивши ВУЗ, студент буде багато чого знати за своїм напрямком [2].

Рік навчання в престижному ВНЗ США може коштувати до 50 тис. у.о. Крім цього, студент повинен платити за житло, транспорт, їжу, підручники. Тому стипендія виявиться дуже доречною. У кожному ВНЗ є свої умови допомоги. Деякі не надають стипендії зовсім. Найчастіше, у вузах для студентів, які добре вчаться, досягають певних висот у спорті або проявляють талант у мистецтві, передбачені гранти. Якщо вірити статистиці, 70% іноземних студентів допомагають собі самі (живуть на особисті або батьківські гроші), 20% – спонсуються організаціями своїх країн і тільки 10 % спонсуються американськими вузами. У найкращому разі – стипендія покриє витрати на навчання, але, як правило оплачується лише частина. Тобто для навчання в США тобі необхідно підготуватися фінансово, оскільки харчування, одяг, транспорт, житло, прийдеться оплачувати самотійно [1, с. 19].

Гуртожитки є не у всіх вузах. Іноді студентам доводиться шукати житло самотійно. Але в більш-менш великих вузах існують студентські містечка. До речі, не даремно їх назвали містечками. В них є практично все, що необхідно для життя, навіть художні галереї! Оренда квартир досить дорога (близько 6 тис. у.о. на рік), тому вигідніше жити в гуртожитку. У великих містах життя більш різноманітне, але при цьому ціни на життя значно вищі.

Усі студенти, що приїждять на навчання, розміщуються у “Будинках”. У кожній кімнаті проживає один, два, або три студента. Принцип, за яким розміщують студентів – максимальна диверсифікація, тобто розмістити студентів однієї культури поодаль один від одного, що допоможе у мовній практиці разом із пізнанням інших культур [2].

Більшість будинків мають власні комп'ютерні класи та тренажерні зали, а також кухні та кімнати для відпочинку. Багатоманітність розважальних заходів кожного Будинку дивує: кожен тиждень

організуються вечірки, які приурочені якійсь певній темі, наприклад “Італія”, та так звані “Study Break” – перерва між заняттями для того, щоб відпочити. Також різноманітні турніри між Будинками допомагають підтримувати себе у доброму дусі.

Для студентів також організують екскурсії по Америці, як по історичним шляхам, так і по різним навчальним закладам країни, що дає можливість оцінити переваги та недоліки освіти та побачити Америку з різних сторін. Sandres Theatre – відомий театр, який слугує місцем для проведення концертів та вистав, що проходять тут щоп’ятниці. Тут можна подивитися як конкурс молодих талантів, або конкурс фотографії, так і балетні вистави, або послухати Моцарта.

Teatr Sandres Theatre знаходиться у Memorial Hall, що також слугує їдальнею для студентів. їдальня має назву Annenberg Hall на честь подружжя Annenberg, які відновили її після пожежі у 1995 році. Університет забезпечує триразове харчування та ще додаткове нічне годування (“milk & biscuits”).

Страви Annenberg Hall підходять як для вегетаріанців (окреме меню), так і для ласунчиків. Існуючий міф про “Американську їжу” тут не діє. Люди, які дотримуються дієти знайдуть те, що їм підходить [1].

В Америці популярні секції: хтось грає на музичних інструментах, хтось танцює, хтось займається акробатикою... При великих університетах існують музеї й художні галереї, які постійно поновлюються, і звичайно, американські студенти не позбавлені радості вечірок. Відпочивають всі по-різному, благо – можливостей є маса.

У кожному разі, навчання за кордоном таїть у собі багато підводних каменів. Тому, якщо ви зважився вчитися в США, тобі потрібно виконати значну роботу по підготовці до виїзду.

Удачі, Студент, в одержанні американського диплому!

ЛІТЕРАТУРА

1. Gosse E. English Learnersk / E. Gosse // Digest. – 2002. – № 1. – P. 1–57.
2. Перстякова Н. В. Розмовна тема з англійської мови / Н. В. Перстякова. – Харків : Торсінг, 2001 – 78 с.

Аліна Волжан

студентка природничого факультету

Полтавського державного педагогічного університету

імені В.Г.Короленка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Активізація сучасної міжнародної комунікації, міжнародного економічного співробітництва і як результат – зростаючий інтерес до ви-

вчення іноземних мов, викликали появу великої кількості досліджень у галузі інтра- і екстралінгвістичних умов оволодіння іноземною мовою. Одна з основних проблем – це проблема формування позитивної мотивації. Ці функції реалізуються через організацію навчального процесу з іноземної мови, а також через зміст самого навчального матеріалу, зокрема фінансових, бізнесово-економічних текстів зі спеціальною термінологією.

Термін – це визначена система, яка має своє значення тільки як компонент певної термінологічної системи. Він має бути назвою спеціального поняття, і в цьому його головна номінативна функція. Його головна функція – фіксований зміст, точність, стислість, семантизуючі властивості.

Полісемія, тобто багатозначність терміна – найбільш істотний недолік терміна, здатний зруйнувати структуру його смислоутворюючих ознак. Одна з причин полісемії – обмеженість словникового матеріалу порівняно з кількістю термінологічних понять.

У фінансово-економічних текстах легко перекладаються терміни, наприклад: *productivity*, *competence*, *investor*, *manager*, *specification*, *deposit*, *stevadore*, *force-majeure*, *laissez-faire* тощо. Ці терміни завжди однозначні і не залежать від контексту. Термін має бути однозначним. Багатозначність ускладнює його розуміння і потребує розширеного контексту. Так, слово *draft* відоме як “план”, “проект”, а у фінансово-економічному контексті воно означає “трата” (*перевідний вексель*), наприклад, *draft for acceptance* (*тратка для акцептування*, тобто *прийнятна...*). Але існує і синонімічний термін *bill of exchange*, що має таке саме значення. Слово *estimate*, відоме у значенні “оцінка”, в контексті економічного планування означає “кошторис”, наприклад, *estimate funds* (*кошторис на грошові асигнування*), *budgetary expenses* (*бюджетні передбачення, планування*), а тому слово *the Estimate* перекладається як “проект державного бюджету Англії”. Іноді такі слова як *report*, *protocol* можуть виявитись “фальшивими друзями перекладача”, оскільки у бізнесово-економічному контексті перекладаються зі значенням “акт”: *acceptance report* – “акт прийняття”, *acceptance protocol* – “приймочно-здавальний акт”. Слово *irrevocable* (*невиправний*) у сполученні з іншими словами, наприклад, *irrevocable letter of credit*, перекладається як “безвідривний акредитив”, слово *target* (*мішень*) – як “наявна планова цифра”: *to reach the targets* – “виконати планове завдання”. Аналогічно перекладаються такі словосполучення: *import targets*, *export targets*, *sales targets*, *production targets*.

Синонімія в одній метамовній парадигмі є істотним недоліком термінології. Вона неприпустима в науково-технічній літературі, адже порушує принцип економічності метамовної системи. При цьому виникає певна смислова небезпека при їх розмежуванні, як у випадках з термінами *draft* і *bill of exchange, the Estimates* і *the Draft Budget*, або ж з синонімічними термінами *deferment* (відстрочка), *respite* (відстрочка, перепочинок), *postponement* (відстрочка, відкладення), *adjournment* (відстрочка, перерва), *delay* (відстрочка, призупинення). Аналогічно ідеографічними є багато інших синонімів, які дуже часто зустрічаються в економічних текстах, наприклад: *venture, enterprise* і *undertaking* (підприємство, справа); *bargain, transaction* (угода, справа); *range, assortment, mix* (асортимент); *sophisticated plant equipment* (технологічно складне обладнання, оснащення) і *complex equipment* (складне, тобто складається з багатьох частин).

Кластери (*clusters*) – це безсполучникові субстантивні словосполучення, в структурі яких можуть бути прикметники або дієприкметники та інші частини мови у функції означень. Найпоширенішими є двох та трьохкомпонентні кластери. Але можуть сягати п'яти, шести, семи компонентів. Перекладаючи такі структурні терміни, потрібно визначити головне слово і логічну послідовність усіх інших компонентів, які, здебільшого, є означеннями один до одного. Так *bear* і *bull* поєднуються у двохкомпонентних кластерах (NN) – *bear market, bull market*. Приклади інших структур NN: *business partnership* (ділове партнерство), *trust companies* (трастові компанії), *draft contract* (проект контракту), *delivery date* (дата поставки), *property right* (право на власність), *suspense account* (проміжний рахунок), *exchange fluctuation* (коливання курсу валют), *collection payment* (плата інкасо), *proforma invoice* (умовний, попередній рахунок-фактура), *stock exchange* (фондова біржа), *money laundering* (відмивання грошей), *customs charges* (митні збори), *bank charges* (комісійні банку).

Поширені також структури типу NNN: *money laundering specialists* (спеціалісти з відмивання грошей), *stock exchange centre* (фондовий центр, біржа), *community transit regime* (режим транзиту в межах Євросоюзу), *turnkey erection contract* (контракт на монтаж під ключ), а також структури ANN: *meager salary increase* (мізерне збільшення заробітної плати), *economic growth rate* (показник економічного росту), *the 10% import surcharge* (десятипроцентна надбавка на імпорт). Значно рідше вживаються структури кластерів типу NNNN або ANNN: *currency transactions information requirements* (інформаційні вимоги до валютних операцій), *Economic Crimes Control*

*Department (департамент контролю економічних зловживань). Зовсім рідкісні структури типу ANNNN, NNNNN або NNNNNN. Це, як правило, назви відомств і їх керівників або профспілкових об'єднань: *Economic Crimes Control Department Chairman (голова департаменту боротьби з економічними злочинами).**

Для дешифрування цих та інших термінів-акронімів необхідно користуватись спеціальними словниками, а тому непрофесійні перекладачі мають набути необхідний досвід роботи і опанувати технологію їх перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Khachaturova M. F. English for Business Activities / M. F. Khachaturova. – К. : Знання, 1999. – 367 с.
2. Жданова И. Ф. Учебник английского языка для делового общения / И. Ф. Жданова, О. П. Кудрявцева. – М. : Наука, 1999. – 456 с.
3. Карпусь Ч. А. Английский деловой язык / Ч. А. Карпусь. – К. : Слово, 1998. – 567 с.
4. Литнева Г. П. International Trade (Business and Law) / Г. П. Литнева. – К. : Освіта, 2007. – 431 с.

Ольга Губрій

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ВПЛИВ РІДНОЇ МОВИ НА ФОРМУВАННЯ ДВОМОВНИХ УМІнь СТУДЕНТІВ

Зміна геополітичної та соціокультурної ситуації в сучасному світі спричинила зростання інтересу до вивчення мов як важливого компоненту змісту професійної підготовки майбутніх спеціалістів. Набуття знань іншою мовою стало гострою необхідністю для реалізації міжособистісної комунікації в оптимальних умовах. Адже в умовах мультикультурного освітнього середовища сучасна особистість не може ефективно самореалізуватися без досконалого знання рідної та іноземної мов. Таким чином, білінгвізм та мультилінгвізм стали характерною рисою сучасної людини та сучасної культури.

Проте проблемою вищої освіти України на сучасному етапі є недостатня скоординованість процесу вивчення навчання іноземної мов, адже сучасний ринок праці потребує фахівців із досконалим знанням мов та навичками професійного перекладу інформації з різних галузей знань. При цьому досконале знання рідної мови нерідко відіграє вирішальну роль.

Розглядаючи поняття “двомовність” варто зазначити, що цей термін часто замінюють на майже синонімічне поняття “білінгвізм”. Тому в сучасній педагогічній та лінгвістичній літературі ці два терміни використовуються як еквівалентні. Словник лінгвістичних термінів пропонує таке визначення: білінгвізм (від лат. *bis* – двічі та *lingua* – мова) – двомовність, однаково вільне володіння двома мовами. Проте в лінгвістичній та педагогічній літературі існують різні трактування цього терміна [3, с. 34].

Часто поняття “білінгвізм” розглядається в широкому розумінні. Така точка зору притаманна Г. Паулю, який вважає двомовністю будь-який вплив чужої мови, незалежно від його прояву, чи то просто контакт між двома мовами, чи ж реальне володіння двома мовами.

Деякі вчені розуміють під білінгвізмом, чи двомовністю, не явище, а деякий процес. Так, Е. Верещагін визначає двомовність (виходячи з психологічних процесів) к психічний механізм (знання, уміння, навички), що дозволяє людині відтворювати і породжувати мовні здобутки, що послідовно належать двом мовним системам.

Загалом, класичним вважається визначення У. Вайнраха, де він стверджує, що білінгвізм – це володіння двома мовами та попере-мінне їх використання залежно від умов спілкування [1, с. 35].

Виділяють два види білінгвізму:

- *природний* – засвоєння двох мов одночасно у природному середовищі;
- *штучний* – вивчення другої (іноземної) мови в організованій формі у певному навчальному закладі на основі спеціально розроблених програм, посібників тощо.

У даному дослідженні ми розглядаємо саме штучний білінгвізм, оскільки мова йде про вивчення другої мови у дорослому віці, у рамках визначеного навчального закладу, за певними спеціально розробленими та скорегованими програмами, за допомогою сучасних методів та засобів навчання.

Доречним буде назвати та охарактеризувати етапи формування білінгвістичних умінь студента.

На початковому етапі навчання іноземній мові домінують роль у мовленні білінгва буде відігравати рідна мова. Існує домінують рідна мова (мова мислення). На цьому етапі друга мовна система німецько засвоєна, і мовлення студента підпорядковується аналогічним механізмам рідної мови.

На вищому етапі оволодіння іноземною мовою співвідношення між уміннями та навичками в рідній та іноземній мові майже зрівнюється, оскільки білінгв однаково добре володіє обома мовними сис-

темами. На цьому етапі штучний білінгвізм наближається до координативного – двомовність, за якої немає домінуючої мови. При цьому білінгв думає тією мовою, якою говорить. Проте навіть на вищому етапі штучний білінгв не завжди досягає рівня координативного.

Варто зазначити, що штучний білінгв – це, у першу чергу, національно-маркована мовна особистість, становлення якої мало місце в рамках рідної лінгвокультури. Засвоєння нової мови означає подальший розвиток єдиної, цілісної мовної особистості, за якої вона отримує орієнтири відображення дійсності засобами іншої мови, підкоряючись законам іншої мовної системи, але зберігаючи при цьому свою національну ідентичність [2, с. 56].

Завжди існує явище переносу навичок рідної мови на мову, що вивчається. Схожість між двома мовами розглядається як позитив у вивченні іноземної мови (позитивний трансфер), а відмінності – як перешкоди на шляху до оволодіння другою мовою (негативний трансфер). Врахування рідної мови виявляється у формуванні навичок, умінь, а також виступає як специфічний принцип навчання. Опора на рідну мову має місце при доборі й організації матеріалу, при формуванні орфоепічних, графічних, орфографічних, лексичних і граматичних навичок іноземної мови. Врахування рідної мови при вивченні лексики грає винятково велику роль в оволодінні значенням, словотвором, багатозначністю слів. Адже багато абстрактних та безеквівалентних лексичних одиниць не можуть бути адекватно засвоєні без використання перекладу-опису, перекладу-тлумачення, тобто застосування рідної мови. При навчанні граматики також доцільно брати за основу рідну мову. Зіставлення граматичних конструкцій обох мов, виявлення спільного та відмінного сприяють кращому сприйняттю та осмисленню складних граматичних явищ. У випадку схожості граматичних конструкцій відбувається перенос навичок та умінь, у випадку розбіжностей – варто вжити заходів з попередження інтерференції.

Отже, рідна мова у процесі засвоєння іноземної відіграє неабияке значення. Широке використання рідної мови не лише як інструменту навчання, але й як засобу спілкування спонукає студентів до порівняння мовних та мовленнєвих явищ обох мов, що, у свою чергу, веде до осмисленого засвоєння іншої мовної системи та глибшого розуміння структури рідної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайнрах У. Одноязычие и многоязычие / У. Вайнрах // Новое в лингвистике. – М. : Прогресс, 1972. – Вып. 6. – С. 25–61.

2. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М. : Просвещение, 1991. – 287 с.
3. Словник лінгвістичних термінів [уклад. Д. І. Ганич]. – К. : Вища школа. – 360 с.

Яніна Давиденко

*студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

MAKING COMPARISON OF THE DISTINGUISHING FEATURES OF SARCASM AND IRONY

Sarcasm and Irony have a very close relationship with one another. Both tend to be used to make a poignant or entertaining statement. Often times, people say something is ironic when it is actually sarcastic and vice versa because the two concepts have become so intertwined, whereas, in actuality, sarcasm is a concept that utilizes irony. In many instances, sarcasm is a remark seasoned with irony. You can think of irony as a vessel to express many things in a sarcastic way. For example, if a girl takes an especially long time to get ready as her date patiently waits for her, when she finally emerges, her date might remark with a deadpan tone “Well, you certainly don’t take long to get ready.” In the circumstance, again, irony is utilized to express the opposite of the actual situation to mock the extended length of time it took for the girl to actually get ready. Irony is employed, but the humor that is achieved though its use is sarcasm [2; 4]. In addition, sarcasm is always considered to be a form of wit, whereas irony can be found in any type of situation, be it funny or quite serious. Irony takes on many forms (generally tragic and situational irony) that are very saddening and in no way considered mockery. In this sense irony is a bit more varied and far-reaching in its scope than sarcasm [6].

We can accept that words can change meaning, irony and sarcasm do not mean the same thing! Irony has to be incongruous. It’s not the same as sarcasm.

Sarcasm is a subset of irony. Irony is merely the use of words to produce a meaning opposite the literal meaning. It can be sweet as well as sour. So all sarcasm is irony, but not all irony is sarcasm [3; 5; 7].

Though “irony” and “sarcasm” are both ways of saying one thing and meaning another, they go about it in different ways. Sarcasm is broader and more deliberate in its reversal of meanings; irony may be, and in literature generally is, very fine. It is basically a difference of degree. Sarcasm is really the use of irony with the added intention to mock, ridicule or express contempt. Examples: 1) Someone saying “It’s such

lovely weather outside!” when it’s actually raining heavily (irony). 2) Someone saying “Your intelligence astounds me!” when they actually mean the exact opposite, i.e. that the person is stupid (sarcasm). Ironic remark can be amusing, a sarcastic one is more insulting. The definitions below may help. A form of verbal irony, expressing sneering, personal disapproval in the guise of praise. (Oddly enough, sarcastic remarks are often used between friends, perhaps as a somewhat perverse demonstration of the strength of the bond – only a good friend could say this without hurting the other’s feelings, or at least without excessively damaging the relationship, since feelings are often hurt in spite of a close relationship. Irony is a form of speech in which the real meaning is concealed or contradicted by the words used. Irony involves the perception that things are not what they are said to be or what they seem. Dramatic irony lies in the audience’s deeper perceptions of a coming fate, which contrast with a character’s lack of knowledge about said fate. A common metaphor for using irony is to “have your tongue in cheek” [9].

Ironic literature exploits, in addition to the rhetorical figure, such devices as character development, situation, and plot to stress the paradoxical nature of reality or the contrast between an ideal and actual condition, set of circumstances, etc., frequently in such a way as to stress the absurdity present in the contradiction between substance and form.

Irony differs from sarcasm in greater subtlety and wit. In sarcasm ridicule or mockery is used harshly, often crudely and contemptuously, for destructive purposes. It may be used in an indirect manner, and have the form of irony, as in “What a fine musician you turned out to be!” or it may be used in the form of a direct statement, “You couldn’t play one piece correctly if you had two assistants.” The distinctive quality of sarcasm is present in the spoken word and manifested chiefly by vocal inflection, whereas satire and irony, arising originally as literary and rhetorical forms, are exhibited in the organization or structuring of either language or literary material. Satire usually implies the use of irony or sarcasm for censorious or critical purposes and is often directed at public figures or institutions, conventional behavior, political situations, etc.”

First let us say, with all respect to some of the other commentators, that sarcasm is essentially saying the opposite of what you mean. We don’t think it matters whether the tone is insulting or sneering, although it usually is. Someone pushes you out of the way in a queue, and you say “Charming!”: that is sarcasm. We think that it is more that sarcasm is felt as appropriate to nasty contexts than to pleasant ones, rather than an essential feature of sarcasm itself, that leads to it being used pejoratively.

Irony is variously defined. One of the definitions is that it presupposes a double audience, one (uninformed or naive) audience who takes what is said literally, and another, wiser, audience who sees the actually intended meaning, which is in some way incompatible with the literal meaning. Under this definition, it will be seen that sarcasm is a form of irony; but it is perhaps the crudest form of irony. A more sophisticated form of irony would be dramatic irony, where an author may have a character say something which the audience knows is true in a different sense from what the character is supposed to be thinking.

Here is an example of irony which is not sarcasm, but which is definitely intended to be insulting and hurtful. An Australian politician, Bill Hayden, who had been unceremoniously dumped as opposition leader in favour of Bob Hawke, who then won the election, was in trouble for allegedly criticizing his leader's handling of a crisis. And so held a press conference, and denied that he had any criticism of Hawke's performance, with the words "I am satisfied that he is handling the situation to the best of his ability." While this was purportedly an endorsement, it contained the clear suggestion that the prime minister was incompetent. It is not sarcasm, because it is not saying the opposite of what is intended; rather it leaves itself open to two interpretations, both consistent with the literal meaning of the words [8].

Thus, we can make a conclusion that knowledge of stylistics has many advantages for a person, who becomes a competent language user. Deep understanding of differences between irony and sarcasm can pave the way for more successful oral and written communication giving somebody an opportunity of accurate and exact interpreting of the described situation.

REFERENCES

1. Стилистика английского языка : [учеб. пособие для студ. ин-тов и фак. ин. яз.] / А. А. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К. : Вища шк., 1984. – 247 с.
2. Wikipedia, the Free Encyclopedia. Irony [Electronic resource]. – Режим доступа : <http://en.wikipedia.org/wiki/Irony>.
3. Wikipedia, the free encyclopedia. Sarcasm [Electronic resource]. – Режим доступа : <http://en.wikipedia.org/wiki/Sarcasm>.
4. The UVic Writer's Guide. Irony [Electronic resource]. – Режим доступа : <http://web.uvic.ca/wguide/Pages/LTIrony.html>.
5. The definition of Irony [Electronic resource]. – Режим доступа : <http://www.isitironic.com/definition.htm>.
6. Sarcasm & Irony [Electronic resource]. – Режим доступа : <http://www.sarcasmsociety.com/sarcasmandirony>.

7. What's the difference between sarcasm and irony [Electronic resource]. – Режим доступу : <http://www.ilovephilosophy.com/phpbb/viewtopic.php?>
8. The difference between irony and sarcasm [Electronic resource]. – Режим доступу : <http://alien-in-a-foreign-field.blogspot.com/2007/06/>.
9. They are very similar; “sarcastic” seems more hostile than “ironic” [Electronic resource]. – Режим доступу : http://www.proz.com/kuoz_/english/linguistics/1946456difference-between-sarcastic-and-ironic.html.

Іванна Данилишина

*магістрантка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Інтеграція українського суспільства до Європейської співдружності, міжнародного соціально-економічного, культурного, інформаційного простору зумовлює потребу в ефективній дидактичній технології, що забезпечувала б неперервну взаємодію учасників навчання, вмотивоване залучення їх до навчально-виховного процесу, пробуджуючи бажання займатися самоосвітою та одержувати подальшу освіту у вищих навчальних закладах.

Метою навчання іноземних мов у загальноосвітній школі є усвідомлене використання учнями іноземної мови як інструменту діалогу культур і цивілізацій сучасного світу. Іноземна мова – елемент переліку обов'язкових дисциплін державного компоненту навчального плану, необхідних для одержання державного атестата про середню освіту. Відомо, що успішне оволодіння іноземною мовою безпосередньо залежить від ефективності навчального процесу, яка, в свою чергу, зумовлюється управлінням і забезпечується контролем (Ю. К. Бабанський, В. М. Єфімов, Н. Ф. Тализіна та інші) [3].

Основне призначення курсу іноземної мови – сприяти в оволодінні учнями компетенціями усного і писемного спілкування, відповідно до мотивів, мети, соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових ситуаціях. Саме загальноосвітня середня школа є тим навчальним закладом, де формуються механізми спілкування, котрі в майбутньому зможуть розвиватися й удосконалюватися випускниками.

Використання ігрових технологій у процесі навчання іноземних мов являє собою спосіб організації викладання на основі комунікативних завдань. Технологія ігрового навчання ставить за мету навчити іншомовної комунікації, використовуючи всі необхідні для цього завдання і прийоми [2; 4].

Педагогічні можливості гри відомі давно. Роль гри в людських

узаєминах визнали Платон, Монтень, Ян Амос Коменський. Сучасні вчені стверджують, що гра – це діяльність, яка полягає в інтеракції між окремими людьми чи групами учасників, об'єднаними для реалізації певної мети.

Гра – форма вільного самовиявлення людини, котра передбачає реальну відкритість світові можливого й розглядається як імпровізація, змагання, або як вистава, репрезентація певних ситуацій, сенсів. Низка впливових напрямів сучасної наукової думки розглядає гру як поприще методики. Водночас широко використовуються ігрові методи навчання та ігрові моделі дослідження соціальної та культурної динаміки [6].

Початком зародження теорії ігрового моделювання вважається монографія Дж. Неймана та О. Наргенштерна “Теорія ігор та економічна поведінка” (1944). Ігрове моделювання набуло інтенсивного розвитку в середині 50-х років ХХ сторіччя в США, Канаді, Великобританії, Японії, Франції, Німеччині, Польщі [1].

Феномен гри різноаспектно вивчають такі науки, як психологія, етнографія, історія культури, теорія управління, педагогіка (ділова гра) тощо. Ознаки розгортання гри – швидко змінні ситуації, в яких опиняється об'єкт в результаті певних дій із ним, і таке ж швидке пристосування дій до нової ситуації.

С. П. Рубінштейн довів зв'язок гри з працею: вона відтворює ті чи інші види практичної неігрової діяльності. Гра пов'язана з працею, але й відрізняється від неї. Основна відмінність між ігровою та трудовою діяльністю полягає в загальному ставленні до такої діяльності [7]. Гра – це система конкретних дій спеціально змодельованої ситуації. Її результатом є новоутворення, котре виникає в самій особистості, її взаємовідношеннях з іншими членами колективу, в співдіяльності гравців і в результатах колективної взаємодії.

У ході гри актуалізується колективне розв'язання різних психолого-педагогічних конфліктів, складних педагогічних проблем, пошук інновацій тощо. Учасники гри стають активними, надзвичайно зацікавленими виконавцями всіх створених у процесі гри колективно-творчих стратегій поведінки. Ось чому використання ігрових технологій прискорює інноваційні процеси в навчальних закладах, робить їх незворотними, забезпечуючи тим само успіх та позитивні зміни кожної особистості [3].

Таким чином, іншомовна гра зорієнтована на зміну особистості, на стимулювання її динамічного саморозвитку. Це соціально-зорієнтований метод, використання якого в навчанні іноземної мови дозволяє глибше пізнати кожного члена шкільного колективу як

особистість, відійти від формалізму в організації академічного процесу та вибудувати його, відповідно до орієнтації на потреби особистості у її інтелектуальному розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрусенко І. Вплив гри на розвиток особистості / І. Андрусенко // Початкова освіта. – 2002. – № 6. – С. 8–11.
2. Бабенко Т. В. Методика навчання англійської мови в початковій школі : навч. посібник / Т. В. Бабенко. – К. : Аристотель, 2006. – 220 с.
3. Бех П. О. Концепція викладання іноземних мов в Україні / П. О. Бех, Л. В. Биркун // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 3–8.
4. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2002. – 280 с.
5. Педагогічні технології: теорія та практика : курс лекцій : навч. посіб. / За ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава, АСМІ : 2004. – 180 с.
6. Рубинштейн С. Л. Игра: природа игры, теории игры // С. Л. Рубинштейн Основы общей психологии. – СПб., 1999. – С. 485–492.

Тетяна Єрмак

магістрантка психолого-педагогічного факультету

Полтавського державного педагогічного

університету імені В. Г. Короленка

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НІМЕЧЧИНІ (ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

Вища освіта в Німеччині на сучасному етапі є не лише відображенням всіх переваг і недоліків сучасного німецького суспільства, а й несе в собі славетні традиції класичної німецької освіти епохи Просвітництва. За тривалий період становлення німецької нації вища освіта Німеччини переживали часи злетів і падінь. На її стан впливали і гуманістичні ідеї видатних німецьких мислителів, і прагматизм науково-технічного прогресу, і згубна ідеологія нацизму. Представник німецької нації ввібрав в себе практично всі переваги й недоліки класичного жителя Західної Європи. Німецька нація дала світові цілу плеяду видатних вчених, філософів, мислителів, державних діячів. Це не є випадковим: Отто фон Бісмарк свого часу говорив, що Німеччина своєю могутністю і славою зобов'язана в першу чергу своїй освіті [2, с. 45]. Національною особливістю освіти в Німеччині завжди було виховання високоморальної особистості. Пріоритети надавались не навчанню, а моральному становленню і вдосконаленню особистості в процесі виховання в традиціях гуманістичної етики. Ідеалом німецької системи освіти була особистість, наділена такими рисами: самовизначенням, доброзичливістю, спра-

ведливістю, вольовими зусиллями, внутрішньою свободою вибору, самостійністю, вмінням розрізняти добро і зло, поважати порядок, правила, закони, дисципліну, підкорятися нормам, які існують в суспільстві, усвідомленням обов'язку перед іншими, державою, суспільством. Криза, яку переживає сьогодні вища освіта Німеччини, пов'язана як із зовнішніми (економічними, соціально-політичними), так і з внутрішніми (психологічними) чинниками. Фіхте вважав, що шлях до морального відродження Німеччини пролягає через сферу морального виховання, головне в якому не накопичення знань, а розвиток розуму, ініціативності, самостійності і формування характеру високоморальної особистості [4, с. 23].

Як показує порівняльний аналіз ціннісних орієнтувань у різних педагогічних системах, найвищими цінностями є гроші, власність, слава, успіх, влада, тобто домінують орієнтації володіння. Більша частина студентів живе і вчиться за принципом володіння. Вони сприймають лекції, розуміють логіку побудови речень, конспектують текст, вивчають його і складають екзамен. Все це відбувається суто формально, лекції не стають часткою їх власного мислення, не вдосконалюють і не збагачують його. Відповіді студентів на екзамені жахають лектора, який багато працював, творчо мислив, намагався створити струнку, логічну картину предмета, наукових досягнень і досліджень певної галузі знань [1, с. 34]. Усе, що з'являється на виході через рік в інтерпретації студентів, демонструє повний крах орієнтації на володіння в навчальному процесі і повністю вбиває мотивацію лектора до творчого пошуку. При домінуванні такої орієнтації в різних видах навчальної діяльності її результативність є дуже низькою. Так, зміст лекції рідко викликає у студентів емоційні та інтелектуальні реакції, вони тільки накопичують певну кількість чужих висловлювань. Студенти, орієнтовані на володіння, не мають іншої мети, крім накопичення інформації, яку зберігають у пам'яті незмінною. Нові нестандартні підходи і думки їх нервують, викликають почуття невпевненості, сумнів у тій інформації, якою вони володіють. У інших студентів, зорієнтованих на буття, нова інформація викликає роздуми, новизна стимулює їх інтерес, у них виникають запитання і народжуються ідеї, вони здатні до самостійного пошуку інформації, розширення її обсягу. В реальному навчальному процесі рідко збігаються орієнтування суб'єктів навчання [4, с. 22].

Загальним недоліком системи освіти в різних педагогічних системах світу є намагання навчити володінню знаннями як майном, від якого залежить соціальний статус людини, надати конгломерат знань у красивій упаковці, де учень може знайти всебічну інформацію

цію, яка перетворюється в його голові на мішанину підходів і ідей, на яких вони не зосереджують свою увагу, не читають оригінальних текстів, а користуються чужим поверхневим викладом їх змісту. Так відбувається повне відчуження знань від суб'єкта навчання. Шляхом до виходу з кризового стану представники всіх шкіл і систем вважають радикальний гуманізм, боротьбу з відчуженням, деморалізацією, саморуйнуванням культури, духовним егоїзмом, розвиток вмінь жити власним духовним життям [2, с. 12].

Звернення до здобутків німецької класичної філософії, відродження гуманістичних принципів, втілення в життя теоретичних положень видатних німецьких психологів, є, на наш погляд, тим шляхом виходу з кризи вищої освіти не лише в Німеччині, а й по всій Європі, який намагаються знайти сьогодні провідні освітяни, педагоги, психологи, державні діячі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корсак К. В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / К. В. Корсак. – К. : МАУП, 1997. – 172 с.
2. Левченко Т. І. Вплив історичних, філософських, психологічних чинників на формування педагогічної системи освіти XXI ст. / Т. І. Левченко // Теоретичні питання освіти та виховання. – 2001. – № 7. – С. 21–28.
3. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах / Т. І. Левченко. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 512 с.
4. Ромакин М. И., Высшие учебные заведения и научно-исследовательские учреждения Федеративной Республики Германии / М. И. Ромакин, Е. П. Юпатов – М. : ВИНТИ, 1961. – 106 с.
5. Тихонова М. Г. Объединённая Германия: образовательная политика / М. Г. Тихонова // Педагогика. – 1994. – № 5. – С. 14–22.

Валентина Єрмакова

*студентка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ECOLOGY AS MULTIDISCIPLINARY SCIENCE

Ecology (from Greek *oikos* – house; *-λογία, -logia* – study of) is a scientific study of the distribution, abundance of life and the interactions between organisms and their natural environment [1]. The environment of an organism includes physical properties, which can be described as the sum of local abiotic factors such as in solution (sunlight), climate, geology, and biotic ecosystem in general, which includes other organisms that share its habitat (i. e. the environment in which an animal or a plant normally lives or grows) [2].

The word “ecology” is often used colloquially in such terms as “social ecology” and “deep ecology” and in common parlance as a synonym for the natural environment or environmentalism. Likewise “ecologic” or “ecological” is often taken in the sense of “environmentally friendly”.

The term “ecology” was coined by the German biologist Ernst Haeckel in 1866, when he defined it as “the comprehensive science of the relationship of the organism to the environment” [3]. E. Haeckel did not elaborate on the concept, and the first significant textbook on the subject (together with the first university course) was written by the Danish botanist, Eugeniusz Warming. For this early work, E. Warming is often identified as the founder of ecology [4].

Ecology is usually considered as a branch of biology, the general science that studies living organisms. Organisms can be studied at many different levels, from proteins and nucleic acids (in Biochemistry and Molecular Biology), to cells (in Cellular Biology), to individuals (in Botany, Zoology, and other similar disciplines), and finally at the level of populations, communities, and ecosystems, to the biosphere as a whole; these latter strata are the primary subjects of ecological inquiry.

Ecology is a multidisciplinary science. Because of its focus on the higher levels of the organization of life on earth and on the interrelations between organisms and their environment, Ecology draws on many other branches of science, especially Geology (the scientific study of the origin, history, structure, and composition of the earth) and Geography (the study of the natural features of the Earth’s surface, including topography, climate, soil, vegetation, etc., and man’s response to them), Meteorology (the study of the Earth’s atmosphere, especially of weather-forming processes and weather forecasting), Genetics (the branch of biology concerned with the study of heredity and variation in organisms), Chemistry, (the branch of physical science concerned with the composition, properties, and reactions of substances) and Physics (the branch of science concerned with the properties of matter and energy and the relationships between them. It is based on mathematics and traditionally includes mechanics, optics, electricity and magnetism, acoustics, and heat).

Thus, Ecology is considered to be a holistic science, one that overarches older disciplines such as biology which in this view become sub-disciplines contributing to ecological knowledge. In support of viewing Ecology as a subject in its own right as opposed to a sub-discipline of Biology, Robert Ulanowicz stated that “The emerging picture of ecosystem behavior does not resemble the worldview imparted by an extrapolation of conceptual trends established in other sciences” [4].

Agriculture, fisheries, forestry, medicine, and urban development are among human activities that would fall within T. Krebs' explanation of his definition of "ecology": where organisms are found, how many occur there, and why.

Ecological knowledge such as the quantification of biodiversity and population dynamics has provided a scientific basis for expressing the aims of environmentalism and evaluating its goals and policies. Additionally, a holistic view of nature is stressed in both Ecology and environmentalism.

REFERENCES

1. Warming E. Oecology of Plants – an Introduction to the Study of Plant-communities [Electronic resource] / E. Warming. – Mode of access : <http://curriculum/calsatela.edu/faculty/psparks/theorists/501const.htm>.
2. Haeckel E. General Morphology of Organisms; General Outlines of the Science of Organic Forms Based on Mechanical Principles Through the Theory of Descent as Meformed by Charles Darwin [Electronic resource] / E. Haeckel. – Mode of access : http://www.archive.org/stream/haeckelhislifewo00bluoft/haeckelhislifewo00bluoft_djvu.txt.
3. Odum E. P. General Principles of Ecology [Electronic resource] / E. P. Odum. – Mode of access : <http://www.answers.com/topic/ecology-1>.
4. Campbell N. A., Williamson B., Heyden R. J. Learn about Biology [Electronic resource] / N. A. Campbell, B. Williamson, R. J. Heyden. – Mode of access : http://www.phschool.com/el_marketing.html.

Віта Заїка

*магістрантка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТИ

*Людина не може виробити своє власне Я інакше, як
через ставлення до інших людей, у процесі спілкування
з ними (В. О. Сухомлинський).*

Життєдіяльність менеджера освіти пов'язана з культурою спілкування, сфера якого – моральні взаємини, де сфокусовано розмаїття людських проблем. Опанувати науку спілкування прагне кожна культурна людина. Як свідчить практика, оволодіти майстерністю жити з людьми – справа настільки ж нелегка, наскільки й необхідна: тут важливими є не лише знання принципів і норм гуманістичних узаємин, адекватне оцінювання особистостей та обставин, а й уміння чинити, відповідно до цих знань і принципів [1].

Загальновідомо, що педагогічне спілкування відбувається в різних ситуаціях. Труднощі в спілкуванні, як правило, виникають тоді,

коли менеджер прагне схилити підлеглих до комунікативного контакту, не переймаючись їхнім емоційним станом, бажанням спілкуватися тощо. Подібне зовнішньо вмотивоване спілкування сприймається суб'єктами як некоректність, нав'язливість. Тому вже в намірі організувати спілкування слід враховувати фактор бажання потенційних учасників комунікації здійснити комунікативну дію. У цій справі менеджеріві знадобляться розсудливість, поміркованість, узгодженість власної дії з прерогативами моральної свободи іншого [2].

У процесі спілкування, слушно зазначають В. А. Семиченко й В. С. Заслуженюк, формуються не лише пізнавальні здібності людини, а й інтегральні складники психічного життя: самооцінка, усвідомлення власного “Я”, відчуття його тотожності в повсякденних ситуаціях; засвоюються прийоми протидії зовнішньому тискові, виробляються критерії ставлення до інших людей і т. ін. Кожен акт спілкування, вважають учені, впливає на наше життя в цілому, але, крім того, в ньому реалізуються специфічні функції, завдяки яким ми досягаємо мети, а саме:

Контактна функція – створення атмосфери взаємної готовності сприймати та передавати повідомлення, підтримувати комунікативні взаємини.

Інформаційна функція – обмін повідомленнями, запитаннями, відповідями.

Спонукальна функція – заохочення партнера чи самого себе (стимулювання й аутоstimулювання) до виконання певних дій.

Координаційна функція – взаємне орієнтування й узгодження дій в умовах спільної діяльності.

Пізнавальна функція – адекватне сприйняття й розуміння сенсу повідомлення, взаєморозуміння партнерів (зосібна, намірів, установок, переживань, станів).

Емотивна функція – неусвідомлений “обмін емоціями”, коли один із партнерів викликає в інших певні емоції.

Установлення взаємин – усвідомлення і фіксування свого місця в системі рольових, статусних, ділових, міжособистісних та інших зв'язків.

Насамкінець, *функція впливу*, спрямована на зміну поведінки, ціннісно-мотиваційної сфери партнера (його намірів, поглядів, думок, рішень, уявлень, потреб, рівня активності, смаків, оцінювальних критеріїв тощо). У реальному процесі спілкування може переважати та чи інша функція або декілька таких, залежно від змісту конкретного акту спілкування [3].

Одним із основних засобів виховання культури спілкування є рідна мова, яка супроводжує людину впродовж її життя, забезпечуючи духовне становлення, процес самоусвідомлення, самоствердження. Отже, рідна мова постає ідентифікатором духовного “Я” людини. Разом із тим на сучасному етапі розвитку міжнародних стосунків актуалізується вивчення іноземної мови. Цей аспект є першорядним в царині освіти, адже для ефективної організації начально-виховного процесу менеджер повинен бути компетентним мовцем, щоби з першоджерел дізнаватися про новації, вести діалог із закордонними колегами, обмінюватися з ними педагогічним досвідом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демчук В. С. Основи освітнього менеджменту / В. С. Демчук. – К. : Ленвіт, 2007. – 263 с.
2. Десятов Т. М. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом : навч. посіб. / Т. М. Десятов, О. М. Коберник, Б. Л. Тевлін, Н. М. Чепурна. – Х. : Основа, 2003. – 240 с. – (Управління школою).
3. Реморенко І. М. Різне управління різною освітою. Книжка для розумного керівника / І. М. Реморенко. – К. : Шкільний світ, 2006. – 128 с.

Євген Закалюжний

студент історичного факультету

*Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

SOCIOPOLITICAL SITUATION IN THE POLTAVA REGION DURING THE PERIOD OF UKRAINIAN NATIONAL REPUBLIC

Ukrainian national movement ideas appeared and evolved from the Cossack epoch and national liberal movement under hetman Bohdan Khmelnytsky, and have been developing nowadays (national Ukrainian Movement, Ukrainian National Party, etc.).

In the beginning of the First World War social and political life in Poltava region almost stopped. Opposition parties were forbidden or even destroyed, only Cadets (Constitutional Democrats Party) and so-called “oktyabrysty” acted legally. Small numbers of groups took the illegal position. Among them were “essery” (socialist revolutionaries) and “esdeky” (social democrats), though The Russian Social Democratic Revolutionary Party despite the difference of ideas has not been divaricated into “bilshovyks” and “menshovyks” yet. And only the events of The Febtuary Revolution of 1917 facilitated the activity of national liberal movement in Ukraine.

Ukrainian national movement in the beginning of the XXth century was based upon some priorities: the transmission of lands without the ran-

som to peasants; providing wide sections of popular redemption fee population the education for the population; the development of national economics the eight-hour working day and the insurance of the worker [2].

In Poltava region during the period of national liberal movement (1917–1918) acted the Russian parties: Russian Social Democratic Working Party (RSDWP), Cadets and Ukrainian parties: Ukrainian Party of Socialist's Revolutionaries (UPSR), Ukrainian Revolutionary Party (UPR), Ukrainian Democratic Breed Party (UDBP), and the unity of Ukrainian “postupovtsy”.

Life and social-political activity of famous statesmen of national movement of the UNM period is connected with Poltava region and Symon Petlura, Borys Martos, Mykola Michnovsky, Andriy Livycky, Ivan Steshenko, brothers Volodymyr and Serhiy Shemet.

Zensky guberniya governments, citizen committees, дума belong to the bodies of local power of this period in Poltava region.

Enlightening activity of local intelligentsia (2–3% of population) accompanied to the development of national liberal movement in Poltava region. Such persons were Panas Myrny, Hrihory Markevych, hrytsko Kovalenko, Volodymyr Shaerbakivsky, Mykola Rudynsky in Poltava: Olena Pchilka in Hadyach; Opanas Slastyona in Myrhorod: Mykola Philyansky in Yaresky.

A responsible mission was laid on the work of the local communities “Prosvita”, the community of on observation and defense of ancient monument and art.

Essential Ukrainian society problem of the national liberal movement period (1917–1918) was the low political culture and national consciousness. There were two political orientations among Ukrainian poetical elite: to the soviet power of bilshovysm or to the parliament democracy of the western type.

Peasantry tried to solve not the national and political problems, but mainly social ones, especially their agricultural aspect. But Ukrainian statesmen showed in decision and on inconsistency in committing of the most important social and economical reforms. UNM always had the opposite powers (“The White Movement”) which were much greater in number than the Ukrainian National Army [1, c. 283–285].

In all contributed to defeat the UPR in the war with Bilshovyks which took place in 1917–1920 the Consequently Ukrainian lands lost their independence for more than half a century.

REFERENCES

1. Білоусько О. О. Новітня історія Полтавщини. Перша половина ХХ століття : підручник / О. О. Білоусько, О. П. Єрмак, В. Я. Ревегук. – Полтава : Оріяна, 2003. – 432 с.
2. Возняк С. Здобутки і прорахунки Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки. Історія України. 10 клас // Історія України: Додаток до газ. “Шкільний світ”. – 2005. – № 38. – С. 19–20.

Наталія Здоровило

*магістрантка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

MANAGEMENT CULTURE OF EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

The problem of management of educational establishment culture remains among the most urgent ones for the reason that the principal heads of many establishments of education do not have any special professional training as top managers. The question to solve is determined by the contradictions between the necessity of management of educational establishment culture forming and the absence of practical recommendations concerning its decision.

Management is an aggregate of theoretical and practical positions, principles and norms of general character connected with various aspects of human activity, as well as with the influence over consciousness, behaviour, thoughts and desires of the subordinates.

Culture, unquestionably, is connected with organization, regulation, co-operation of different spheres of society: industrial, social, political, spiritual. That is why self-education as “culture of management” means the new quality and the measure of administrative structures organization and functioning [1–3].

Management of culture is in need of:

1. Planning of human resources of educational establishment, determination of its demands for the staff, choice of the sources of labour manpower reinforcement, development of guidance management strategy.
2. Staff forming as the selection, hiring, holding a post, staff reduction, discharging, working out and development of the qualifying requirements.
3. Work organization is dislocation of skilled personnel, conditioning for productive labour, organization of training, further education, self-education of inferiors.
4. Distributing of functional duties and rights of the inferiors, determination of the production schedule.
5. Evaluation of activity (attestation and re-attestation) of the staff, determi-

nation of its possibilities. Payment and financial stimulation of labour.

6. Labour- and health-of-the-staff protection.
7. Forming of the system of inside communication at the organization. Anxiety is about a socially psychological climate, education, decision of conflicts.
8. Taking care of the socially psychological climate, upbringing, decision of conflicts.
9. Conducting of information-analytical work with the staff [4, p. 11–12].

Culture of management is the significant sphere of influence on consciousness, actions of the inferiors, their thoughts and desires. At the same time it is one of decision factors of success in management and enterprise as a business unit. The high standard of management, as well as personality's culture, is linked up with harmony of knowledge and moral-ethic qualities in general which definitely depend on personal intellectually-cultural qualities of the top manager.

Concrete conditions are determined by: the quality and the level of social development; by the structure of public relations and connections; by the level of spiritual culture, knowledge, accumulated experience of humankind creation. All suchlike circumstances have decisive influence on scientific knowledge in the sphere of educational management and its culture. It being known that the last one will be determined by the circumstances which characterize an object of management, the society on the whole, and the structure of object, which is managed by in particular, according to the law of their functioning and development. The above mentioned includes the following leading principles:

- the choice of replicable behaviour form;
- the style and tactics of behavior from the viewpoint of moral and aesthetic values;
- personal behavior, the measure of its tact, and responsibility as indices of expression and development of personal inner world and culture;
- the spheres and the levels of behavior according to the generally recognized moral standards.

In other words, our behaviour is perceived as approving or is not perceived at all if it does not offend the others.

The certain system of guidance depending on the leader's culture is a very significant thing as each leader masters it on the base of thousand-years experience of the society. As a matter of fact, culture management is the same as the management by virtue of culture, if one considers culture to be the system of available values of the society, social community and personality.

Thus, management is not carried out in a vacuum. It exists among the people with long since formed ideals, views, stereotypes, etc. That is

why the principal head of modern educational establishment should made his acquaintance with the values of organizational environment.

REFERENCES

1. Белолипецкий В. Этика и культура управления : учеб.-практ. пособие / В. Белолипецкий., Л. Павлова. – Москва : МарТ, 2004. – 384 с.
2. Кабаченко Т. Психология управления : учебн. пособие / Т. Кабаченко. – М. : Педагог. общество России, 2005. – 384 с.
3. Маркарян Э. Теория культуры и современная наука / Э. Маркарян. – М. : Мысль, 1983. – 280 с.
4. Палеха Ю. Ключі до успіху, або організаційна та управлінська культури / Ю. Палеха. – К. : Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджм. і бізнесу, 2000. – 211 с.

Дмитро Калашник

*магістрант природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ORGANIZATION OF EDUCATIONAL WORK OF WOMEN-TUTORS

Vast majority of tutors at Ukrainian higher educational establishments are women. Their educational influence over the young men is a question of urgent importance. The matter is male students follow the example of women-tutors inconstantly. Such attitude is determined by sex difference.

Each of women-tutors, depending on the quality of relations with male students, attained different results. Those who attained authoritarian discipline by means of strictness were respected only under the circumstances of self-exactingness. Some students perceive strictness with understanding, if it was caused by self-evident necessity. The students realize the importance of law regulation and its social function. Though the ones whose parents have a range of harmful habits perceive strictness in their own way: as a possibility of odious consequences. The students who have bad habits repeatedly have it in mind to get out of ones. Negative influence over health perturbs by taking into consideration the public consciousness and relationship with parents. Some of the students confessed that they used to reproach their parents.

Women-tutors with low level of self-exactingness could not perceive as an example of self-discipline. To maintain the leadership among the male students such tutors are not exacting. The initiative in such groups is directed on mainly the search of methods of self-expression, so the academic discipline was rather poor. The most negative results have had the tutors who skillfully accuse their students, marking the rehabilitation achievable but out of this world.

“Denunciating at deliberate evil, which most often does not exist, a child feel as an injustice, it pushes him away from the educator. A child loses the trust to the educator and never more tries to find any defence”, – wrote Vasyl’ Sukhomlynsky.

Discussing the legal responsibility such students found out the responsibility avoidance and only a not numerous part of them expressed opinion that it is better not to break the law. Among the discipline violators and prove in smoking and attempts of hard drinking we have found even those whose families have no harmful habits. General harm from such misbehavior is taken no notice by the most male students, who considered it to be a kind of exaggerating. Many of such students consider that knowledge and ability will come later, “by itself”.

The tutors taking an active participation in the life of educational establishment (carrying out their public duties, participating in amateur performances, etc.) are generally successful educators. Their alumnus are also dynamic, they turn the main attention to self-expression. If a tutor sets aside the life of young men of the group, their initiative displays in diverse, not always constructive, directions.

Education and training of active tutors is thriving in the case when they behave to life responsibly, not interpreting their education as the second-rate value.

The best results were attained by those tutors who help to carry out every initiative of their students. If the tutors are friendly towards the youths, giving the proper attention and respect to their position (including aspects of career choosing, personal acts) the success is implicit. Step by step in such groups sincerity in relations appeared and students understood the responsibility for their own and others’ behavior. As a result, such attentive relation shared common understanding and accepting.

The successful tutors understand the young men’s psychology, help them in the whole lot and generally are in sympathy with their ideas.

The behaviour of the woman-tutor is very important and is characterized by calmness and reticence. It is it is well worth to point out that women-tutor should bear in mind the educational responsibility of their image and even clothing.

Forming of ideological and moral conviction, – as Vasyl’ Suchomlynsky concluded, – is an active process, in which an alumnus is not a passive object in education, but an active asserter of his soul.

СПІЛКУВАННЯ ТА ЕТИКА ВЗАЄМОСТОСУНКІВ У КОЛЕКТИВІ

У наш час опанування основами ділового спілкування дає змогу налагодити сприятливий психологічний клімат у колективі, сприяє формуванню готовності кожного співробітника до розв'язання поставлених перед організацією завдань. У таких умовах колектив починає працювати як злагоджений механізм.

Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що для сучасного керівника знання основ ділових узасмин, особливостей їх практичного застосування вможливує взаєморозуміння між керівництвом і співробітниками [3].

Спілкування завжди мало важливе значення в житті людини як істоти соціальної. Слід відмітити, що спектр стосунків у колективі розкривається в процесі комунікації, а етика означених стосунків є багатограним явищем, котре вбирає в себе стрижневі положення науки про мораль, а також процесуальні характеристики спілкування. Етика, починаючи з часу своєї появи, взаємодіє зі спілкуванням. Моральні почуття, внутрішнє розуміння належної поведінки тощо виникають у людини, завдяки спільному життю з іншими людьми. Отже, етика покликана гуманізувати спілкування.

Українські та російські вчені Е. В. Рудинський, А. Г. Ковальов, Н. Н. Обозов, А. Н. Леонт'єв, А. І. Пригожина, В. П. Каземіренко по суті збагатили теорію комунікації. Так, у роботі “Соціальна психологія” Е. В. Рудинський [5] пов'язав зростаючу роль спілкування в життєдіяльності людей із розвитком загальної культури, позитивних особистісних рис і якостей, зокрема, добропорядності.

Індивід багато втрачає, якщо він позбавлений можливості порівнювати себе з іншими, обмінюватися думками. У процесі спілкування задовольняється потреба людини в індивідуальному самоствердженні, в прямому емоційному контакті. Впорядкування комунікації досягається за допомогою правил і норм, регулюючих спілкування, залежно від його мети та засобів [4].

Спілкування розглядають як органічну частину поведінки людей. Як доводить А. Г. Ковальов у роботі “Колектив та соціально-психологічні проблеми” [2], одним із засобів унормування поведінки людей є етикет. У суспільстві етикет став своєрідним “засобом обліку”, що регламентує як спілкування керівництва з підлеглими, так і

контакти людей, що обіймають однакові посади. Сучасний етикет – це система правил поведінки, за допомогою яких людина вчиться шанувати інших людей, захищати свою гідність, ефективно розв’язувати різноманітні конфліктні ситуації, досягати поставленої мети.

Висновки останніх соціологічних досліджень свідчать про особливе значення таких якостей керівника, як справедливість, повага до людей, обов’язковість, доброзичливість. Наслідком неухильного дотримання морально-етичних норм поведінки є колективна взаємодопомога й взаємодопомога, внутрішній спокій, комфорт як значущі чинники розвитку особистості [1].

Отже, на нашу думку, значення професійного спілкування на засадах етики важко переоцінити, бо лише воно вможливорює емоційний і добропорядний за сутністю розвиток особистості, торкаючись глибини духовних інтересів кожного суб’єкта, та водночас послабляючи емоційну напругу в колективі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карамушка Л. М. Психологія управління : навч. посібник / Л. М. Карамушка. – К. : Міленіум, 2003. – 344 с.
2. Ковалев А. Г. Коллектив и социально-психологические проблемы руководства / А. Г. Ковалев – М. : Мысль, 1996. – 144 с.
3. Королюк С. Управлінська культура керівника школи / С. Королюк // Директор школи. – 2008. – № 37–38. – С. 4–56.
4. Приходько В. М. Комунікативна компетентність керівника навчального закладу як основа професійної культури спілкування / В. М. Приходько, М. І. Приходько // Управління школою. – 2007. – № 25. – С. 6–11.
5. Рудинский Е. В. Социальная психология / Е. В. Рудинский – М. : Прогресс, 1998. – 367 с.

Яна Кириленко

*магістрантка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ПРОЦЕСУ РЕФЛЕКСИВНОГО УПРАВЛІННЯ

У теорії педагогіки вищої школи досі немає цілісної концепції професійної підготовки вчителя іноземної мови. Чимало дослідників, керуючись застарілими уявленнями про образ учителя іноземної мови як головного джерела іншомовної інформації, звужують професіограму фахівця цього типу. Недостатньо враховується й поліфункціональна структура педагогічної діяльності вчителя інозем-

ної мови в руслі особливого виду соціального управління. Така діяльність визначає перспективи особистісно-професійного саморозвитку вчителя іноземної мови як лідера, творця, дослідника, проєктувальника й організатора навчально-пізнавальної й іншомовної мовленнєвої діяльності учнів, тобто, менеджера освітнього процесу.

Концептуальною основою подолання означених суперечностей є наукові праці вчених, написані в руслі кібернетичного підходу до вивчення сутності педагогічної діяльності, що поєднав різні дослідницькі стратегії. Згідно з положеннями першої стратегії, особливості діяльності вчителя презентує модель: мета – мотив – способи – форми – методи – засоби – результат (О. М. Леонтьєв, Г. В. Суходольський). Друга стратегія спрямована на розкриття специфіки управлінського механізму педагогічної діяльності, відповідно до таких етапів: діагностичного – моделюючого – виконавчого – рефлексивного (Ю. М. Кулюткін, Г. С. Сухобська). Третя стратегія торкається вивчення основних функцій педагогічної діяльності: гностичної, проєктувальної, конструктивної, комунікативної, організаційної (Н. В. Кузьміна). Четверта стратегія актуалізує дослідження компонентного складу цілісного управлінського циклу педагогічної діяльності вчителя, а саме: прогнозування – планування – організація – мотивування – контроль – аналіз – корекція (Н. Д. Хмель, В. О. Якунін). П'ята стратегія спрямована на вивчення специфіки педагогічної діяльності як процесу розв'язання наставником різних типів управлінських завдань (Л. Ф. Спірін, О. І. Щербаков). Шоста стратегія розглядає сутність педагогічної діяльності як творчого процесу (І. Д. Бех, В. А. Кан-Калік, М. О. Князьян).

Ми поділяємо позицію дослідників (О. В. Кудрін, В. П. Симонов, О. С. Цокур та інші), які акцентують увагу на необхідності оволодіння майбутніми вчителями новою професійною роллю – менеджера освіти. Це передбачає оволодіння ними не лише функціональними, але й структурними компонентами педагогічної діяльності, що формують внутрішній механізм її рефлексивного управління (О. С. Анісімов, Ю. М. Кулюткін, А. Ф. Ліненко, Т. С. Сочень, Г. С. Сухобська, Г. П. Щедровицький).

Сутність рефлексивного управління полягає в тому, що вчитель не тільки цілісно відображає “внутрішній образ світу” своїх учнів, своєї особистості як професіонала, але й спроможний зі значним рівнем достовірності цілеспрямовано її перетворювати, поглиблювати, коригувати й розвивати. У ході рефлексивного управління вчитель рівночасно здійснює дві функції: проєктує предметний зміст навча-

льно-пізнавальної діяльності учнів; конструює форми їхньої спільної діяльності як суб'єктів навчально-виховної взаємодії. Як результат, учитель спонукає учня вибрати позицію активного суб'єкта навчання; своєю діяльністю розвиває здатність учня до самоуправління (саморегуляції, самоорганізації, самоконтролю); організовує навчання як процес розв'язання навчально-пізнавальних проблем на основі діалогу з учнями. Рефлексивний характер управлінського механізму педагогічної діяльності віддзеркалює і ставлення вчителя до самого себе. Так, активно спілкуючись з учнями, вчитель бере участь у діалозі, прагнучи об'єктивно оцінити себе як професіонала, рівноправного суб'єкта педагогічної взаємодії.

Розроблення структурно-функціональної моделі рефлексивного управління у сфері педагогічної діяльності вчителя іноземної мови дозволяє встановити, що основними компонентами означеної цілісності є такі: вчитель (як суб'єкт педагогічного пізнання, спілкування й праці) й учень (як суб'єкт навчально-пізнавальної та іншомовної мовленнєвої діяльності). Вплив системоутворюючих факторів процесу навчання іноземної мови (проектувально-конструктивний, комунікативний, змістовно-організаційний, аналітико-результативний та відповідних функцій педагогічної діяльності) забезпечують основні компоненти і функції педагогічного менеджменту.

Оволодіння майбутніми вчителями іноземної мови функціями рефлексивного управління процесом навчання відбувається в спеціально організованих умовах загальнопедагогічної підготовки як єдність трьох основних аспектів:

- предметного, який відображає сутність і структуру педагогічної діяльності як мета-системи;
- технологічного, що розкриває специфіку варіативних моделей організації навчально-пізнавальної та іншомовної мовленнєвої діяльності учнів у контексті сучасних освітніх технологій;
- ціннісного, який стимулює усвідомлення студентами професійної ролі вчителя як менеджера освіти й оволодіння необхідними для цього функціями.

Таким чином, в організації навчально-виховного процесу вищої педагогічної школи, незважаючи на помітні зміни в соціокультурних пріоритетах, дотепер не здійснюється підготовка вчителів іноземної мови нового типу – менеджерів освіти, здатних до продуктивної реалізації функцій рефлексивного управління. Причиною цього, на наш погляд, є відсутність у змісті вищої педагогічної освіти управлінського структурного складника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Трубицына О. М. Рефлексивное управление как неотъемлемое свойство педагогической деятельности учителя / О. М. Трубицына // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського – Одеса : ПДПУ, 2000. – Вип. 1–2. – С. 115–120.
2. Трубицына О. М. Педагогическая деятельность учителя как процесс управления / О. М. Трубицына // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського – Одеса : ПДПУ, 2000. – Вип. 3-4. – С. 36–42.

Валерій Корецький

*студент фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ІСТОРИКО-СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПОШИРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В КРАЇНАХ СВІТУ

За статистикою найбільше людей у світі спілкуються китайською мовою, тоді як найбільш розповсюдженою є англійська мова, якою користуються 508 млн. чол. Для 341 млн. вона є рідною, для решти – другою мовою.

Англійська мова, перенесена на нову територію і відірвана від мови метрополії з часом набуває змін. Спочатку нові риси закріплюються в усному мовленні, потім – у писемності, в зв'язку з чим виникає мова-варіант. Остання в своїй основі є англійською мовою, має таку ж саму граматичну будову, основну лексику, але відрізняється від літературної англійської мови особливостями вимови, специфічною лексикою, а в деяких випадках – морфологічними та синтаксичними рисами. Кожна мова-варіант має назву тієї країни, в якій вона виникла: American English, Irish English, Scottish English, Canadian English, Australian English, New Zealand English, South African English Indian English тощо.

В результаті змішування англійської мови з мовами місцевого населення утворюються й так звані гібридні мови: Pidgin English (порти Південного Китаю, Соломонові острови, острови Фіджі, Океанія, Гавайські острови та ін.); Kroo English (західне узбережжя Африки); Fanagalo English (Південно-Африканська Республіка, Зімбабве) та ін. Характерна особливість гібридної мови полягає в тому, що вона не є рідною ні для аборигенів, ні для англійців, а також містить мінімальну кількість слів, необхідних для спілкування. Там, де спостерігаються елементарні умови для вивчення літературної

англійської мови, Pidgin English відсутня, а тубільне населення двомовне.

Завдяки тому що Британія однією з перших країн Європи починає відкривати, досліджувати та освоювати нові для європейців території, підкоряючи аборигенів своєму економічному, культурному, політичному впливу, англійська мова як мова метрополії набуває поширення в багатьох країнах світу – спочатку в усному мовленні, а згодом на письмі. Саме таким чином англійська мова набула поширення в середні віки, новий та новітній час в Шотландії, Уельсі, Ірландії, Північній Америці, Австралії, Новій Зеландії, Африці, Азії тощо.

Адміністрація метрополії в кожній країні-колонії активно працювала над тим, щоб долучити якомога більшу кількість тубільного населення, особливо місцевої знаті, до економічного та культурного надбання Британської імперії. Засобом такого впливу були насамперед товари, що вироблялися в метрополії за новітніми для того часу технологіями, а також культурна спадщина корони. Рівень життя тубільців, що знали англійську мову та працювали в місцевих адміністраціях, був набагато вищим, ніж рівень життя інших аборигенів. Цей фактор стимулював активне вивчення англійської мови аборигенами, сприяв розповсюдженню культури метрополії.

Кожна мова-варіант має специфічні розбіжності з англійською мовою, які обумовлені особливостями взаємовідносин між конкретною країною та метрополією, а також особливостями історії та культури території, яку контролювали англійці. Розбіжності в мові Англії та Північної Америки почали відчуватися вже в XVIII ст., коли Дж. Вітерспун запропонував навіть створити академію з метою вдосконалення англійської мови в Америці. Ним же наприкінці XVIII ст. був запроваджений термін “американізм”, тобто слово, вираз, вимова, правопис слова, а також граматична конструкція, що виникла та вживається в англійській мові на американському ґрунті (осінь – *autumn* (англ.) – *fall* (амер. варіант); аналогічно: квартира – *flat* – *apartment*; кукурудза – *maize* – *corn*; пошта – *post* – *mail*). До того ж, в американській англійській існує велика кількість запозичень, відсутніх в англійській мові, особливо тих, що походять з мов індіанського населення (*Massachusetts* – “гірські люди”, *Connecticut* – “довга ріка”, *Idaho* – від індіанського привітання “*ee-dah-haw-o*”, *Michigan* – “велике озеро”, *Oklahoma* – “червоношкірий”).

В Азії першою країною, яку почали колонізувати англійці, була Індія. У 1877 р. британці повністю окупували Індію, а наприкінці XIX та у першій половині XX ст. встановлюють владу над Цейло-

ном, Непалом, Оманом, Аденем, Гонконгом, частиною Бірми, Кіпром тощо. Тривале панування, домінуюче військове та культурно-економічне положення метрополії у світі, яке лише після Другої світової війни перейшло до США, призвели до того, що англійська мова стала державною (однією з державних) у багатьох колишніх колоніях Великої Британії.

У наш час світове значення англійської мови підтримується довготривалими економічними успіхами англомовних країн типу Великої Британії, США, їх культурною спадщиною, історичною традицією, а також глобалізацією світових соціально-економічних відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляева Т. Н. Английский язык за пределами Англии / Т. Н. Беляева, И. А. Потапова. – Л. : Издательство литературы на иностранных языках, 1961. – 152 с.
2. English as a world language. / Ed. by Richard W. Balley and Manfred Gir-lach – New York : Arbor East Lansing; The University of Michigan press, 1986. – 496 p.
3. Myers L. M. The roots of modern English / L. M. Myers. – Boston – Toronto : Little Brown & Co, 1966. – 323 p.

Лариса Король

*к. пед. н., в. о. доцента кафедри іноземних мов
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Ігор Гнідаш

*студент природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

DISTANCE EDUCATION IN MODERN SOCIETY: LEARNING FOR THE SAKE OF KNOWLEDGE

Nowadays a number of pivotal changes in global education are observed. These changes were presupposed by the impetuous development of modern technologies and their growing influence upon the society. Technological advancements have made it possible to make massive quantities of information transferred by means of Internet. At the same time, global economy has established sharp competitive environments which do not leave neither space nor opportunities for any outdated knowledge or lack of competence.

Not without reason, according to the data received by international experts (Ch. Davies, L. Maxwell M. Moore, M. Kearsley, D. Keegen, G. Rumble, J. Taylor, etc.), in days to come every person should get

higher education as an academic essential of the XXI century. Most people believe that the main mission of distance education is to fill the intellectual gap between the generations [2, p. 11].

Besides to the increasing necessity in higher and continuing education, the tendencies of making international educational structures with different goals become stronger. The process of internationalization of education takes place not only in the sphere of its sense, but also in the sphere of its methods and management.

Education in letter and in spirit becomes an instrument of interrelations not only of knowledge and technology, but also the actual capital, the instrument of market competition in geopolitical problems solving. At this stage distance methods of education based on the modern technological achievements play the key role.

“Distance education”, or “distance learning”, is a field of education that focuses on the pedagogy, technology, and instructional systems design that aim to deliver education to students who are not physically “on site”. Rather than attending courses in person, teachers and students may communicate at times of their own choosing by exchanging printed or electronic media, or through technology that allows them to communicate in real time and through other online ways [1, p. 21].

Distance education is rightly considered to be a pedagogical technology, based on the principles of open education; it uses widely computer education programs of different purpose and modern telecommunications with the aim to deliver educational materials and to communicate (also in the real time) [3]. It is characterized by tendency to cooperation, self-assertion, and high level of communication. One of the main characteristic features in distance education is strengthening of socially important motives as the result of using open and computer educational technologies together with modern means of communication. Those motives are as following: business, acquiring of cooperation, self-asserting, development, affiliation, and, undoubtedly, communicational motive.

At present the mankind takes advantage of rich experience in the realization of distance education systems, which use computer nets, television systems and modern telecommunication technologies. Typical audiences for earlier generations of distance education were adults often seeking advanced education and training at home, on the job, or in the military whose multiple responsibilities or physical circumstances prevented attendance at a traditional institution (Bates 1995). Now anyone is potentially a distance learner, a concept that has implications for the organization of educational institutions and for teaching.

Distance learning is guided by the following main principles:

1. Humanism of teaching and learning.
2. Priority of facilitative pedagogic approach while designing of educational process.
3. Using new informational technologies.
4. Providing the safety of information.
5. Correspondence of technologies to the models of distance education.
6. Mobility of education and professional training.
7. Non-antagonistic position of distance education to the existing educational forms [2].

According to the given principles, the educational system of distance education fulfills the main demand of modern society: nobody can be deprived of the opportunity to obtain education because of poverty, geographical or time distances, social isolation physiological defects etc..

Distance learning is also guided by the best methodical experience accumulated by various educational establishments all over the world and the use of modern and high-performance pedagogical technologies. Owing to greater “methodical” freedom and independence distance learning courses are under construction on innovative approaches to education in comparison with traditional university or school education.

Thus, distance education is no longer looked upon as a vehicle for repairing some shortcomings of any national education. It is conceived as a regular and necessary element of the worldwide education system.

REFERENCES

1. Moore M. G. Distance Education: a Systems View / M. G. Moore, M. G. Kearsley. – Belmont, CA : Thomson-Wadsworth, 2005. – 354 p.
2. Keegen D. Foundations of Distance Education / D. Keegen. – London, New York : Routledge., 1996. – 218 p.
3. Tovagnyansky L. L. Distance Education in Ukraine [Electronic resource] / L. L. Tovagnyansky, V. O. Kravets, V. M. Kukhareenko. – Mode of access : <http://www.vstu.edu.ua/ies2000/doclad/c/157.htm>

Яна Кочерга

*студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

СИНТАГМАТИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ СЛОВА

Двома найважливішими лінгвістичними поняттями та, відповідно, найважливішими одиницями системи мови є слово та речення. Всі інші мовні одиниці так чи інакше пов'язані з ними і можуть бути пояснені лише через них, адже функціональна сутність інших одиниць полягає у формуванні слова або речення. Займаючи

центральне положення в граматичній системі мови, слово і речення разом з тим взаємопов'язані. Проявами цього взаємозв'язку слова та речення є притаманні слову властивості, що обумовлюються його використанням в складі речення.

Проблема зв'язків слів є однією з центральних в синтаксисі та постійно привертає до себе увагу дослідників. Останнім часом з'явилося багато робіт, які досліджують основні проблеми цього питання: такі, як, наприклад, синтаксичні відношення слів, семантико-синтаксичні зв'язки, сполучуваність мовних одиниць. Над ними працювали і працюють наукові дослідники, зокрема В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов, Г. Л. Лук'янова й інші.

Синтагматичні властивості слова встановлюються при розгляданні слів як елементів синтагматичного ланцюга. Істотні для опису при такому підході їхні валентні особливості. Саме ці особливості, які належать слову як одиниці системи мови і реалізуються при включенні слова в синтагматичний ланцюжок, формують речення як синтагматичний ланцюг.

Синтагматику визначають як – 1) одна з двох аспектів вивчення системи мови, аналіз особливих, синтагматичних відносин між знаками мови, що виникають між послідовно розташованими його одиницями при їх безпосередньому поєднанні один з одним в реальному потоці мови або в тексті (цей аспект вивчення мови протиставляється парадигматиці); 2) синонім вираження “синтагматичного плану мовлення або тексту”, що означає лінійний план відносин між контрольованими одиницями мови, оскільки синтагматика розглядає ці одиниці при їх одночасній реалізації в мові або тексті; 3) рідше – вчення про синтагми – вчення про синтагматичні властивості між одиницями.

Особливо важлива сфера синтаксичності синтагматики. Н. Ю. Шведова відзначила, що закони і правила синтагматики діють у всіх сферах синтаксису: “Синтагматика являє собою сукупність правил сполучуваності мовних одиниць у синтаксичних конструкціях різної складності та протяжності” [5, с. 28]. Вивчення синтагматичних відносин в синтаксису спричинило помітний вплив на аналіз аналогічних відносин в похідних і складних словах й спричинило появу поняття синтагматичності синтаксису, а також постановку питання про правила поєднання морфем різного типу в межах одного деривативу. Отже, вивчення синтагматичних характеристик слова відіграло велике значення і у лексиці, в якій на відміну від мовних одиниць, які носять переважно парадигматичний характер (морфема) або ж чисто синтагматичний (речення), слово розглядається як оди-

ниця, котрій притаманні ті чи інші зв'язки. А. А. Уфимцева підкреслює, що поряд з парадигматичною цінністю, слово є іншим видом реляційної значущості – синтагматичної, певним зв'язком між словами, що виникає на підставі індивідуального значення слів під час їх поєднання в лінійному ряду. Вивчення лексичності синтагматики є досягненням сучасного мовознавства, і опис синтагматики слова складає важливий аспект визначення його лексичного значення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурлакова В. В. Основы структуры словосочетания в английском языке / В. В. Бурлакова. – Л. : Издательство Ленинградского университета, 1975. – 128 с.
2. Лукьянова Г. Л. К вопросу о синтагматике коммуникативных глаголов в староанглийском языке / Г. Л. Лукьянова // Вопросы романо-германской филологии в методике преподавания иностранных языков. – К. : Вища школа, 1977. – С. 10–14.
3. Почепцов Г. Г. Об обязательном и факультативном окружении / Г. Г. Почепцов. – К. : Вища школа, 1971. – 191 с.
4. Уфимцева А. А. Лексическое значение. Принципы семиологического описания лексики / А. А. Уфимцева. – М., 2002. – 240 с.
5. Шведова Н. Ю. Очерки по синтаксису русской разговорной речи / Шведова Н. Ю. – М., 1960. – 180 с.

Тетяна Кравченко

*студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В епоху змін, коли Україна стрімко прямує до Європи, система вітчизняної освіти потребує оновлення й реорганізації. Зокрема, необхідна широка комп'ютеризація навчання дисциплін у загальноосвітній школі.

Розроблення комп'ютерних технологій і засобів навчання розпочалося на теренах України ще в 70-ті роки минулого сторіччя, але й зараз, незважаючи на зусилля з боку держави та педагогів-ентузіастів, такі технології використовуються не досить ефективно. Головними причинами цього є відсутність якісних комп'ютерних програм, неналежна розробленість методичних питань комп'ютерного навчання. Разом із тим нові політичні, соціально-економічні та культурні реалії вимагають радикальних змін у галузі навчання іноземних мов, зокрема англійської, бо нині саме англійська мова визнана мовою міжнародного спілкування.

Узагальнені положення методичної літератури й аналіз змісту та призначення низки комп'ютерних навчальних програм аргументують коло вимог до застосовуваних комп'ютерних навчальних програм, а саме:

- узгодження з метою й завданнями навчання, специфікою і змістом навчальної дисципліни, очікуваним рівнем формування в учнів знань, умінь, навичок і компетенцій;
- послідовність і наступність в опануванні учнями змісту навчальної програми, у вивченні реалій іноземної мови;
- повнота опрацювання граматичного, лексичного, фонетичного мінімумів на кожному з етапів навчання;
- пропорційність сприйняття на слух, мовлення, читання, письма;
- варіативність академічних програм, складності завдань, інтенсивності подання інформації;
- можливість застосування різних моделей організації занять (наприклад: “учень – комп'ютер”, “група учнів – комп'ютер”, “група учнів – низка комп'ютерів”, “учитель – учень – комп'ютер”, “учитель – група учнів – комп'ютер”, “учитель – група учнів – низка комп'ютерів”);
- систематичність контролю діяльності та фіксації цього контролю; допомога вчителю в перевірці правильності виконання завдань; своєчасне підтвердження правильності навчальних дій кожного учня;
- урахування психоемоційних і вікових особливостей учнів та рівня їхнього розумового розвитку;
- змінювання параметрів комп'ютерних навчальних програм, варіювання комплексу завдань;
- можливість швидкого імпортування відповідей (без тривалого кодування чи шифрування) [2–4].

Застосування на уроках англійської мови комп'ютерних навчальних програм – ефективний і доцільний спосіб навчання, спрямований на розвиток комунікативних здібностей, котрий дозволяє відійти від штампів, підвищити індивідуалізацію навчальної діяльності, оптимізувати засвоєння учнями мовних структур та граматичних правил, не допустити монотонності уроку.

Однак пам'ятаймо, що комп'ютер у навчальному процесі – не механічний педагог, а засіб навчання, підсилюючий і розширюючий потенції навчальної діяльності учнів. Те, чого вчитель прагне досягти в результаті використання комп'ютера, необхідно попередньо запрограмувати. Відтак, комп'ютерні навчальні програми повинні “брати на себе” елементи рутинної праці вчителя, збільшуючи тривалість суто творчої діяльності, яка наразі не під силу комп'ютерові [3].

Отже, використання комп'ютерних технологій у процесі навчання англійської мови в загальноосвітньому навчальному закладі є сучасним інструментом організації індивідуального навчання учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бовтенко М. А. О критериях оценки качества обучающих программ по иностранному языку [Электронный ресурс] / М. А. Бовтенко. – Режим доступа : <http://www.nsu.ru/archive/conf/nit/95/>
2. Городинский И. В., Скибицкий Э. Г. Педагогическая целесообразность разработки и внедрения компьютерных обучающих систем в школу [Электронный ресурс] / И. В. Городинский, Э. Г. Скибицкий. – Режим доступа : <http://www.nsu.ru/archive/conf/nit/95/>
3. Кравченко Т. О. Огляд безкоштовних навчальних web-систем / Т. О. Кравченко // Наукові записки : матеріали звітної наук. конф. викладачів, аспірантів і студентів фізико-математичного факультету (Полтава, 29 березня 2008 р.). – Полтава : АСМІ, 2008. – 312 с.
4. Опыт использования коммуникационных средств в учебном процессе [Электронный ресурс] / Л. Г. Кортова, А. А. Волков, М. А. Никитин, А. Л. Височан. – Режим доступа : <http://www.nsu.ru/archive/conf/nit/95/>.

Ольга Крамаренко

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Лідія Черчата

*старший викладач кафедри іноземних мов
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ НЕОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У КОНТЕКСТІ ПОЯВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ ЯК ДИНАМІЧНОГО ФЕНОМЕНУ

Перекладачеві англійської науково-технічної літератури слід особливу увагу звернути на такі головні напрями розвитку сучасної англійської термінології, які зумовлені деструкційними та динамічними явищами, що спостерігалися в мові упродовж тривалого часу:

- 1) полісемантизація термінів;
- 2) створення штучної технічної мови (зокрема акронімізація);
- 3) багатокомпонентність ряду термінів;
- 4) використання жаргонної лексики.

Окрім труднощів, які спричиняє англійська термінологія у процесі перекладу, є ще й інший, зворотний бік цієї проблеми, який полягає в тому, що як у ХХ сторіччі, так зараз спостерігається бурхливий розвиток молодіжних соціальних діалектів (соціолектів) різних

мов – англійської, української, російської тощо. Варто зауважити, що відбувається при цьому поступове поглиблення спеціалізації лексики розмовного характеру. Так, в українській мові на межі двох сторіч можна виділити поряд із “загальномолодіжним” шаром лексики також комп’ютерний сленг. Щоб оперувати терміном “сленг молодіжний”, “сленг комп’ютерний”, вважаємо за доцільне окреслити визначення поняття *сленг*. Зауважимо відразу: оскільки цей термін має складну й тривалу історію формування, то в наукових розвідках на його позначення не бракує різних (навіть образних!) дефініцій типу: “мова, що засукує рукава, плює на долоні, приступає до роботи” (американський поет Карл Сендберг), “нецензурне мовлення”, “мова нижчих шарів безграмотних і безпутних людей”, “поезія простої людини” тощо. Безперечно, ці приклади ілюструють різновид мовлення із завищеною експресією, мовною грою, *модною неологією*.

Серед наукових дефініцій слід виділити такі, що максимально повно охоплюють сутність поняття. Словник О. Ахманової містить, наприклад, дві дефініції терміна *сленг*:

1. “Розмовний варіант професійної мови (наявність у семантичній структурі терміна цього компонента уможливорює синонімізацію термінів “професійний жаргон – професійний сленг”)”.

2. Елементи розмовного варіанта тієї чи іншої соціальної групи, які, проникаючи до літературної мови або взагалі до мови людей, що не належать до цієї групи, набувають у цих різновидах мови особливого емоційно-експресивного забарвлення [1, с. 371].

Визначення сленгу є і в роботах Ю. Д. Апресяна, А. Т. Липатова, І. Г. Матвіяса, В.В. Іванова та інших. На нашу думку дефініція Л. Ставицької враховує сутнісні лінгвістичні, соціолінгвістичні та комунікативні аспекти даного феномену, постульовані в науковій літературі: “Сленг – це практично відкрита мовна підсистема ненормативних, стилістично знижених лексико-фразеологічних одиниць, які виконують експресивну, оцінну (звичайно негативну) та евфемістичну функції” [2, с. 42].

Комп’ютерний жаргон (сленг), який використовують у спілкуванні на професійну тему спеціалісти і користувачі комп’ютерів, – досить поширене і специфічне явище. Спільнота “комп’ютерників” – це виразник своєї рідної субкультури, зі своїми етичними нормами і стилем життя. Членство в цій групі передбачає передовсім певний рівень компетентності у сфері комп’ютерів і знання комп’ютерного жаргону. Суттєві фахові відмінності не впливають на існування певного спільного обсягу знань і спільного запасу жаргонної лексики,

що й дозволяє їм ідентифікувати один одного як членів однієї соціальної групи, вважати одне одного “своїми”.

Соціально-професійна спільнота комп’ютерників – ієрархізована структура. Тут виділяються спеціалісти, “просунуті користувачі”, які не займаються комп’ютером професійно, однак володіють певними знаннями у цій царині, звичайні користувачі, а також новачки, які мало розуміються на комп’ютерних технологіях і належно не оволоділи комп’ютерним жаргоном, тому не можуть сприйматися як “свої”, а отже, й бути повноправними членами групи. Отож можна говорити про певну соціальну роль людини в цій спільноті відповідно до рівня компетентності і знання жаргону “вище / нижче”, а також за ознакою “свій / чужий”. Природно, що індивід може опинитися в центрі чи на периферії комп’ютерної спільноти.

Бути причетним до субкультури “комп’ютерників” означає, як вважає О. Єрмакова, не тільки правильно вживати відповідну лексику, але й дотримуватися певних норм поведінки, правил спілкування.

Соціально-професійна диференціація у середовищі комп’ютерників відповідно зумовлює досить відчутну семантико-стильову диференціацію синонімічних одиниць на позначення того самого поняття. Скажімо, на позначення комп’ютера вживається нейтральне *комп*; жартівливі номінації *комплюхтер*, *компутер*, *пентюх* (модифікація “Пентіум”), поширені у молодіжному середовищі; *персик* (фонетична мімікрія від “персональний комп’ютер”, слово було зафіксоване у середовищі школярів; (материнська плата – *борда* (термін насамперед уживається у середовищі професіоналів чи “просунутих користувачів”); *мама*, *материнка* – можуть використовуватися як у середовищі професіоналів, так і новачків, звичайних користувачів; CD-ROM – *седе*, *сідюк*, *цідюк*.

Дослідники відзначають наявність таких професіоналізмів (що, на відміну від термінів, не становлять чіткої кодифікованої системи) комп’ютерної сфери, які є результатом уживання слів загальнонародної мови у специфічному значенні, як-от *аборт* – “*аварійне завершення програми*”, *висіти* (*зависнути*) – “*бездіяльний стан програми або комп’ютера в результаті збою у виконанні програмного коду*”, *вікно* – “*прямокутна частина екрана дисплея, що використовується для відображення стану активної програми*”, *кишеня* – “*кеш-буфер*” (англ. *cash buffer*), *мило* – “*електронна пошта*” (англ. *e-mail*) тощо [3, с. 34–35]. Зазначимо, що всі наведені слова української мови тією або іншою мірою є наслідком перекладу, калькування або переосмислення відповідних англomовних термінів.

Експресивно нейтральним професіоналізмам, якими вважають

слова, наведені в попередньому абзаці і подібні, до певної міри протиставляють емоційно забарвлені професійні жаргонізми, серед яких до позначених впливом англійської мови належать такі:

1) слова загальнонародної мови, вжиті у специфічному значенні: *кольорові дерева*, *король дров* “*програма Corel Draw*”, *пень* “*процесор типу Pentium*” тощо;

2) деформовані загальнонародні слова: *компютер*, *компухтер* “*комп’ютер*”, *файло* “*файл*”;

3) запозичення: *софт* (англ. *soft ware*) “*програмне забезпечення*”, *утиліта* (англ. *utility*) “*допоміжна програма*”, *юзер / усер* (англ. *user*) “*користувач*” [3, с. 35–36].

Як підкреслює М. Л. Федорів, панування англіцизмів у комп’ютерному сленгу (жаргоні) зумовлене: по-перше, пануванням в усьому світі англійської термінології, котра пов’язана з домінуванням на світовому ринку американських фірм, що виготовляють комп’ютери та програмне забезпечення до них; по-друге, модою на англійську мову в молодіжному середовищі та в суспільстві загалом, що призводить до засмічення української мови англійськими словами; по-третє, досить високим рівнем освіти людей, які зайняті у тій сфері діяльності, яка пов’язана з комп’ютером [3, с. 37].

Однак вельми цікаво, що при цьому український комп’ютерний жаргон, похідний від комп’ютерних термінів та жаргонних слів англійської мови, характеризується великим розмаїттям форм, розвиненими синонімічними та словотворчими рядами, незрівнянно вищим емоційно-експресивним забарвленням, ніж англійський [3, с. 41].

Окремою галуззю комп’ютерного сленгу, що потребує спеціального вивчення з огляду на свою специфічність (не тільки порівняно з “загальнономовним”, а й із “загальнокомп’ютерним” сленгом), є сленг (жаргон) хакерів [3, с. 36–37].

Дуже перспективним, на наш погляд, може бути укладання словника українського комп’ютерного сленгу (з можливим урахуванням різних його галузей) та англо-російсько-українського словника комп’ютерних термінів та сленгізмів-жаргонізмів.

Вивчення шляхів і способів утворення неологізмів у сучасній англійській мові має велике теоретичне значення, оскільки аналіз цього питання допоможе глибше зрозуміти закони розвитку словникового складу мови. Що ж до практичного аспекту, то воно дає ряд рекомендацій, необхідних для дальшого поліпшення процесу діяльності перекладача, а також фактичний матеріал для укладачів технічних словників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова – М. : Сов. энциклопедия, 1969. – 607 с.
2. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соц. диференціація української мови / Л. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 464 с.
3. Федорів М. Л. Про особливості комп'ютерного дискурсу / М. Л. Федорів // Наукові записки Національного університету “Києво-Могилянська академія”. – К. : Видавничий дім “КМ Академія”, 2003, – Т. 22. (Ч. I) : Гуманітарні науки. – С. 32–42.

Наталія Кришталь

*ст. викладач кафедри іноземних мов
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Наталія Жук

*магістрантка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

Марина Софієнко

*магістрантка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОСВІТИ НІМЕЧЧИНИ

Зміни, що відбуваються в усіх сферах українського суспільства, зумовлюють необхідність удосконалення системи освіти. Освіта потребує глибокого та високоякісного реформування. Становлення і реформування освіти у ФРН протягом тривалого часу привертає увагу дослідників. Різноманітним аспектам діяльності системи освіти присвячено низку досліджень у німецькій педагогіці (Б. Амбрустер, К. Бауер, М. Бьонш, В. Гаммель, І. Гербарт, Д. Герман, Г. Гох, Р. Зігмунд, І. Кауфман, Г. Кершенштайнер, В. Кессель, Т. Мельхорн, Е. Міттельштайнер, К. Нойман, Г. Нойнер, Е. Нойгаус, Ф. Паульсен). У них висвітлюються головні напрямки та організаційні засади діяльності вищих шкіл Німеччини, окреслено її специфіку. Вагомий внесок у вивчення широкого спектру питань, пов'язаних з особливостями навчального процесу, зробили А. Циганов, А. Довгун, В. Бекетова. Питання освіти Німеччини вивчали педагоги України і Росії, зокрема, Є. Воробйов, Б. Вульфсон, В. Давидов, В. Єлманова, М. Кольчугіна, К. Корсак, З. Малькова, А. Піскунов, Л. Пуховська, Є. Соколов та інші. Деякі аспекти досліджуваної проблеми висвітлені в працях, у яких аналізується сучасна система педагогічної освіти ФРН (Н. Абашкіна, Х. Бауман, Е. Зеер,

О. Локшина).

Система освіти Німеччини представляє собою класичну структуру, що складається з початкової, середньої і вищої школи. На всіх рівнях цієї структури представлені як державні, так і приватні навчальні заклади, хоча кількість останніх незначна. Держава гарантує всім громадянам одержання обов'язкової середньої освіти, тому навчання у державних початкових і середніх школах є безкоштовним. У більшості випадків безкоштовним є й навчання у державних університетах. Керуючими органами системи освіти є Постійна конференція міністрів освіти і культури земель ФРН і Конференція ректорів навчальних закладів Німеччини.

На рівні земель керівництво навчальним процесом здійснюють земельні профільні міністерства, які також затверджують підручники для використання у місцевих. У кожній із земель діє свій закон про освіту, складений на основі "рамкового" федерального закону. Основні риси сучасної системи освіти у Німеччині сформувались у період Веймарської республіки (20-ті роки), коли відбувся поділ середньої школи на повну народну школу, реальну школу і гімназію. До початку 1950-х років навчання у реальній школі і гімназії було платним [6, с. 327].

Мережа дошкільних дитячих закладів у Німеччині розвинена слабо. Дитячі садки в основному знаходяться у приватній власності, їх відвідують діти віком від трьох до п'яти років.

Навчання у початковій школі (Grundschule) у Німеччині починається у шестирічному віці й триває протягом чотирьох-шести років. У перших двох класах немає дисциплінарної структуризації – базові знання з математики, німецької мови, краєзнавства, музики і релігії викладаються комплексно, в рамках одного навчально-виховного курсу. Як правило, початкові класи існують в рамках структури середньої школи (Allgemeineschule), де учні, які отримали початкову освіту, продовжують навчальний курс, власне, у середній школі (з 10-12 до 16 років) і середній профільній школі (з 16 до 19 років). Середня профільна школа, що завершує повний курс середньої освіти є одночасно і підготовчим етапом до університету.

У Німеччині наявні також профільні школи, які дозволяють отримати закінчену професійну освіту (аналог нашого поняття "середня спеціальна освіта") і влаштуватись на роботу за спеціальністю. Загальна тривалість повного курсу середньої освіти у Німеччині (початкова і профільна школи включно) складає 13 років. Починаючи з середньої школи, вводиться багатоваріантність освіти: учні,

окрім вивчення базових предметів, мають право самостійно обирати додаткові навчальні дисципліни [7;49].

Заклади середньої освіти ФРН поділяються на п'ять основних типів: гімназія, реальна школа, головна школа, професійна школа і загальна школа. Найпрестижнішим типом середньої школи є гімназія (Gymnasium), диплом якої дозволяє без вступних іспитів вступити на більшість факультетів університету. Як правило, гімназії спеціалізуються на гуманітарній освіті.

Реальна школа (Realschule) також має достатньо високий статус і дає професійну освіту в галузі обслуговування, торгівлі та державної служби. Високий бал, отриманий за результатами навчання у реальній школі, дозволяє вступити до старшого класу гімназії, а потім – до університету.

Головна школа (Hauptschule) призначена, в основному, для учнів, які не планують продовження своєї освіти в університеті.

Професійна школа (Professionalschule) також орієнтована переважно на учнів, які прагнуть оволодіти тією чи іншою робітничою професією і не планують отримувати вищу освіту.

Загальна школа поєднує різні особливості гімназій і реальних шкіл, що дозволяє одержувати одночасно гуманітарну і технічну освіту. Учні загальних шкіл, які склали іспити за програмою гімназії, отримують можливість вступити до університету.

Серед кожного з п'яти типів середніх шкіл Німеччини, представлені як денні школи, так і школи-інтернати, в яких учні можуть проводити цілий день або цілий навчальний тиждень. В останні роки у ФРН намітилася тенденція до збільшення частки учнів гімназій і реальних шкіл за рахунок зменшення кількості учнів середніх навчальних закладів інших типів.

У Німеччині встановлено загальні стандартні правила вступу до вищих навчальних закладів. Певною мірою, допуском до навчання в університеті є диплом (Abitur), який видається за результатами навчання у гімназії або в загальній школі за програмою гімназії. Для здобуття цього диплому випускникам шкіл необхідно скласти іспити з чотирьох основних предметів. Відповідність освітньому стандарту, зафіксованому у дипломі (Abitur), дозволяє вступити до університету без іспитів. Кілька років тому деякі престижні університети зробили виняток із цього правила – під час вступу на ряд факультетів (особливо на медичний) абітурієнту необхідно скласти вступні іспити і взяти участь у конкурсі.

Реформа вищої освіти у Німеччині, пов'язана з об'єднанням країни у 1991 році і спричиненою цим необхідністю уніфікації осві-

тніх стандартів, призвела до того, що диплом (Abitur) перестав розглядатися як безумовна гарантія якості вищої освіти. Найближчим часом прогнозують подальше зростання кількості німецьких ВНЗ, що практикують систему конкурсного відбору серед абітурієнтів.

Головним принципом вищої освіти у Німеччині є “академічна свобода” – система, що дозволяє будь-якому студенту самостійно визначати перелік дисциплін, які увійдуть до його диплому. Система вищої освіти у ФРН також має на увазі поєднання навчального процесу з науковими дослідженнями. Ці особливості визначають графік навчального процесу в університетах: кожний семестр складається з лекційних періодів (14–20 тижнів) і не лекційних, під час яких студент займається самостійною науковою роботою.

Система вищої освіти ФРН об’єднує 326 навчальних закладів, переважна більшість яких є державними (недержавні вузи зобов’язані мати державну ліцензію для викладання). Основу системи складають університети (Universitaet) і прирівняні до них ВНЗ (загальна кількість – 78): класичні університети (факультети медицини, гуманітарних і природничих наук, теології, соціології, економіки, сільського і лісового господарства, інженерії), технічні університети (Technische Universitaet) (інженерія), загальні університети (Gesamthochschulen) (спеціальна професійна освіта і наукові дослідження), педагогічні інститути (Paedagogische Hochschulen), медичні коледжі, філософсько-теологічні і церковні коледжі (Theologische Hochschule), коледж спорту. До числа ВНЗ не університетського типу належать професійні вищі школи (Fachhochschulen) (професійна освіта у галузі бізнесу, економіки, сервісу, сільського господарства і прикладного мистецтва) і коледжі мистецтва (Kunsthochschule і Musikhochschule) [3].

Найбільш відомим і престижним вищим навчальним закладом Німеччини є Гейдельберзький університет (заснований у 1386 році за зразком Паризької Сорбонни). Він розташований у невеликому місті Гейдельберзі за 60 кілометрів від Франкфурта-на-Майні. З XIX сторіччя Гейдельберг має репутацію найкращої в Європі школи юриспруденції. Серед викладачів цього університету були філософи Гегель і Ясперс, хімік Геймгольц, вісім лауреатів Нобелівської премії. У межах Гейдельберзького університету є 15 факультетів – біології, хімії і біохімії, медицини, права, філософії, східних мов, сучасних мов, політичних наук, спорту і здоров’я та інші. При університеті відкрито ряд спеціалізованих дослідних центрів, зокрема, Інститут Південної Азії і Гейдельберзький інститут ядерної фізики імені Макса Планка. Іноземні студенти складають близько 12% від загальної кількості.

кості студентів (25 тисяч) Гейдельберзького університету. Друге місце у рейтингу німецьких університетів займає розташований у Мюнхені університет Людвіга-Максимиліана (заснований у XV сторіччі). Цей ВНЗ відомий найбільшим у Європі медичним факультетом. Крім нього, університет об'єднує 19 факультетів. Загальна кількість студентів мюнхенського університету – 44 тисячі осіб.

Середня тривалість навчання у вищому навчальному закладі ФРН складає п'ять років, хоча зустрічаються вузи з чотирьох або шестирічним курсами. Максимальна тривалість курсу вищої освіти у Німеччині складає десять років. Зарахування у ВНЗ ФРН відбувається двічі на рік: весною, перед літнім семестром, і восени, перед зимовим семестром. Перед вступом до ВНЗ, в яких прийнятий набір на конкурсній основі, абітурієнти можуть пройти навчання на платних підготовчих курсах. Результати навчання протягом семестру відображаються в залікових балах, які присуджуються студенту після кожної сесії. Університетський курс поділений на два етапи: базовий (3–4 семестри), за результатами якого присвоюється ступінь ліценціата (Vordiplom-Переддиплом), і основний (4–6 семестрів), за результатами якого присвоюється ступінь магістра (Magister Artium) (студенти технічних спеціальностей замість цього ступеню отримують диплом спеціаліста).

Крім закінчення основного курсу університету, випускник повинен захистити дипломну роботу або дисертацію. Державний диплом, що видається університетами і прирівняними до них вищими навчальними закладами Німеччини, дає право працювати за спеціальностями, що потребують вищу освіту. Після одержання державного диплома і ступеня магістра випускники німецьких ВНЗ можуть скласти іспит або захистити дисертацію на ступінь доктора (Doctorate). Такий ступінь можуть отримати лише ті студенти, які мали викладацьку практику і склали попередні кваліфікаційні іспити. Іноземні студенти навчаються у ФРН на рівних умовах з громадянами Німеччини, тобто, навчання у державних ВНЗ є для них безкоштовним (у тому числі, у випадку другої вищої освіти). Ряд німецьких фондів і організацій (наприклад, Фонд Олександра фон Гумбольдта, Фонд імені Конрада Аденауера, Фонд імені Фрідріха Еберта, Товариство Макса Планка, Німецьке науково-дослідне товариство) надає вітчизняним та іноземним студентам і вченим спеціальні стипендії для проведення наукових досліджень і підвищення академічної кваліфікації. На відміну від німецьких абітурієнтів, іноземці під час вступу до вишів ФРН повинні скласти обов'язковий іспит із німецької мови (DSH-Pruefung).

Німеччина розвинула справжню систему “виховання культури”, яка задовольняє суспільство. Однією з ознак важливості освіти є безпосередня участь батьків у процесі навчання дітей та створення багатьох комітетів, що контролюють якість освіти [4, с. 5]. Для існування системи освіти, подібної до німецької, потрібно, щоб соціально-економічна структура суспільства визначила важливість системи освіти. Для Німеччини високий рівень освіти – запорука успіху в майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баль Г. О. Психолого-педагогічні засади гуманізації освіти / Г.О Баль // Освіта і управління. – 1997. – № 2. – С. 15–18.
2. Блинов В. М. История становления и развития профессионально-педагогической подготовки учителя в Германии / В. М. Блинов. – Владимир : ГПУ, 2001. – 141 с.
3. Геймер Х. Система высшего образования в Германии – камо рядєши. Реформи и инициативы для XXI века / Х. Геймер, Р. Геймер // Образование и наука. – 1999. – № 2-3. – С. 39–46.
4. Кашуба О. М. Нове осмислення проблеми планування навчального процесу початкових шкіл ФРН / О. М. Кашуба // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія : педагогіка. – 2000. – № 2. – С. 129–132.
5. Кашуба О. М. Організація навчального процесу в початкових школах Німеччини / О. М. Кашуба – Тернопіль : Ліком, 1998. – 121 с.
6. Коваленко Ю. И. Профессиональное образование в ФРГ / Ю. И. Коваленко. – М. : Высшая школа, 1988 – 260 с.
7. Корсак К. В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних валіфікацій і дипломів / К. В. Корсак – К. : МАУП, 1997. – 186 с.
8. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах / Т. І. Левченко. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 512 с.
9. Писарева Л. И. Тенденции развития современной школы ФРГ / Л. И. Писарева // Педагогика. – 1991. – № 2. – С. 47–55.

Дмитро Кузнєцов

*студент фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АМЕРИКАНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО СЛЕНГУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Найбільші труднощі при перекладі сленгових одиниць полягають в тому, що молодіжний – а отже й студентський – сленг є найрухомішим шаром лексики. Багато лексичних одиниць сленгу швидко виходять із вживання, тому словники навіть не встигають їх зареєструвати.

Найстійкішими в часі є лексичні одиниці професіонального характеру (слова-терміни), тому підбір еквівалентів для них здійснюється досить легко: *phonelab* – фонка (фотолабораторія), *lab* – лебка (лабораторія).

Особливості перекладу американізмів цього типу пов'язані з існуванням такого явища, як енантіосемія (внутрішня антонімія), тобто лексем, що поєднують в собі протилежні значення: *neat* – *the most* – *gross* (хтось або щось чудове або огидне), *floor* – *bomb* – *flop* – *bust* – *stump* (добре скласти іспит або взагалі його не скласти).

При порівняльному аналізі американського та українського сленгів виявляється досить значний шар лексики, що виник на основі реалій даної країни, а тому не має еквівалентів у мові перекладу: *rambo* – дієслово, утворене шляхом конверсії від імені головного героя однойменного серіалу і позначає “знищити”; *campused* – обмежений територією кампусу (територією, що прилягає до університету і містить учбові та житлові корпуси, торговельні точки, підприємства побутового обслуговування). В таких випадках доводиться вдаватися до описового перекладу або до запозичення слів на основі алітерації з підрядковим перекладом.

Ще одним засобом перекладу є калькування. Загальний відсоток таких слів незначний, але вони мають місце: *air head* – порожня голова, *bookworm* – книжний черв'як, *pass-fail* – залік-незалік.

Стосовно перекладу фразеологічних зворотів можна зазначити, що найкращим засобом для їх перекладу є пошук ідентичної ідіоми. Так, у прикладі *You may think so, but I don't buy it* еквівалентом до ідіоми “не вірити чомусь або комусь” виступає український фразеологічний зворот молодіжного сленгу “не купитись на щось”. Українській і англійській вирази співпадають за своїми прямим та образним значеннями, а також стилістично, а отже для перекладача є цілком прийнятними еквівалентами. Наведена фраза українською мовою може звучати як: “Можеш так думати, але мене на це не купити”.

Проте список ідіом мови-оригіналу, що мають точні еквіваленти в мові перекладу, обмежений. У тому випадку, коли знайти ідентичну ідіому неможливо, необхідно дібрати вираз, який має аналогічне додаткове (конотативне), хоча й відмінне денотативне значення: *can it!/be quiet!* – заліпись!/закрий обличчя подушкою!; *shut it!* – засохни!/стули пельку!

Загалом у більшості випадків перекладач має справу з такими засобами перекладу сленгізмів, як еквівалентний переклад, описовий переклад і калькування.

Незважаючи на те, що сленг є практично універсальним мовним явищем, у житті носіїв різних мов він займає різну роль. У мовленні середньостатистичного американця С. Флекснер оцінює роль сленгу приблизно в 10 відсотків від його словникового запасу, тоді як український сленг є явищем маловивченим і малорозвиненим, що відіграє відповідну роль при пошукові відповідного українського сленгізму при перекладі американського сленгу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Орлов Г. А. Современная английская речь / Герман Орлов. – М. : Высшая школа, 1991. – 240 с.
2. Шестикрылов П. Словарь новейшего американского сленга / American Slang / Петр Шестикрылов. – М. : АСТ, Астрель, Транзиткнига, 2006. – 288 с.
3. Flexner S. V. I hear America talking / An illustrated treasure of American words and phrases / S. V. Flexner – New York : Van Nostrand, 1976. – 505 p.

Тайсія Кухтяк

магістрантка природничого факультету

*Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ВЕРБАЛЬНЕ І НЕВЕРБАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МЕНЕДЖЕРА

Культура спілкування – важлива царина діяльності керівника. Для успішного управління колективом, налагодження стосунків із партнерами менеджер повинен досконало володіти інструментарієм спілкування, його вербальними і невербальними засобами.

У вербальному спілкуванні, як відомо, використовується мовлення (його фонетичний, лексичний, синтаксичний арсенал). У комунікативній взаємодії щонайменше двох суб'єктів виокремлюють орієнтувальну (аналіз ситуації взаємодії, кристалізацію стратегії спілкування) та виконавчу (врахування правил реалізації спільних дій: мовленнєвого етикету, самопрезентації, зворотного зв'язку тощо) частини. Обидві мають неабияке значення для професійного успіху управління.

Культура мовленнєвого спілкування структурно поділяється на два рівноцінні складники: культуру говоріння та культуру слухання. Так, про одну людину кажуть, що вона говорить, немов співає, про іншу, – що вона вміє не лише слухати, а й чути.

Невербальне спілкування реалізується засобами:

- оптико-кінетичної системи (жести, міміка, пантоміміка, кінесика);
- паралінгвістичної системи (темп, паузи, сила та діапазон голосу);
- екстралінгвістичної системи (плач, сміх, покашлювання, паузи);

- проксемічної системи (простір і час процесу комунікації).

До просторових умов спілкування слід також віднести такі: розмір і форму приміщення, в якому відбувається спілкування; відстань між суб'єктами спілкування; розташування суб'єктів спілкування у просторі тощо. Часовими характеристиками комунікації є вибір часу комунікативної взаємодії (початок, середина, кінець робочого дня) та його відповідність меті спілкування.

Керівникові варто звернути увагу й на організацію простору і часу спілкування – проксеміку. Мовиться про розміщення учасників, наприклад, ділової зустрічі, доцільності застосування ними тих чи інших форм спілкування (монологу, діалогу). Специфічною знаковою системою комунікації є візуальний контакт.

Усі вищезначені невербальні засоби мають властивість посилювати, або, навпаки, послаблювати семантику слова.

Таким чином, професія менеджера вимагає особливих умінь налагодження спілкування із застосуванням як вербальних, так і невербальних засобів.

Анатолій Левцун

*магістрант природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

PROBLEM OF FRUSTRATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS AT THE INITIAL STAGE OF TRAINING

Joining in educational process, high school students face a number of difficulties connected with achievement of objects in view. It is accepted to name behavioural reaction arising in such situations as “frustration” which, in particular, expresses the mental condition of experiences and behaviour caused objectively insuperable by the difficulties arising on the way to achievement of the purpose or the decision of a problem [3, p. 194].

The destructive displays of frustration, according to researchers, concern: aggression, avoiding reaction, depression, regress; feelings of indifference, apathy and loss of interest, fault and alarm [1]; fury and animosities [5]; envy and jealousy [4], etc.

The frustration problem is especially actual for students during the initial stage of training at high school. All the frustrations as the source of dissatisfaction are subdivided into external and internal frustrations. Among the external frustrations one can find: mutual relations with groupsmates, relations with administration, uncooperative attitude of lectures, poor conditions of study (the inconvenient schedule, etc.), poor living conditions (lacking adequate food, shelter, financial problems etc.),

misunderstanding with parents, friends and other close people, poor school training, lacking of sources of information, discordant requirements of lectures [2]. Internal frustrations, correspondingly, are: laziness, unnecessary emotionality, difficulties in understanding of studied material or subjects, lacking essential abilities, fear of failure, disbelief in the success, weak health and fast overfatigue, weak will in study, incertitude, longing after home [2].

Measures for the prevention or overcoming of frustrations have been defined as the following [2]:

- comprehension of a phenomenon of a frustration;
- comprehension of destructive and constructive displays of a frustration and their reasons;
- behavioural flexibility (in a counterbalance conservatism);
- stability to stress, self-control and self-checking of destructive mental experiences (anger, alarm, depression, etc.);
- activation of internal resources for the purpose of increasing of self-estimation and self-trust development;
- communicative culture;
- positive perception and responsibility acceptance on itself in achievement of objects in view.

The given research has shown that psychological support of students in frustrations overcoming can be carried out in the following directions:

- carrying out of diagnostics of level frustrates of students in educational process;
- psychological education of preventing of frustrating situations;
- carrying out of special courses and specialised trainings on formation of constructive behaviour in a frustration situation.

REFERENCES

1. Astapov V. M. The Functional Approach to Studying of a Condition of Alarm / V. M. Astapov // Psychological Magazine. – 1992. – № 5. – P. 43–45.
2. Dubovitsky T. D. Problem of Frustration at Students at the Training Initial Stage in High School / T. D. Dubovitsky, A. R. Erbegeeva // Higher education today. – 2008. – № 9. – P. 12–18.
3. Behaviour // The General Psychology: The Encyclopaedia of Words. – M., 2005. – P. 194.
4. Ploticher A. I. Some of a reason of a frustration / A. I. Ploticher // Questions of Psychology. – 1969. – № 2. – P. 32–26.
5. Rumjantseva T. G. Aggression and the Control / T. G. Rumjantseva // Questions of psychology. – 1992. – № 5. – P. 18–21.

Олена Лесікова
*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ІНОЗЕМНА МОВА ЯК ЗАСІБ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ ТА ПІЗНАННЯ СВІТУ

Сучасна соціальна ситуація в Україні характеризується розширенням контактів з іншими країнами в галузі культури, науки, освіти. У зв'язку зі зміною акцентів у підготовці педагога професійна діяльність наповнюється новим змістом, обумовленим зміною цілей, структури й організації навчального процесу. Через зміну запитів суспільства до характеру володіння фахівцями навичками міжкультурного спілкування виникла гостра потреба в педагогах відповідного рівня й кваліфікації. Фахівець повинен бути підготовленим до діалогу культур, до пізнання навколишнього світу, а також повинен бути здатним інтегруватися у світовий культурний процес, не втрачаючи при цьому свою національну індивідуальність.

Можна стверджувати, що кожне людське суспільство з його цілеспрямованою діяльністю є носієм певної культури, що має певні різновиди. Виразником культури є людська мова. Зв'язок мови з культурою так само не потребує доказів, як і зв'язок мови з суспільством – її носієм. Звідси випливає важлива культурна функція мови. Вона відкриває індивідові доступ до багатьох культурних досягнень, допомагаючи залучити окрему людину в процес суспільного культурного розвитку.

Національні особливості культури виявляються в певних традиціях, які закріплюють результати суспільного розвитку, виробничої діяльності, класової боротьби певної нації або народності, а також у моралі, звичаях, традиційних художніх формах. Але найяскравіше вони виявляються в мові. Тут національні особливості і відмінності відбиваються так виразно, що незнання мови може великою мірою ускладнити доступ до здобутків відповідної національної культури. Адже, мова не існує поза культурою. Як один з видів людської діяльності, мова є складовою частиною культури, обумовленою як сукупність результатів людської діяльності в різних сферах життя людини: виробничої, суспільної, духовної. Як форма існування мислення і як засіб спілкування мова знаходиться в одному ряді з культурою. Вивчення світу носіїв мови спрямоване на те, щоб допомогти зрозуміти особливості вживання мови, додаткові значенні навантаження, політичні, культурні, історичні реалії, так як в основі мовного спілкування лежить взаємне знання реалій, знання

предмета комунікації між учасниками спілкування.

Між культурою і мовою існує тісний зв'язок. Мова, справляючи певний зворотний вплив на мислення, не може не впливати також і на культуру. Вона є одним із компонентів духовної культури суспільства, своєрідним продуктом соціального розвитку. Однією з рис, які характеризують культурну ситуацію розвинутих суспільств сучасного світу, є бурхливий розвиток засобів масової комунікації.

На початку XXI століття стає актуальнішою і займає домінуючі позиції концепція міжкультурного діалогу. Культури розвиваються і досягають кульмінації тільки одна в одній, при цьому важливо внутрішнє накопичення та збереження культури. Закон диференційованої єдності не означає, що культури можуть загубити свою індивідуальність та змішатися. Навпаки, це підкреслює глибину, винятковість кожної культури. Під комбінованим впливом двох факторів - суттєвої здатності культур до змішування і природного механізму будь-якого об'єднання – відбувається діалог культур. Відзначаючи діалогову сутність культури, В. С. Біблер зауважує: "Кожна культура є в певному розумінні "дволикій Янус", з однієї сторони – її обличчя повернуте до іншої культури, до свого буття в інших світах, з іншої – всередину, в глибину себе, в прагненні змінити і доповнити своє буття" [1, с. 187].

Дослідження світу спілкування показує, що відношення між культурами можуть бути різними. Жодна культура не може абстрактно претендувати на право бути універсальною. Універсальність складається із досвіду всіх народів світу, кожен із яких затверджує свою самобутність. Культурна самобутність та культурна різноманітність нерозривно пов'язані одна з одною. Ставлення культури до культури як до рівноправної, рівноцінної попри її відмінності, несхожості та унікальності, визначається як міжкультурний діалог, що сприяє розвитку в суспільстві соціокультурного розуміння належності до національного та світового співтовариства.

Структура компетенції являє собою складне утворення, що включає знання про рідну й іншу культуру, уміння й навички практичного застосування своїх знань, а також сукупність якостей особистості, що сприяють реалізації цих знань, умінь і навичок, і, нарешті, практичний досвід їхнього використання в ході взаємодії із представниками іншої культури. Міжкультурна компетенція є освітньою компетенцією при вивченні іноземної мови й іншомовної культури, при цьому об'єктом реальної дійсності при формуванні міжкультурної компетенції є процес спілкування представників різних культур.

Необхідність формування міжкультурної компетенції обумовлена розвитком сучасного інформаційного суспільства, що включає глобалізацію соціальних й економічних відносин, розширення контактів між культурами. При цьому виникає проблема взаєморозуміння між представниками різних культур, що виражається в загостренні глобальних проблем людства.

Основою формування міжкультурної компетенції є досвід міжкультурної діяльності й спілкування між студентами, що представляють різні культури, у ході якого виховуються особистісні якості, здобуваються знання й розвиваються вміння. Отже, для успішного формування міжкультурної компетенції необхідно організувати спілкування й спільну діяльність українських й іноземних студентів по взаємному вивченню культур один одного. Чудово, коли у студентів є нагода особисто прийняти активну участь у міжнародних заходах. Проте більш доступний спосіб спілкування між студентами різних країн здійснюється дистанційним шляхом, за допомогою засобів телекомунікації, електронної пошти, дискусійної групи, телеконференції.

На думку американського вченого Марка Ворчауера, оптимальною формою формування міжкультурної компетенції, а також найбільш ефективною формою організації навчання іноземній мові й культурі є телекомунікаційний міжнародний проєкт. У зв'язку з розширенням можливостей спілкування між різними культурами й розвитком засобів комунікації особливої актуальності набувають такі різновиди проєкту, як інформаційний і міжнародний з використанням комп'ютера й мережі Інтернет у процесі спілкування з партнером та у роботі з інформацією.

Діалог культур потребує створення діалектико-методологічних умов для вивчення іншомовної та рідної культури, вміння їх порівнювати. Культурні зміни належать до складних процесів, які відбуваються найчастіше під час взаємодії з іншими культурами. Ось чому щоб ефективно вивчати іноземну мову, треба усвідомити цінність власної, української культури, а це неможливо без визнання цінності нашої мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Библер В. С. От наукоучения к логике культуры / В. С. Библер. – М. : Вища школа, 1991. – 384 с.
2. Болотов В. А. Компетентна модель: від ідеї до освітньої програми / В. А. Болотов, В. В. Серіков // Педагогіка. – 2004. – № 10. – С. 8–14.
3. Воробйов Г. А. Розвиток соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземної мови / Г. А. Воробйов // Іноземні мови в школі. – 2003. – № 2. – С. 30–36.

Оксана Леськів
студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

КЕМБРИДЖ – ОДИН ІЗ НАЙСТАРІШИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Здається, вже давно відійшли в минуле ті часи, коли кар'єру можна було побудувати не маючи вищої освіти. Зараз без диплома першокласного університету не можна розраховувати на посаду в крупній фірмі чи перспективу кар'єрного росту. Звичайно, з кожного правила існує виняток. Але ніхто не заперечуватиме той факт, що перед випускниками престижних вузів відкривається набагато більше можливостей.

У 2009 році Кембриджський університет відсвяткує 800 років із дня свого заснування. Сучасний університет – це міжнародний центр освіти та досліджень, як в традиційних областях, так і в нових областях науки і техніки. Він знаменитий видатними академічними відкриттями і відображає інтелектуальні досягнення студентів, а також викладацького складу університету і коледжів [2, с. 37].

Кембриджський університет – найбільший і після Оксфорда найстаріший вищий навчальний заклад

Місто Кембридж вперше згадується в письмових записках X ст. коли воно вже стало важливим центром торгівлі. Точна дата заснування міста невідома, відомо тільки що міст через річку *Cam*, від якого місто узяло свою назву, був побудований в 875 році.

У 1209 році Оксфордський студент убив жінку і у відповідь на товп міщан захопив двох або трьох інших студентів. Їх було повішено з відома та благословення короля. Університет припинив свою діяльність. В знак протесту, більшість студентів добровільно покинули місто, щоб продовжити освіту за кордоном. [2, с. 156].

Не існує ніяких документальних підтверджень, чому деякі прийшли в Кембридж. Цілком імовірно, що там були передові школи, але на той час такі школи існували в багатьох містах. Нещодавні дослідження показали, що деякі студенти були родом з Кембриджа або його околиць [2, с. 139].

До 1225 року колишні оксфордці організували співтовариство студентів і викладачів (*universitas*) на чолі з гільдією викладачів (*Regent Masters*) і канцлером (*Chancellor*).

Спочатку університет не мав своїх власних будівель: він користувався церквами: Св. Мері та Св. Бенедикта для проведення суспі-

льних церемоній. Лекції і семінари проводилися в приватних будинках, де вони і проживали.

Незабаром декілька магістрів, адвокатів і богословів почали будувати та орендувати великі приміщення для навчання і житла: це були гуртожитки, декілька з яких збереглися до шістнадцятого століття.

Студенти Кембриджа незабаром розробили схему навчання за зразком Італії і Франції. Не було ніяких професорів; навчання проводилося магістрами, які вивчили ці дисципліни і були визнані фахівцями з навчання всіма своїми колегами.

Кембридж поступово перетворюється на один з найпрестижніших європейських університетів, імена його викладачів і випускників отримують усесвітню популярність.

Обрання в 1847 році канцлером університету чоловіка королеви Вікторії принца-консорта Альберта відкриває в історії Кембриджа ще один етап реформ. Його результатом стали нові Укладення *Cambridge University Act* від 1856 року, що сформували нову структуру університету, із змінами що збереглася досьогодні. У 1869-му відкрився *Girton* — перший коледж для жінок, в 1872-му з'явився інший — *Newnham*.

Велику роль в університетському житті з XIX століття грає спорт. Зокрема, знамениті змагання по веслуванню між Оксфордом і Кембриджем вперше відбулися в 1827 році, а з 1839-го вони стали щорічними.

Сьогодні Кембриджський університет складається з 31 коледжу. Рівень досліджень співробітників університету відмічений шістдесятьма Нобелівськими преміями. Університет постійно змінюється в ногу з часом. Знов освічене відділення розвитку і пов'язана з ним добродійна організація постійно ведуть пошук засобів по всьому світу для організації нових кафедр. Будується і проєктується безліч сучасних учбових і житлових корпусів. Проте при всьому своєму модернізмі знаменитий навчальний заклад не має наміру відмовлятися від традицій. Незважаючи на багатократні реорганізації, його структура спирається на Укладення 1570 року.

Але все-таки не можна обійтися і без змін. З недавніх пір діє програма “Кембридж міняється”. Програма передбачає розширення університетського “парламенту” *Regent House*, можливість голосування для всіх академічних співробітників, а також запрошення в управлінську раду, консультантів ззовні. Судячи з усього, 800-річна традиція академічної демократії дозволить і цього разу знайти ком-

промiснe рiшення, забезпечивши Кембриджу сучасний менеджмент i динамiку розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Н. М. Англomовні країни та Україна. Освіта. Мистецтво / Н. М. Антонюк, К. К. Краснолуцький / Вінниця : Нова книга, 2001. – 255 с.
2. Мисик Л. В. Англійська мова. Комунікативний аспект / Л. В. Мисик, А. Л. Арцишевська, Л. Р. Кузнєцова. – К. : Атака, 2000 – 368 с.

Тетяна Лимарь

*студентка історичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

UKRAINIAN PARLIAMENT

What does the term “parliament” mean? Parliament is a legislature. The name is derived from the French “parlement”, the action of “parler” (speaking): a parliament means talking, a discussion, hence a meeting (an assembly, a court) where people discuss matters [4].

For a long time Ukraine wasn't a sovereign state. It was under government of different countries: Polish, Russian, Lithuanian etc. The last 79 years Ukraine was one of 15 republics of the former Soviet Union. It's independence was proclaimed only on 24 August, 1991.

The main aim of this work is to investigate and to study the historical factors which influence on the development of the nowadays legislature of Ukraine and to mark the parallel in between the stages of becoming the independency in other “post-soviet” states.

On 16 July, 1990 the Declaration of State Sovereignty of Ukraine was passed by Verkhovna Rada of Ukrainian republic. This declaration caused lots of problems in the former Soviet of Union. One of the main problems was a possibility of ruining the Soviet. That is why the former USSR decided to hold a referendum, with a question if it was possible to save “the sovietism”. At that time Leonid Kravchuk was the head of the Ukrainian parliament. He had strong position. He agreed on referendum with one more question: if Ukraine had to follow the statements of the declaration about sovereignty. Although 30 % of citizens wanted to keep the former USSR, 70 % of them wanted Ukraine to be sovereign. It wasn't the independence, but it was the first step.

The government of the former Soviet Union didn't want republics to become independent. Because of this 19 August, 1991 at 6 am state of emergency was announced. It meant that the government wanted to ruin all the republican democracy powers. At 9am a chairman of the Ukrai-

nian parliament received ultimatum, where was written that if Leonid Kravchuk provides any democracy ideas the army will be used.

Finally, on 24 August, 1991 there was special session of parliament. The Independence Act was proclaimed. This document was a real announcement of Ukrainian independence. Ukrainian republic was ruined, and on the map new sovereign state called Ukraine appeared. Verkhovna Rada of Ukrainian republic was renamed in Verkhovna Rada of Ukraine (Supreme Council of Ukraine) as a sovereign state.

On 4 September, 1991 Verkhovna Rada made a decision about hanging sky-blue-yellow flag above the building of parliament. (Later, on 28 January, 1992 sky-blue-yellow flag was proclaimed national). But world's society didn't believe in our independence. They needed confirmation. 1 December, 1991 nation-wide referendum was taken. It involved 84 % of citizens, 90 % of which seconded the Independence Act of August, 24.

The same day, on 1 December, 1991 the first president of Ukraine was chosen. It was Leonid Kravchuk. He received 61 % of the votes. His program aimed at construction of a new Ukraine with a strong state system, genuine democracy, material well-being.

Since then Ukraine is sovereign, independent, democratic, social, legal state. The power in Ukraine is divided into three branches: legislative, executive and judicial [5, p. 287].

The executive power is headed by president, who is a guarantee of state sovereignty, territorial integrity, following the Constitution of Ukraine, rights and duties of person and citizen. The judicial power is led by Supreme court. The legislative power is represented by parliament. The parliament in Ukraine is called the Verkhovna Rada. It's main function is making laws. It has one chamber, which consists of 450 members. They are elected at a general, equal and direct election. Parliamentary elections take place every five years in the last week of March. In Verkhovna Rada 450 seats are divided among all parties that achieved 3 % nationwide vote tally [1, p. 199].

The Verkhovna Rada is chosen for 5 years. It works sessionly. Parliament can work if 2/3 were chosen. Sessions open the first February's Tuesday and the first September's Tuesday every year. (For example, constitution of Ukraine was accepted on fifth session of parliament of second convocation). The first session is opened by the oldest chosen deputy. When Verkhovna Rada starts its work, the first task is to elect the Chairman from its membership. The chairman conducts meetings of the Verkhovna Rada and organises it's work [2].

There are some requirements for people who are going to become a deputy: the person must be 21 years old, must have the vote and such ap-

plicant must live in Ukraine for last 4 years. The person can't be a deputy if he/she has a previous conviction for committing the crime, but the situation changes if this conviction was liquidated. The person which was chosen a deputy, can't work anywhere else. In case a deputy works somewhere else, he/she loses deputy's mandate. They also have an immunity of a deputy, what means they can't be arrested without parliament's permission [3].

It is interesting, but the Parliaments of other "post-soviet" states have different structure. For example, in Poland the National Assembly ("Zgromadzenie Narodowe") is the name of both chambers of the Polish Parliament, "the Sejm" and "the Senate", where sitting in joint session. It is headed by the Marshal of the Sejm (or by the Marshal of the Senate when the former is absent).

In the years 1922-1935 and 1989-1990, it was the National Assembly who elected the President of the Republic of Poland by an absolute majority of votes. In 1935, it was replaced by an Assembly of Electors, which consisted of the Prime Minister, the Chief Justice, the General Armed Forces Inspector, 2/3 of deputies to the Sejm, and 1/3 of Senators. The Senate was abolished in 1946 so in 1947 Boleslaw Bierut was elected President only by the Sejm. There were no presidents from 1952 till 1989 when the Senate was restored and the National Assembly elected Wojciech Jaruzelski as President.

Since 1990, the President has been elected by the people. However, the President is still sworn in before the National Assembly, which is also the only organ which can declare the President's permanent incapacity to perform his duties, or bring an indictment against him before State Tribunal.

From 1992 to 1997, the National Assembly drafted and passed a new Constitution, which was approved by a national referendum on May 25, 1997.

"The Seimas" is the Lithuanian Parliament. It has 141 members that are elected for a four-year term. About half of the members of this legislative body are elected in individual constituencies (71), and the other half (70) are elected by nationwide vote according to proportional representation. A party must receive at least 5 %, and a multi-party union at least 7 %, of the national vote to be represented in the Seimas [4].

So, Verkhovna Rada is the Ukraine's Parliament. Verkhovna Rada is unicameral and is comprised of 450 deputies and one chairman (speaker) which presides over parliamentary sessions. It meets in Verkhovna Rada building in Ukraine's capital Kyiv. Verkhovna Rada is the sole body of legislative power in Ukraine. The parliament determines the principles of domestic and foreign policy, introduces amendments to the Constitution of Ukraine, adopts laws, approves the state budget, designates

elections of the President of Ukraine, impeaches the president, declares war and peace, gives consent to the appointment of the Prime Minister of Ukraine, appoints or approves appointment of certain officials, appoints one-third of the Constitutional Court of Ukraine, elects judges for permanent terms, ratifies and denounces international treaties, and exercises certain control functions.

ЛІТЕРАТУРА

1. Копейчиков В. В. Правознавство : монографія / В. В. Копейчиков. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 752 с.
2. Конституція України. – К. : Велес, 2007. – 48 с.
3. Тимченко С. М. Новітня історія України : монографія / С. М. Тимченко, Ф. Г. Турченко. – К. : Генеза, 2001. – 401 с.
4. V. Karaban English-Ukrainian / Ukrainian-English Law Dictionary. – Vinnytsia, 2004. – 1085 p.
5. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
6. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://en.wikipedia.org>.

Юлія Логвиненко

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ЕТАПИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Мовлення – одна з найбільш складних і важливих психічних функцій людини. У психології мовленням називають процеси вербального спілкування – говоріння, слухання, читання, письма. Згідно даного визначення мовлення не можна прирівнювати тільки до говоріння. Мовлення – це і читання книжки, і написання листа рідним. Навіть, роздуми наодинці з собою – це також мовлення, яке називають внутрішнім.

Уявімо ситуацію: людина повністю втрачає мовлення. Вона одразу ніби опиняється в чужій, незнайомій країні. Вона нікого не розуміє і ніхто з оточуючих не розуміє її. Вона стає цілком безпорадною, ні прочитати, а ні написати що-небудь вона теж не може. Така людина втрачає можливість реалізувати одну з найважливіших своїх потреб – потребу у спілкуванні, в обміні інформацією. Знання, які людство тисячоріччями накопичувало, зберігало і передавало, переважно за допомогою мови та мовлення (у тому числі і в друкованому вигляді), також стають недоступними. Отже, така людина позбавлена можливості навчатися і навіть мислити, позаяк для мислення ми ви-

користуємо поняття, які виражаються саме за допомогою мови. Без мовлення життя в суспільстві стає обмеженим, неповноцінним.

Ось чому потреба своєчасного виявлення, попередження і подолання порушення мовлення, особливо у дітей, є надзвичайно важливою для цілої низки наук – медицини, психології, педагогіки, лінгвістики тощо. Існує й окрема галузь науки, яка вивчає порушення мовленнєвого розвитку – логопедія. Це психолого-педагогічна наука, яка за допомогою спеціальних методів вивчає проблеми виявлення (діагностики), попередження і виправлення (корекції) порушень мовлення як у дітей, так і в дорослих.

Саме логопедичні заняття допомагають правильно оцінити мовленнєвий розвиток дитини, вчасно звернути увагу на можливі проблеми, щоб не втратити дорогоцінний час для якнайшвидшого їх подолання.

Як же відбувається формування мовлення у дитини? Новонароджене маля “звертається” до дорослих лише за допомогою крику, який і виражає його потреби у їжі, сигналізує про біль тощо.

Проте вже в 1–1,5 місяці у дитини з’являється потреба в емоційному спілкуванні з дорослими: коли малюк бачить перед собою обличчя мами, він затихає, усміхається. Саме зосередження на обличчі мовця забезпечує найбільш сприятливі умови для сприймання мовлення і для його засвоєння самою дитиною. Якраз у цей період у дитини з’являється агукування. У ньому виражається потреба дитини самій подавати голосові сигнали.

Між 4 і 6 місяцями дитина починає “відповідати” лепетом на звернене до неї мовлення дорослого. Лепет відрізняється від агукування тим, що звуки, з яких він складається, є більш стабільними, чіткими і відображають звуковий склад рідної мови. Дитина поєднує приголосні звуки з голосними, вимовляючи при цьому цілі низки складів.

Уже в 8–9 місяців малюк може повторювати за дорослими окремі склади і навіть невеликі слова [2, с. 15]. Дорослим слід пам’ятати, що регулярне мовленнєве спілкування з дитиною в цей період є необхідною та обов’язковою умовою для розвитку її мовлення.

За нормативними показниками в рік дитина має говорити до 10 слів, які вона чітко співвідносить з певними предметами або явищами, розуміти назви добре знайомих предметів, явищ [1, с. 43].

У період від 1 року до 2 років розвиток мовлення проходить нерівномірно. До 1 року і 8 місяців кількість слів, які говорить дитина, збільшується досить повільно. У середньому в цей період дитина говорить до 40 слів. За своїм складом це переважно іменники, що позначають знайомі предмети побуту, іграшки, родичів, частини обличчя (очі,

носик, вушка) та тіла (руки, ноги, голова), деяких домашніх тварин, продукти харчування, прості дії. У звуковому відношенні ці слова далеко не завжди відповідають мовним нормам [2, с. 15].

Діти дуже схильні до наслідування, тому розмовляючи з ними, важливо, щоб дорослі не спотворювали вимову звуків – так зване “сюсюкання”, оскільки це провокує неправильне формування уявлень дитини про звуки рідної мови [1, с. 44].

З одного року 8 місяців до 2 років у розвитку мовлення дитини відбуваються значні зміни. Саме в цей час завершує формування мовленнєвий слух. Це свідчить про те, що дитина може розрізнявати на слух всі звуки рідної мови. Саме на основі такого розрізнення стає можливим швидке і точне запам’ятовування слів. Ця зміна одразу позначається на зростанні словника дитини. Вже у 2 роки здорова дитина вимовляє близько 100 слів.

З 2 років починається період активного формування власного мовлення дитини. Приблизно з 2 років 6 місяців у мовленні дітей з’являються багатослівні речення. Спочатку у них спостерігається багато помилок граматичного оформлення слів. Однак вже до 3 років діти практично повністю засвоюють систему відмінкових і родових закінчень [2, с. 16].

Позбавлення дитини у цей віковий період нормального спілкування з дорослими та звуження їх мовленнєвого спілкування одноманітними побутовими ситуаціями призводить до виникнення недорозвитку мовлення, який згодом складно виправити [1, с. 45].

У 3 роки мовлення здорової дитини є достатньо розгорнуте, вона вільно спілкується з дорослими, активно задає запитання та відповідає на запитання інших людей, може розповісти за допомогою дорослого знайому казку чи віршик.

У період від 3 до 5 років мовлення дітей відбувається дуже стрімко усі сторони мовлення в цей період відшліфовуються і вдосконалюються. Поступово діти оволодівають правильною звуковимовою, і в 4–5 за нормативними показниками дитина має правильно вимовляти усі звуки рідної мови та уміти сказати самостійно чи повторити слова зі складною складовою структурою (4–5 складів і слова зі збігом приголосних) [2, с. 17].

Порушення звуковимови у дітей, яким виповнилося 5 років вважаються патологічними й у більшості випадків виправити їх можна лише за допомогою логопеда. Невиправлені помилки можуть закріпитися і залишитися у дитини на все життя. Вони не тільки ускладнюють спілкування дитини, а й негативно впливають на засвоєння письма та читання [1, с. 46].

У період від 5 до 7 років мовлення дитини вже повністю сформоване. Її словниковий запас багатий на слова, які належать до різних частин мови. Мовлення дітей розгорнуте, переважають поширені речення. У цей період закладаються підвалини оволодіння письмом. Багато дітей вже вміють читати і викладати з розрізної азбуки слова і навіть цілі речення [2, с. 19]. Таким чином відбувається розвиток мовлення дитини упродовж дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діти з особливими потребами: поради батькам / [В. І. Бондар, В. І. Берзін, Л. В. Борщевська та інші] : за ред. : В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К. : Наук. світ, 2004.
2. Сенсорні і мовленнєві системи та їхні порушення : навч. посіб. [для студентів спеціальності 6.010100 – “Дефектологія”] / укл. О. І. Березан. – Полтава : РА “Бойко”, 2007.

Аліна Марченко

*студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

FAIRY TALE – THE MOST ENIGMATIC GENRE OF THE WORLD LITERATURE

Fairy tale takes an unalienable part of life of any person. We were told a great number of fairy tales in our childhood, which helped us to understand the world and to disclose the relationships between people. But hardly anybody ever pondered over its origin and peculiarities.

The result of analysis different literary sources makes it possible for us to suggest working definition of a basic term. So, a fairy tale is a fictional story that may feature folklore characters such as fairies, goblins, elves, trolls, giants, and talking animals, often involving a far-fetched sequence of events.

Fairy tales are found in oral folk tales and in literary form. The history of the fairy tale is particularly difficult to trace, because only the literary forms can survive. Still, the evidence of literary works at least indicates that fairy tales have existed for thousands of years, although not perhaps recognized as a genre; the name “fairy tale” was first ascribed to them by Madame d’Aulnoy. Literary fairy tales are found over the centuries all over the world, and when they collected them, folklorists found fairy tales in every culture. Fairy tales, and works derived from fairy tales, are still written today [3, p. 65–72].

Literary tales continue the traditions of folk tales, but develop the genre further. Since, a folk tale is a story which has been handed down from person to person from generations and generations. Therefore, one

of the most important identifying features of a folk tale is that it belongs to an entire culture, rather than to an individual. For this reason, folk tales give us many insights into the cultures from which they spring. While some of the stories may have originated as literary tales, they became part of the oral tradition as they were told over and over. The characters tend to be somewhat one-dimensional, stereotypes of ordinary people (for example, an evil old man or a wise woman). However, extraordinary things do happen to them. The themes in folk tales are universal and timeless. Folk tales generally lack descriptive passages and rely almost exclusively on plot. A fairy tale is sub-type of folk tale where it tends to be the longest, most descriptive, and most complicated compared with other types of folktales, like legend, myth, and fable.

Originally, adults were the audience of a fairy tale just as often as children. Literary fairy tales appeared in works intended for adults, but in the 19th and 20th centuries the fairy tale came to be associated with children's literature.

In 1634, a cycle of fifty tales was published by Giambattista Basile, in which can be found some of the earliest written versions of familiar stories like "Sleeping Beauty". Basile's tone is bawdy and comic; his narrators within the tale are old women, hags, crones and old gossips, the stereotypical tellers of the "old wives' tale". Although large numbers of literary fairy tales were written in 17th century in France, most of the tales which are still told and retold now are far older in origin. Many of the stories were edited and changed as they were written down, removing the darker and more gruesome elements of the stories. The intended audience of the stories has also changed. Perrault's collection of tales was written to be presented at the court of Versailles, and each tale ended with a moralistic verse. At the same time, literary fairy tales of great imagination and invention, often quite cruel and gruesome, were being created by the women surreptitiously rebelling against the constraints placed on them by their restrictive society. They were not written for children [1, p. 112–120]. H. C. Andersen introduced into his tales descriptions of nature and human emotions. He not only improved on and developed the genre of the literary tale, but also endowed it with the final form as it is known today. One of the charming features of his tales is a balance between reality and fiction. In the Western World, the associations of fairy tales with child audience started in Victorian England. In the nineteenth century, with advances in printing and cheap book making, a separate publishing business of books for children appeared. The adaptation of fairy tales for children continues. Walt Disney's influential

Snow White and the Seven Dwarfs was largely (although certainly not solely) intended for the children's market.

In Waldorf Schools, fairy tales are used in the first grade as a central part of the curriculum. Rudolf Steiner's work on human development shows that at age six to seven, the mind of a child is best taught through storytelling. The archetypes and magical nature of fairy tales appeals strongly to children of these ages. The nature of fairy tales, following the oral tradition, enhances the child's ability to visualize a spoken narrative, as well as to remember the story as heard [2, p. 45–51].

The authors of magic stories combined specially for children folk fairy tales and literary tales.

Thus, we arrived at a conclusion, that fairy tale as a literary genre has not been fully investigated in spite of existence of numerous studies by prominent foreign and national scientists. Some aspects still need to be cleared up and ascribed, what presupposes further investigations on different levels.

REFERENCES

1. Anderson W. A New Look at Children's Literature / W. Anderson, P. Groff. – London, 1982. – 174 p.
2. Dobronitskaya N. Syntactic Peculiarities of British Fairies / N. Dobronitskaya. – Moscow, 1987. – 236 p.
3. Kovaliv T. Literary Reference Book / T. Kovaliv. – Kiev, 2006. – 752 p.

Олексій Марченко

*магістрант історичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

THE ROLE OF A. KRIMSKY'S BUSINESS TRIP TO SYRIA AND LEBANON FOR HIS SCIENTIFIC BIOGRAPHY

A. Krinsky (1871–1942) is a prominent personality in Ukrainian and world intellectual history. He combines the features of a real scientist and literary man, outstanding authour and translator as well as orientalist and known investigator in sphere of Ukraine's study. He sometimes is accused of being a scientist, whose works were written on the ground of other scientists' works by means of successful compilation. Nothing more than such statements can be done only by the critics, who do not know facts of his real biography. That is why it is necessary to show a significance of for his orientalist views forming. By that time the information about the East possessed by the scientist had been taken only from his contemporaries' travel notes and the X–XIII centuries folios. On the one hand, concentrating our attention on this fact, we should re-

member about subjective impressions of those people as for historical facts in general, and the peculiarities of life at the East. On the other hand, it is important to make an emphasis on impossibility for another group of sources in adequate representation of real situation.

Future historian entered the Moscow Lazarevsky Institute of Oriental languages, where he was trained in Arabic studies. This higher educational establishment qualified young people to be translators and Russian consuls in the Orient. Some years later A. Krimsky studied at the faculty of History and Philology of Moscow university. After graduating from these institutions he was sent on a business trip to Syria and Lebanon for mastering modern Arabic as well as for work on manuscripts. According to the plan of the business trip he had to spend a year at the East and a year at one of the leading European universities, famous for its oriental studies. The necessity of doing considerable volume of scientific work in Syria prevented him from going to Europe. The very fact of A. Krimsky's business trip to Lebanon proves how high the level of oriental studies development was at that period [4, c. 120].

We consider it to be rather important to admit, that the young man encountered some difficulties before the trip as well as at any stage of it [2, c. 11]. In his letters to the relatives Ahatangel described pitiful conditions of life in Beirut. Straited circumstances accompanied him constantly and became a reason why he had to stay at the place of M. Attay's father. Krimsky knew no word in new Arabic therewith, for he studied this language on basis of sources dated back to the X–XII centuries. Modern language of the citizens of Beirut was mastered by him only after a month and this can be retraced easily when to read his letters.

Speaking about the situation in Beirut, we can't but say it was extremely intense. The encyclopedia by Brokhouse and Effron says the population of the town of that time was about 80 thousand people. There were residences of pasha, of Greek bishop, consulates and post agencies of great European countries, including Russian empire. Two thirds of population were Christians, while the rest were Muslims. The information received from his correspondence let us know about existing contradictions between these two groups of citizens, which caused great number of deaths due to their constant fights taken place on regular basis and repeated daily [2, c. 56]. He lived in a district inhabited by Christians. It easily explains the fact of availability of detail descriptions of different customs and traditions the town dwellers had. It is interesting to know, that it was just here where A. Krimsky wrote down many fairy tales, which became classic folklore of Palestine.

This foreign business trip turned to be the very time for active research scientific work. He was seeking and buying scores of manuscripts and rare books. The original of the manuscript “The travels of patriarch Macarius to Rus”, the manuscript of the mediaeval medic Malnusi, involving very valuable information about everyday life of peoples of the East in X century, were especially significant.

A sojourn in the East, journeys to Damascus, Jerusalem, to mountainous Lebanon, acquaintance with life of different social strata of population enlarged Krimsky’s wide experience, which was used for writing his works. It is necessary to admit, that in spite of all anti exotic of the East, (poverty, uncommon eastern food, diseases – rheumatism, indigestion, swindle of local tradespeople, etc.) A. Krimsky admired the scenery, took aesthetic delight.

Travels to the East in 1896–1898 and memory about them caused to publishing the only collection of poems “Palm branches”. Another result of his staying in Beyrouth became a book “The Beyrouth stories”. The only book on oriental studies, written in Ukrainian, – “Moslemism and its future” (Lviv, 1904), was based to a considerable extent on his Lebanese impressions.

Thus, business trip to Syria and Lebanon (1896–1898) became for A. Krimsky the very time of acquaintance with real life of local population, of learning colloquial language, which differed greatly (especially in term of phonetics) from the bookish one rather popular in the medieval Orient. Scientific and literary heritage, left by this great man can be easily used for teaching as well as for independent learning history and folklore of the limited period of time – from the end of the XIX to the beginning of the XX centuries.

REFERENCES

1. Гурницький К. І. Кримський як історик / К. І. Гурницький. – К. : Наукова думка, 1971. – 184 с.
2. Кримський А. Ю. Твори. В 5-ти т. Т. 5. Кн. 2. Листи з Сирії та Лівану (1896-1898). – К. : Наукова думка, 1973. – 336 с.
3. Кримський А. Ю. Бібліографічний показчик (1889–1971) / А. Ю. Кримський. – К. : Наукова думка, 1972. – 168 с.
4. Курас І. Великий учений-гуманіст (до 130-річчя академіка А. Ю. Кримського) / І. Курас // Київська старовина. – 2001. – № 2. – С. 118–126.
5. Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: Складний світ Агатангела Кримського / С. Павличко. – К. : “Основи”, 2001. – 328 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

У Великій Британії функціонує подвійна система підготовки вчителів-у педагогічних коледжах та університетах. Існує 6 варіантів здобуття педагогічної освіти, два з них є найбільш поширеними.

Перший – поєднання академічної та професійної підготовки у чотирирічних коледжах та університетах, що створює умови для здобуття ступеня бакалавра (педагогіки, мистецтва) та Статусу кваліфікованого вчителя.

Другий варіант – навчання випускників університетів зі ступеням бакалавра (гуманітарних, математичних та ін.) наук в однорічних інститутах педагогіки при університетах, яке завершується присудженням Сертифіката в галузі освіти та Статусу кваліфікованого вчителя.

На основі узагальнення результатів аналізу багатоваріантної системи педагогічної освіти Великої Британії доведено, що вона створена з метою залучення до педагогічної діяльності кваліфікованих працівників із різних галузей, а також талановитих молодих та зрілих за віком людей, які працюватимуть у школі ХХІ століття. Характерною особливістю британської моделі освіти є гнучкість, яка полягає, передусім, у можливості поєднати різні форми навчання – денну, заочну, дистанційну.

Виявлено, що за останній період у педагогічній освіті країни помітно зросли вимоги до якості підготовки вчителів. Про це свідчить запроваджене в Англії обов'язкове тестування з математики, англійської мови, інформаційних та комунікативних технологій для кандидатів на отримання Статусу кваліфікованого вчителя.

Характерні особливості системи післядипломної освіти Великої Британії – гнучкість, ієрархічність та послідовність.

Основні напрями і зміст методичної підготовки вчителів англійської мови у Великій Британії. Виявлено, що в чотирирічних закладах навчальний час розподілено між чотирма компонентами: загальнонауковим, спеціально-предметним, циклом психолого-педагогічних дисциплін та педагогічною практикою. Перші два роки навчання плануються на академічну підготовку, протягом двох останніх років студенти оволодівають методикою навчання предмета

спеціалізації, педагогічними дисциплінами та вчительською майстерністю. Чотирирічна програма підготовки може здійснюватися на двох рівнях: ординарному та вищому, що відповідає ступеням бакалавра наук на ординарному та вищому рівнях.

Навчання майбутніх учителів середніх шкіл в інститутах педагогіки передбачає проходження шкільної практики, а також методичної та психолого-педагогічної підготовки. Система підготовки вчителів початкової ланки освіти включає ще один компонент – вивчення дисциплін Національного навчального плану.

Розглянемо особливості педагогічної практики в британських закладах освіти. В різних типах навчальних закладів перші два тижні навчання студенти проводять у школі за місцем проживання. Їм пропонується виконати низку завдань, проаналізувати результати спостереження за діяльністю вчителів та поведінкою дітей на різних уроках. Такий підхід дає змогу студентів поринути в атмосферу шкільного життя, побачити навчальний процес очима вчителя узагальнити свої перші враження, зробити висновки щодо правильності професійного вибору.

Практика в британських закладах освіти поділяється на серійну, яка проводиться паралельно із навчанням в університеті, та блок-практику, що передбачає тільки роботу в школі.

Керівництво педагогічною практикою здійснюється предметним тьютором (викладачем університету, який керує діяльністю студентів з предмета спеціалізації як в університеті, так і в школі); професійним монтером (працівником школи, який здійснює керівництво всіма студентами, що проходять практику в цій школі); предметним монтером (спеціально закріпленим учителем, який опікується діяльністю студента в школі з предмета спеціалізації); тьютором зі спеціального предмета, який відповідає за оволодіння студентами додатковою дисципліною.

Більшість університетів та коледжів використовують модульні плани і програми. Їх перевагою є гнучкість, варіативність, адаптивність, яка полягає в можливості швидкої зміни змісту модуля відповідно до потреб навчального закладу, рівня розвитку науки, нових підходів до підготовки фахівців. Модульне навчання сприяє реалізації принципів індивідуалізації та диференціації навчання, посиленню уваги до самостійної роботи студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А. М. Теорія освітніх систем / А. М. Алексюк, В. П. Безпалько, С. У. Гончаренко. – Тернопіль : ЮЦ ТНПУ, 1999. – С. 424–435.

2. Барбіна Ю. С. Професійна підготовка вчителя на Заході / Ю. С. Барбіна, З. Н. Большакова – К. : Вища школа, 1997. – С. 18–23.

Марина Надточій

студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

ДО ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМНОГО ТЕКСТУ

В сучасному світі динамічно стираються “кордони” у спілкуванні між різними країнами. Сьогодні, коли посилюється вплив засобів масової інформації (ЗМІ) на суспільство, на національні мови і культури, зростає значущість швидкості й адекватності передавання інформації засобом її перекладу. В цьому контексті об’єктом особливої уваги є, на наш погляд, розмаїття рекламних текстів, а саме вірний та доцільний переклад таких. “Адекватним перекладом називається переклад, що здійснюється на рівні, необхідному і достатньому для передавання незмінного плану змісту при дотриманні норм мови перекладу”, зазначає Л. С. Бархударов [1, с. 9].

Переклад рекламних повідомлень справедливо назвати суб’єктивним продуктом інтелектуальної діяльності перекладача, оскільки подекуди важко бути стовідсотково впевненим у достовірності означеного перекладу. Разом із тим, виконуючи функцію посередника, такий переклад сприяє багатогранному знайомству з іншою культурою.

Реклама, уособлюючи “дух” суспільства, специфічно відображає тонкощі мистецтва володіння словом. Використовуючи правильно дібрані тексти, рекламотворці змінюють уявлення споживачів про товар. Закордонні товари пропагують притаманні чужоземній культурі моделі суспільного життя, і розраховані вони на реакцію споживача, що суттєво варіюється, залежно від умов країни. Отже, актуалізується потреба в адаптації першообразу товару до реалій нового ринку шляхом аналізу прогнозованої реакції споживача на зміст рекламного повідомлення. Не випадково О. Хакслі зазначає: „Реклама – найцікавіша й найскладніша форма сучасної літератури” [2, с. 477].

Досить часто нестача фахових знань, низький рівень загальнокультурної ерудиції перекладача призводить до спотворення тексту перекладу, внаслідок чого він набуває ознак комічного. Такі відомі назви, як *Середня Азія – Central Asia*, *Близький Схід – Middle East* тощо перекладаються *Центральна Азія*, *Середній Схід*.

Відомий перекладознавець А. Д. Швейдер визначає переклад як “односпрямований двофазний процес міжмовної та міжкультур-

ної комунікації, за якого на основі підверженого цілеспрямованого (“перекладацького”) аналізу первісного тексту створюється вторинний текст (метатекст), який замінює первісний в іншому мовно-культурному середовищі; процес, що характеризується установкою на передавання комунікативного ефекту первинного тексту, частково модифікований розбіжностями між двома мовами, між двома культурами та двома комунікативними ситуаціями” [7, с. 75].

Науковці (Л. К. Латишев, А. А. Вейзе та інші) дійшли висновку, що сформульовані визначення поняття “адекватність перекладу рекламного тексту”, не розкривають особливостей такого перекладу. Зокрема, важливо враховувати значущість психологічного навантаження, яке несе реклама.

Семантико-комунікативною метою тексту реклами є заклик до дії, який і зумовлює використання дієслів, адже дієслово – єдина частина мови, що має форму імперативу. Головне у тексті реклами – це яскравий емоційний образ, що створюється і закарбовується у свідомості споживача. Назви окремих товарів і рекламні слогани слід ретельно вивчати, щоб уникати ризику кривотлумачення висловлювання, а відтак, і спотворення цілісного образу рекламного продукту. Така проблема, наприклад, постала перед виробниками автомобілів “Ford”: популярна модель “Comet” не користувалася попитом у Мексиці, де вийшла на ринок під назвою *Caliente*, що мовою місцевого аргю означає *повія* [9, с. 42]

Наведемо декілька прикладів хибного перекладу, що викликав труднощі в просуванні рекламних товарів. Так, варіант перекладу назви *The Coca-Cola* у Китаї спершу інтерпретувався *ласуйте восковими пуголовками* або (залежно від діалекту) *кінь, що страждає від гніву*. Компанія дослідила понад 40 000 варіантів можливої транслітерації, аби досягти фонетичного еквіваленту, який би перекладався як *радість у роті*. (Зазначимо, що зараз в Україні аналогічна реклама подається як: *Кока Кола – радість навколо!*). Слоган Pepsi: *“Оживай разом із поколінням Pepsi”* китайською спершу переклали *“Pepsi повертає ваших пращурів із могили”*.

Коли American Airlines хотіла прорекламувати свої нові шкіряні сидіння першого класу на мексиканському ринку, то переклад фрази *“Fly in Leather”* іспанською звучав *“Літайте голими”* (*vuela en cuero*). General Motors невдало презентувала на ринку Центральної та Південної Америки модель автомобіля Nova. *No va* іспанською означає *він не їде*.

Прикладом якісного перекладу вважаємо рекламні буклети чаю “Greenfield”. Вони містять як англomовний оригінал, так і переклад

російською мовою. Наприклад: *“In the rich flavour of black Ceylon tea from Ruguna subtle taste notes blend with strength and full body. The exquisite aroma characteristic of selected Ceylon teas underlines the noble Flavour of greenfield Golden Ceylon”* російською перекладено *“В багатом вкусе черного цейлонского чая из Ругуны тонкие оттенки сочетаются с силой и полнотой. Изысканный аромат, присущий ценным сортам цейлонского чая, подчеркивает благородство Гринфилд Голден Цейлон”*. Як український аналог пропонуємо такий варіант: *“У багатому букеті чорного цейлонського чаю з Рунги витончений смак гармоніює з міцністю та повнотою. Виняткові властивості смаку добірних чайів Цейлону підкреслюють шляхетний аромоксамит Грінфілд Голден Цейлон”*.

Усе викладене вище дозволяє дійти висновку, що рекламні тексти – це специфічний спосіб зв’язку виробника зі споживачем. Вони формують нову субкультуру, що відображає особливості сучасного мовного середовища, тому потребують адекватної іншомовної адаптації, унеможливлюючої спотворення суті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бархударов Л. С. Уровни языковой иерархии и перевод / Л. С. Бархударов // Тетради переводчика. – 1969. – №. 6. – С. 9–12.
2. Борохов Э. Россыпи мыслей: энциклопедия афоризмов / Э. Борохов. – М. : АСТ, 2001. – С. 717.
3. Вейзе А. А. Перевод технической литературы с английского на русский / А. А. Вейзе. – Мн. : Н. Б. Киреев, 1997. – 112 с.
4. Латышев Л. К. Курс перевода/ Л. К. Латышев. – М. : Международные отношения, 1981. – 248 с.
5. А. Лилова Введение в общую теорию перевода / А. Лилова. – М. : Высшая школа, 1995. – 256 с.
6. С. Флорин Муки переводческие / С. Флорин. – М. : Высшая школа, 1983. – 184 с.
7. Швейцер А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. – М. : Наука, 1988. – 375 с.
8. Hawkins D. I. Consumer behaviour / D. I. Hawkins, R. J. Best, K. A. Coney. – NY : Richard Irwin Inc, 1995. – 650 p.

Михайло Негляд

студент історичного факультету

Полтавського державного педагогічного університету

імені В. Г. Короленка

НЕВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ СПІЛКУВАННІ

Невербальне спілкування – вид спілкування, якому притаманне використання невербальної поведінки і невербальних комунікацій як

головного засобу передавання інформації, організації взаємодії, формування образу партнера, здійснення впливу на нього. До таких засобів, зокрема, належить система сигналів (погляд, міміка, мова тіла, жест, дистанція спілкування та ін.), що відрізняються від мовних способами та формою виявлення.

Невербальні засоби спілкування – це елементи комунікативного коду, які мають немовну (але знакову) природу і разом із засобами мовного коду слугують створенню, передаванню і сприйняттю повідомлень [2, с. 59].

У процесі взаємодії вербальні й невербальні засоби можуть підсилювати або, навпаки, послаблювати взаємовплив [4]. А. Д. Белова слушно зазначила, що інформацію, закладену у невербальних компонентах, можна вважати імпліцитною, а одержує її адресат скоріше на інтуїтивному й емоційному рівнях. “Звернення до невербальних компонентів, – пише вчена, – корисне не лише тим, що дозволяє уникнути проблем із перекладом, а й тим, що заповнює вербальний та семантичний вакуум між мовними картинками світу” [1, с. 199].

Комуніканти, зосібна ті, що належать до різних культур, неоднаково реагують на невербальні сигнали: одні сприйнятливі до них, інші ж або не обізнані з тонкощами цієї сфери комунікації, або не мають досвіду розшифровування знаків невербальної комунікації. Отже, невербальне, як і мовне, націлене на зворотній зв'язок. Позитивне невербальне повідомлення сприятливо позначається на взаєминах між співрозмовниками, а негативне продукує деструктив. Скажімо, партнер, який сердито відповідає на запитання співрозмовника, подає негативні сигнали.

Міміка та жестикулювання, котрі збагачують, увиразнюють вербальне мовлення, або навіть, заміняють його (як-от, у спілкуванні глухонімих), є вагомими засобами емоційно забарвленого донесення думки до співрозмовника. Однак зазначимо, що людина, вступаючи в діалогічні комунікативні взаємозв'язки з буттям, обмінюється інформацією за допомогою багатьох інших засобів, як-от: одяг, зачіска, манери, запах, аксесуари тощо. Суб'єктові спілкування необхідно адекватно декодувати транспозицію сигналів співрозмовника, сумуючи чи порівнюючи її з вербальними репліками [3, с. 170].

Останніми роками діапазон настроїв і почуттів мовця передають знаки пунктуації – емотікони (або смайлики), адже соціальні зв'язки концентруються в царині Інтернет-чатів, текстових повідомлень засобами мобільного зв'язку, ігор у режимі он-лайн, блогів, електронної пошти тощо. Назва “емотікон” – конгломерат англійських слів

“*emotion* – емоція” та “*icon* – іконка”. Як уже зазначалося, емотікони складаються зі знаків пунктуації, що вказують, як саме слід інтерпретувати повідомлення (радість, смуток, байдужість, розпач та ін.).

Розуміння невербальних компонентів мінімізує ймовірність помилкового декодування знаку, даючи адресату можливість збагнути забарвленість висловлювання й адекватно відреагувати на нього. Значення кожного невербального сигналу стає зрозумілим лише тоді, коли адресат їх “прочитає”, співставляючи з перебігом ситуації, тому в ході декодування необхідно спиратися на культурні й індивідуальні контексти ситуативного мовлення [2, с. 59].

Таким чином, маємо підстави стверджувати, що засоби, використовувані в невербальному спілкуванні, вможливають розмаїття створення, передавання й емоційного сприймання повідомлень. Арсенал таких засобів неперервно збагачується, що зумовлено стрімким розвитком технологій і засобів комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации / А. Д. Белова. – Киев : Высшая школа, 1997. – 321 с.
2. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : монография / Е. А. Селиванова. – К. : Основа, 2004. – 336 с.
3. Солощук Л. В. Невербальная коммуникация: ее место и перспективы исследования в современной лингвистике / Л. В. Солощук // Вісник ХНУ. – 2004. – № 635. – С. 170–173.
4. Невербальне спілкування // Електронна енциклопедія Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

Сергій Новоселецький

*магістрант природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ДІЛОВЕ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ

Управлінське спілкування керівників охоплює певні аспекти комунікативного взаємовпливу.

Значущим чинником ефективного впливу на співрозмовників є авторитет керівника, його вміння переконувати людей. Успішність переконування знижується, якщо сформовані раніше погляди на проблему співробітників принципово відрізняються від того, в чому переконує керівник. Найефективнішими формами переконування співробітників є бесіда, дискусія, групова полеміка, оскільки сформована за таких умов позиція набагато об'єктивніша ніж та, що виникла в процесі пасивного сприймання інформації.

У процесі ділового спілкування керівник може впливати на психічну сферу підлеглих шляхом навіювання, характерною рисою якого є істотне зниження критичності людини до інформації, необмежена довіра до її джерела тощо. Саме ця довіра і становить основу ефективності навіювання.

В управлінському спілкуванні важливим є психологічний механізм наслідування – повторення і відтворення однією людиною вчинків, жестів, манер, інтонацій іншої людини, а також копіювання певних рис її характеру та стилю життя.

Діяльність керівника передбачає публічні виступи (лекції, мітинги, конференції), де він може скористатися і механізмом так званого “емоційного зараження” – особливим видом психологічного впливу на особистість у процесі спілкування, який здійснюється не через свідомість та інтелект, а через емоційну сферу людини [4].

Відмітимо, що ефективність будь-якого способу психологічного впливу керівника на підлеглих залежить від таких чинників: знання особливостей партнера по спілкуванню (культурно-освітні, національні, вікові, психологічні та професійні якості тощо); вміння керівника об’єктивно оцінювати свої особистісно-ділові якості, компетентність щодо обговорюваних проблем [2, с. 89].

Володіння керівником технологічним інструментарієм риторики (теорії красномовства) зводиться до таких положень:

- доступно й логічно викладати свої думки;
- слухати і чути того, хто говорить, пам’ятаючи, що багато людей чують те, що прагнуть чути;
- викладати свої думки чітко й коротко, бо ефект розмови визначається не кількістю висловлених, а кількістю засвоєних ідей;
- захищати свої переконання;
- ілюструвати ключові моменти, використовувати приклади з життя;
- використовувати експресивність мови – вміння викликати співпереживання;
- правильно формулювати запитання, бути активним в обговоренні проблеми;
- дбати про імідж (зовнішню привабливість, доброзичливий погляд, елегантну манеру спілкування);
- завойовувати прихильність і увагу співрозмовника;
- знати причини, що призводять до втрати певної інформації. (мовиться про “ефект дисперсії” – розсіювання інформації в міру її віддаленості від відправника);

• дотримуватися “ефекту краю” (елементи інформації, розташовані на початку і наприкінці повідомлення, запам’ятовуються краще, ніж елементи, розташовані всередині);

• бути впевненим, вміло користуватися контрзасобами проти некоректних прийомів співрозмовника, вміти вчасно зупинитися [1, с. 35].

Інформація є цінним ресурсом, вона може визначати статус того, хто нею володіє. Обмін інформацією впливає на розподіл влади в організації. Наділені владою індивіди намагаються утримати інформацію, управляти нею, заохочуючи до одних видів ділового спілкування та пригнічуючи, стримуючи інші [3, с. 121].

Отже, практика спілкування засвідчує, що кожна людина має право впливати на інших, як і право не піддаватися чужому впливові. У процесі взаємовпливу люди виражають свої почуття, емоції, потреби, обстоюють свою значущість. Конструктивність і дієвість способів взаємовпливу залежить від учасників управлінської взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Емельянов Ю. Н. Активные методы подготовки руководителей / Ю. Н. Емельянов // Социально-психологические проблемы производственного коллектива. – М. : Наука, 1983. – С. 231–237.
2. Мельник Л. П. Психологія управління : курс лекцій / Л. П. Мельник. – К. : МАУП, 1999. – 176 с.
3. Трофімов Ю. Л. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
4. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 568 с.

Марія Олексієнко

*магістрантка факультету філології і
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ІСТОРИОГРАФІЯ ПОЛЕМІКИ НАВКОЛО ДЕФІНІЦІЇ СЛЕНГУ В АНГЛІСТИЦІ

Питання визначення терміну сленг є спірним і наразі в лінгвістиці не існує конвенційного визначення, позаяк вченні нерідко висловлюють суперечливі думки з цього приводу. Етимологія терміну сленг, також, є однією із проблем, які породжують активну полеміку в англійській лексикографії. Складність розкриття походження терміну ще більш зростає через його багатозначність та різноманітне тлумачення авторами словників та спеціальних досліджень.

На думку В. А. Хомякова термін сленг зі значенням “мова низького чи вульгарного типу” вперше було вжито у 1756 році; з 1802

року його розуміють як “Кент чи жаргон певного класу чи періоду”, а з 1818 року під сленгом стали розуміти “мову розмовного типу, що складається із нових слів чи вже існуючих, які використовуються з іншим значенням.

Якщо до 1850 року сленгом називали усі різновиди вульгарної мови за винятком кенту (Е. Партридж), то починаючи з другої половини XIX сторіччя цей термін став загально визнаним для “нелегітимного” розмовного мовлення взагалі. Відтак, сленг вживався як синонім до терміну кент, пізніше – до терміну арго. Як лінгвістичний термін, сленг відсутній в словнику С. Джонсона (1755 р.), а в першому стандартному словнику Н. Уебстера, виданому в Америці в 1828 році, термін сленг подано з поясненням: низька, вульгарна, мова, що нічого не значить. У виданні 1913 року додається, що – це популярне, але не дозволене слово, фраза чи спосіб висловлювання. Показовим є те, що термін з’являється вперше в спеціальному словнику, а вже потім починає використовуватись у тлумачних словниках загального типу.

У 1785 році Гроуз увів термін сленг як синонім для кент до свого відомого словника “низької” мови: *slang – cant language*. Пояснивши сленг через кент, Гроуз розділяє “низьку” мову на дві частини, називаючи першу частину кентом або сленгом. Після цього інші автори словників “низької” мови стали пов’язувати сленг з кентом, як слова з одного джерела – таємної мови мандрівних бідняків – циган, яка до того ж мала слово *slang*.

Циганська етимологія терміну сленг протрималась майже до кінця XIX сторіччя, у відомому словнику Хоттена приводяться такі синоніми сленгу як *gibberish* – циганський жаргон, *flash language* – низька вульгарна мова, а сленг пояснюється як мова, яку використовують цигани – низька, вульгарна, недозволена. Згодом, коли зросла цікавість до самого поняття, сленг почали розглядати як запозичення зі скандинавських мов. Починаючи з етимологічного словника Скита, така інтерпретація походження терміну потратила в деякі авторитетні словники англійської мови. Скандинавське походження терміну приймали такі дослідники як Бредні, Уіклі та Уайльд.

Найбільш вірогідною є гіпотеза Партриджа, який вважає, що слово *slang* співвідноситься з дієсловом *to sling – to utter*, що засвідчує існування такого словосполучення як *sling words* ще за часів Чосера, а також пізніх сленгових сполучень з тим же дієсловом: *sling language* – розмовляти; *sling the language* – клястися похапцем, говорити іноземною мовою; *sling the bat* – говорити на діалекті, жаргоні; *sling a yarn* – розповісти історію (байку), сказати неправду; *sling (a*

person) slang – ображати, сильно лаятись; в останньому виразі *slang* – нетерплячість, образа (значення, засвідчене з 1825 року).

Більше того, доробок цього британського вченого став суттєвим кроком у вивченні питання ненормативної лексики. Е. Патрідж одним із перших порушив питання про статус сленгу. Він простежив культурно-історичні передумови динамічного розвитку неформального мовлення та популярності сленгу на північноамериканському континенті. Лексикографічна праця ученого, вперше опублікована понад 40 років тому, і надалі є актуальною, позаяк охоплює значну кількість лексичних одиниць англomовного світу, простежує етимологію більшості з них. Отже, Е. Патрідж і його послідовники Дж. Грінок та Г. Кіттрідж визначають сленг як існуючі в розмовній сфері досить неміцні, нестійкі, ніяк не кодифіковані, а часто й зовсім невпорядковані й випадкові сукупності лексем, що відображають суспільну свідомість людей, які належать до певного соціального або професійного середовища. Сленг розглядається як свідоме, навмисне вживання елементів загальнолітературного словника в розмовному мовленні в стилістичних цілях: для створення ефекту новизни, незвичайності, відмінності від визнаних зразків, для передачі певного настрою мовця, для надання висловлюванню конкретності, жвавості, виразності, точності, стислості, образності, а також щоб уникнути штампів, кліше, що досягається, як вважають ці дослідники, використанням таких стилістичних засобів, як метафора, метонімія, синекдоха, літота, евфемізм.

У ХХ сторіччі розгортається широка наукова полеміка навколо питання його етимології. З'являються більш чи менш науково обґрунтовані нові гіпотези, які так і не отримали загального визнання. Наприклад, в німецькій англістиці Ріттер, Хорн та Ленерт вважають, що слово *slang* є результатом аглютинації аббревіатури *lang* з суфіксом у висловлюваннях таких як *beggar's lang (uage)* – *beggar slang (uage)*, в подальшому з втратою – *uage*.

Вагомий внесок у дослідження американського сленгу зробив Г. Менкен. Він стверджує, що сленг – категорія загального поширення, що перебуває за межами загальноприйнятих мовних норм. Досліджуючи еволюцію сленгу, він визначає закономірності, згідно з якими “тривалість життя” одних сленгових одиниць вимірюється століттями, інші ж “безславно” гинуть, ледь з'явившись.

У радянській лінгвістиці соціолінгвістичний підхід до вивчення питання сленгу розроблений видатним ученим М. Маковським, який зазначав, що сленг – історично складена лінгвосоціальна норма, яка реалізується на рівні мовлення (фонетика, граматики, лексики), генетично й функціонально відмінна від професійних і жаргонних елементів мови; семантика сленгових лексем не завжди сягає стилістичного пе-

реосмислення, а слова сленгу не обов'язково використовуються для створення стилістичного ефекту [2, с. 102–113].

За У. Потятинником американський сленг є особливим соціо-стилістичним субваріантом ненормативної англійської мови у США із наскрізною соціодемографічною дистрибуцією, для якого характерною є соціопсихологічна мотивація вживання; соціо-стилістичне зниження повідомлення; домінування конотативного компонента над денотативним; неодмінно більш чи менш обмежена функціональність; неоднорідність складу.

Вітчизняна дослідниця І. В. Арнольд вказує, що сленг – включає тільки розмовні слова та вирази з грубуватим чи жартівливим емоційним забарвленням (неприйнятим) у літературній мові. А. Гальперин В. Кухаренко Ю. Скребнев також долучилися до розв'язання означеної проблеми.

Слушною, на наш погляд, є думка Вілюмана В. Г., який вдало корелював поняття сленгу, жаргону, аргю та кенту. Він запропонував розрізнити: 1) загальний сленг, той, що знаходиться за межами літературної мови, загальнозрозумілі та широко розповсюджені у розмовній мові образні слова та словосполучення емоційно-оцінкового відтінку; 2) спеціальний сленг, тобто слова та словосполучення того чи іншого професійного, чи-то класового жаргону. Загальний сленг має ряд рис, що відрізняють його, і які можна виявити при співставленні висловлювань про сленг зарубіжних та вітчизняних англів. Ці риси слід враховувати, щоби запобігти суб'єктивних тверджень [1, с. 47–50].

В. А. Хомяков запропонував більш розгорнуте визначення термінів “загальний” та “спеціальний” сленг:

Загальний сленг – це відносно стійка для певного періоду, широко поширена і загальнозрозуміла соціальна мовна мікросистема в просторіччі, вельми неоднорідна за своїм генетичним складом і ступенем наближення до фамільярно-розмовної мови, з яскраво вираженою емоційно-експресивною конотацією вокабуляра, яка часто представляє насміх над соціальними, етичними, естетичними, мовними та іншими умовностями і авторитетами.

Загальні сленгізми відрізняються від лексики літературного стандарту етико-стилістичним зниженням різної якості: від жартівливо-іронічної та невимушеної експресії повсякденного до принизливої експресії суто фамільярного спілкування. Треба зазначити, що етико-стилістичне зниження якісно відрізняється від лайливої і непристойної експресії: слова не сприймаються як вульгаризми, але додають мові колорит фамільярності, хоча існують особливі випадки, коли багато що залежить від сфери вживання того або іншого слова, ускладненого “контекстною семантикою” [3, с. 147].

Спеціальний сленг як соціальна мовна мікросистема вельми неоднорідний за своїм генетичним складом і структурою. Аналіз різних підходів до визначення сленгу і вивчення практичного матеріалу приводить до висновку, що сленгізми характеризуються різним ступенем стилістичного зниження і, отже, відносяться до різних лексико-стилістичних пластів. Крім того, велика частина сленгізмів функціонує в мові певних соціальних груп, і, навіть перейшовши в загальнонаціональне користування, сленгізм завжди несе в собі слід свого соціального походження. Спеціальний сленг – це нестандартний лексикон певної соціальної групи, який може складатися зі стилістично різномірної нестандартної лексики.

Таким чином, етимологія терміну сленг залишається досі не розкритою і становить одну із таємниць англійської лексикографії. Беручи до уваги ці особливості та всі наведені дефініції автор схиляється до точки зору Вілломана В. Г та його послідовника Хомякова В. А., як до той, що найбільш повно відповідає сучасним уявленням про сленг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вилломан В. Г. О способах образования слов сленга в современном английском языке / В. Г. Вилломан // Учен. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена, 1955. – С. 47–50.
2. Маковский М. М. Языковая сущность современного английского сленга / М. М. Маковский // Иностранные языки в школе. – М. : Просвещение, 1962. – № 4. – С. 102–113.
3. Хомяков В. А. Введение в изучение основного компонента английского просторечия / В. А. Хомяков. – Вологда, 1971. – 176 с.

Наталія Оніщенко

*магістрантка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ОСВІТНІЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

На сучасному етапі в Україні визнаються пріоритетними фундаментальні цінності західної культури: парламентаризм, права людини, свобода пересування, одержання освіти будь-якого рівня тощо. Для нашої держави європейська інтеграція – це належність до єдиної сім'ї європейських народів, наближення до європейських політичних і культурних традицій. Як свідомий суспільний вибір перспектива європейської інтеграції – вагомий чинник національної консолідації, відкриття України світові, переходу від закритого тоталітарного до відкритого демократичного суспільства [3, с. 58].

Згідно зі “Стратегією інтеграції України до Європейського Союзу”, затвердженою Указом Президента України, особливе місце

посідають культурно-освітній та науково-технічний напрями. Вони охоплюють галузі середньої і вищої освіти, перепідготовку кадрів, науку, культуру, мистецтво, технічну і технологічну сфери. Інтеграційний процес в означених напрямках полягає в упровадженні європейських освітніх і науково-технічних норм і стандартів, пропаганді українських здобутків у ЄС. Уживані задля цього заходи сприятимуть інтеграційному поступові й усвідомленню українцями європейської культурної ідентичності [7, с. 5].

Україні треба не лише домогтися перетворень у системі вищої освіти і науки, а й різноаспектно порівняти національну освіту з європейською. За результатами такого аналізу варто визначити, що саме потрібно буде змінити в цій галузі, оскільки, незважаючи на досягнення, вітчизняна освіта потребує модернізації. Це зобов'язує глибше аналізувати тенденції в європейській та світовій освіті [2, с. 17]. Не варто нехтувати політичним і культурним значенням загальних інтеграційних тенденцій у європейській системі освіти, адже історично, соціокультурно європейський вектор відповідає національним інтересам держави.

Західні соціологи вважають, що освіта (поряд із рівнем прибутку, владою та статусом) є головним фактором стратифікації сучасного суспільства, тобто визначає місце індивіда у цьому суспільстві.

У такому контексті вивчення іноземної мови було й залишається невід'ємним складником формування сучасного фахівця: показник рівня володіння іноземною мовою включено в кваліфікаційну характеристику випускника вишу. Більше того, новітня європейська мовна політика орієнтує громадян Європи на багатомовність, без чого інтеграція нездійснима. Вивчення більш ніж однієї іноземної мови – об'єктивний пріоритет загальної національної політики України [1, с. 201], адже сучасний ринок праці висуває нові вимоги до якості знань і рівня підготовленості фахівців до професійної діяльності в умовах ринкової економіки. Навчальним закладам нині доводиться враховувати ці вимоги в навчальному процесі. Володіння іноземною мовою є одним із визначальних факторів у формуванні сучасного висококваліфікованого фахівця, оскільки знання іноземної мови стає як засобом отримання інформації з першоджерел, так і засобом професійної комунікації [2, с. 16].

Таким чином, інтеграція є пріоритетним напрямом освітньої політики нашої держави. Ефективний міжкультурний діалог у європейському просторі можливий на багатомовних засадах, що дозволяє особистості поцінувати національну культуру й бути діяльним учасником міжкультурного комунікативного процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуллаєв Ю. Н., Бушуй А. М. Іноземні мови в сучасному світі й еволюція методики навчання / Ю. Н. Абдуллаєв, А. М. Бушуй. – Ташкент, 2000. – 270 с.
2. Денисенко С. Н. Іноземні мови у сучасному світі / С. Н. Денисенко // Інформаційний вісник АН ВШ України. – 2005. – № 3. – С. 16–21.
3. Сенченко Н. Україна: путем незалежності или неокolonізації? / Н. Сенченко // Персонал. – 2003. – № 1. – С. 50–59.

Яна Остропольська

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Соціально-культурне удосконалення молоді сьогодні пов'язане з широким освоєнням нею свого культурного оточення, формуванням умінь трансформувати його в життєве середовище, співвідносити свої духовні та моральні орієнтири з нормативною моделлю суспільної культури країни і світу. І саме цьому сприяє естетичне виховання, тому що воно, насамперед, припускає розвиток естетичних почуттів, здатності сприймати естетичні та культурні цінності.

Багато вчених вивчають у своїх працях основні естетичні цінності, якими є прекрасне і потворне, піднесене і низинне, героїчне й антигероїчне. Мета нашого дослідження полягає у можливості формування естетичних цінностей студентів під час вивчення іноземної мови.

У процесі естетичного виховання відбувається орієнтація особистості щодо естетичних цінностей, прилучення до цих цінностей, формування і розвиток здатності людини до естетичного сприйняття і переживання, його естетичного смаку та ідеалу. Естетичне виховання за допомогою іноземної мови не зводиться до художнього виховання або навчання мовним здібностям. Воно ширше, припускає вплив на естетичні аспекти праці, побуту, поведінки, формулюючи естетичне ставлення до дійсності.

Мета естетичного виховання під час вивчення іноземної мови: спрямовувати ціннісні орієнтації людей так, щоб вони вміли бачити і цінувати красу, захоплюватися піднесеним, нехтувати низинним, глузувати з того, що викликає сміх, і співчувати трагічному. Якщо раніше естетичне виховання часто ототожнювали з художнім, то на сучасному етапі в педагогічній науці наявна тенденція зрощування, інтеграції естетичного і духовно-морального у єдине, цілісне.

Естетичне виховання під час занять з іноземної мови припускає систему ціннісних психолого-педагогічних взаємодій у процесі вивчення мови і культури країни, мову якої вивчають, з метою досягнення розвитку естетичної та мовної культури людини.

Мета естетичного виховання у процесі вивчення іноземної мови має на меті актуалізацію процесу формування особистості через цінності мови і культури країни, мову якої вивчають, а також через проведення паралелей між двома культурами – рідною і культурою країни, мову якої вивчають [2, с. 35].

Саме мова відрізняє людину від тварини і саме мова несе в собі ідеї, думки, переживання, передані в знаково-звуковій формі. Розглядаючи мову в контексті духовної культури, змістовне ядро якої становить цінності людського духу, можна стверджувати, що мова сприяє збереженню і передачі наступним поколінням загальнолюдських цінностей і культурних надбань людства. Вивчення іноземної культури починається з вивчення мови. Пізнаючи нову мовну форму, студент відкриває для себе частину культури, соціокультурну одиницю.

Велике значення для формування естетичних цінностей у процесі вивчення іноземної мови мають лексичні теми країнознавчого характеру. При цьому вони мають відповідати таким критеріям:

- естетична привабливість запропонованого лексичного матеріалу і тематики;
- здатність матеріалу не тільки удосконалювати мовні навички студентів, але і розширювати їхнє уявлення про світ, задовольняти їхні потреби в пізнанні нового;
- висвітлення в текстах різних шкіл і думок, розгляд протилежних аксіологічних критеріїв, що сприяє формуванню у студентів визначеної норми естетичного оцінки дійсності [3, с. 58].

Також застосування методів, головною метою яких є прагнення залучити студентів до діалогу, обговорення тем і підведення їх до самостійних суджень та емоційного оцінювання. Серед них ми виділяємо активні методи (бесіда, міркування, аналогії, емоційного контрасту, багатовимірних зіставлень) та пасивні (роз'яснення, цитування, демонстрація тощо).

Педагогічний погляд на переосмислення естетично-ціннісних категорій у мові важливий для формування і розвитку ціннісних орієнтацій молоді людини, що, відповідно, стане необхідним компонентом у її системі особистісних рис. Спілкування з мистецтвом, із культурними цінностями країни досліджуваної мови робить людину культурнішою. Ставши культурнішою, людина здатна протистояти

тиранії, регулювати свідомо свої вчинки і зрозуміти своє призначення в житті. Розуміння такого ціннісного підходу дуже важливе для естетичного виховання у процесі вивчення іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анісімова С. Ф. Духовні цінності: виробництво та споживання / С. Ф. Анісімова. – М., 1988. – 345 с.
2. Артюхова И. С. Ценности и воспитание / И. С. Артюхова // Педагогика. – 1994. – № 4. – С. 35–38.
3. Падалка Г. М. Естетична культура майбутніх вчителів та умови її формування / Г. М. Падалка // Вища і середня педагогічна освіта. – 1991. – № 15. – С. 56–59.

Мирослава Павлюк

*студентка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

PROBLEM OF DRINKING WATER AND DRINKING WATER SUPPLY IN THE UKRAINIAN ENVIRONMENTAL LEGISLATION

The effective Law of Drinking Water and Drinking Water Supply determines legal, economic, and organizational principles of functioning drinking water supply system, which aims at the assured provision of population with high-quality and safe for human health drinking water.

The Law applies to:

- business entities, that produce drinking water, provide cities, other settlements, separately located objects with drinking water by the centralized drinking water supply or by means of points of drinking water bottling (including movable ones), application of installations (devices), other facilities of decentralized water supply;
- bodies of executive power and bodies of local self-government, that carry out regulation, supervision and control over the quality of drinking water, state of sources and drinking water systems;
- consumers of drinking water.

The subjects of relations in the field of drinking water and drinking water supply are:

- bodies of executive power, which manage the drinking water supply objects;
- bodies of local self-government, which manage the drinking water supply objects;
- enterprises of drinking water supply;
- consumers of drinking water.

The objects of legal regulation in the field of drinking water and drinking water supply are the public relations on the issues of:

- economic activity on the centralized and decentralized water supply and overflow-pipe;
- forming tariffs on services of the centralized water supply and overflow-pipe;
- standardization, licensing and certification;
- monitoring, accounting and control;
- informing the population in relation to the quality of drinking water and drinking water supply;
- protection of sources and drinking water supply systems, as well as other natural complexes that are related to them;
- ensuring of the rights of consumers of drinking water.

The state sets the following guarantees of ensuring protection of consumers' rights in the field of drinking water and drinking water supply:

- provision of everybody with the drinking water of appropriate quality within the limits of scientifically grounded norms of drinking water supply depending on the district and living conditions;
- state support, regulation and supervision in the field of drinking water supply and overflow-pipe according to this Law;
- the obligation of enterprises of drinking water supply to conduct measures regarding provision of norms of drinking water supply and observation of state standards in the field of drinking water and drinking water supply;
- satisfaction of the necessities of population in drinking water by priority development of the systems of centralized drinking water supply and overflow-pipe, creation of reserve drinking water supply systems; and other.

State support in the field of drinking water and drinking water supply is granted according to the amounts of money, envisaged by the Law of Ukraine on the State Budget of Ukraine for the respective year. The money is allocated for financing of measures:

- in the field of building and reconstruction of drinking water systems, overflow-pipe and cleaning of sewage, which have national or inter-regional significance;
- for conducting research scientific works on improvement of drinking water supply and resource saving.

The Law covers the authorities of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the central body of executive power on the issues of housing and communal economy, other central bodies of executive power, the Council of Ministers of the Autonomous Republic of Crimea, oblasts, Kyiv and Sevastopol city state administrations, bodies of local self-government in the field of drinking water and drinking water supply [2].

Activity in the field of drinking water supply may be carried out by the enterprises of all ownership forms. Networks, construction, equipment of the centralized drinking water supply of settlements, as especially important objects of life support, shall not be subject to privatization.

Economic activity in the field of drinking water supply includes:

- centralized drinking water supply of cities, other settlements;
- drinking water supply by means of the points of drinking water bottling;
- production of packaged drinking water;
- drinking water supply by means of individual and collective installations (devices) of preparation of drinking water.

Economic activity on centralized water supply and overflow pipe shall be subject to licensing.

The agreement on grant of services on drinking water supply is concluded directly between the enterprise of drinking water supply or authorized by it legal entity or natural person and the consumer. The procedure for grant to the consumers of services on drinking water supply is established by the central body of executive power on the issues of housing communal economy.

The Law contains the list of rights and obligations of the consumers of drinking water and the enterprises on drinking water supply.

Norms of quality indices of drinking water are set by establishment of their indices in state standards on drinking water and sanitary legislation during its production (manufacturing). Such norms are set by the central body of executive power on healthcare by establishment of maximum possible levels of content of contaminating substances in it. The procedure for development and approval of norms of drinking water supply is established by the Cabinet of Ministers of Ukraine [3].

With the purpose of stimulation of efficient use and protection of water objects the enterprises on drinking water supply shall pay fee for special water use. The amount of fee is determined on the basis of fee norms based on the actual volumes of used water and set limits of water consumption. For over limit water consumption the fee shall be paid in a five-fold amount.

With the purpose of collection, processing, storage an analysis of the information about the quality of drinking water, about the state of the objects of centralized water supply, forecast of its changes and development of scientifically grounded recommendations for making appropriate decisions in this field the state monitoring is held. The state monitoring in the field of drinking water and drinking water supply is held according to the procedure set by the Cabinet of Ministers of Ukraine [1].

Control in the field of drinking water and drinking water supply is executed in order to determine correspondence of drinking water quality to the state standards. State, production and public control are executed in the field of drinking water and drinking water supply.

Disputes on the issues of drinking water and drinking water supply are considered in judicial proceedings.

Ukraine introduces the international legal mechanisms for ensuring protection and efficient use of the sources of drinking water supply according to the international agreements. If the international agreement of Ukraine the binding nature of which has been ratified by the Verkhovna Rada of Ukraine sets the rules other than those envisaged by this Law, the norms of international agreement shall apply.

REFERENCES

1. Третья международная научно-практическая конференция “Водные ресурсы. Проблемы рационального использования, охраны и воспроизводства поверхностных и подземных вод” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://eko.org.ua>
2. The Effective Law of Drinking Water and Drinking Water Supply [Electronic resource]. – Mode of access : <http://gp-info.forest.ru/dnipro/html/eng/chart5.htm>
3. Drinking Water and Health: What you need to know [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.epa.gov/safewater/dwh>

Роман Первак

студент історичного факультету

*Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

THE BATTLE OF POLTAVA: SOME SPECIAL FEATURES

The Battle of Poltava (the 300th anniversary of which is celebrated this year) is a very important and at the same time tragic chapter in the history of Ukraine.

It is widely known that the Battle of Poltava – the defining battle of the Great Northern War (1700–1721) – took place on June 27, 1709 between the Swedish and the Russian armies along the River Vorskla to the north of Poltava.

After the rejection of a Russian peace in 1707, the Swedish King Charles XII spent much of the summer of 1708 in Lithuania waiting for supplies for an assault upon Russia. However, in that September he decided to move down to the Ukraine where he expected to gain the support of the Cossack Hetman Ivan Mazepa. In the meantime, Tsar Peter I managed to defeat the Swedish forces Charles had been waiting for (the battle of Lesnaia, September 28, 1708) and seized then the spring Charles re-

sumed his advance, but his army had been reduced by about one-third due to starvation, frostbites and other effects of the weather. The wet weather had also seriously depleted the army's supplies of gunpower; the cannon were also essentially out of action, due to the lack of usable ammunition. Charles's first action was to lay siege to the fortress of Poltava. Peter had already organized a huge force to protect it, and he quickly arrived. On 27 June, Charles received information that large Kalmyk forces were going to join Peter and to cut off all supplies of the Swedish Army [2, p. 17–20].

When the battle started, Charles had about 14,000 men, while Peter commanded about 45,000 ones. To make matters worse for the Swedes, Charles was wounded during the siege on June 17, when he was hit in the foot while taking part in a small engagement during an inspection of the Swedish outposts on the banks of the Vorskla. The Russian army deceitfully occupied and destroyed the Zaporizhian Host with the the help of Halagan, a former Cossack officer. The rest of the Cossacks moved their Host down the Dnipro river for the next 19 years.

The battle began before dawn at 3:45 a.m. on June, 28, with the Swedes advancing boldly against the Russian fortified lines. At first, the battle started off in a traditional fashion, with the better trained Swedes pressing in on the Russians' redoubts, overrunning a few Russian defensive redoubts. The Swedish seemed to possess an advantage, but this was quickly nullified. By dawn, the weather was already very hot and humid with the rising sun obscured by smoke from cannon and musket fire. The Swedish infantry, commanded by General Lewenhaupt, attempted to attack the Russians. But the Swedish advance soon faltered, partly because the infantry had been ordered to withdraw and reorganise. To make matters worse, one Swedish detachment, commanded by General Roos, hadn't been told about the overall plan and became isolated in the Russian defensive redoubts when a column of about 4,000 Russian reinforcements reoccupied the fortified positions, trapping Roos and his 2,600-man force. With over 1,000 casualties and ammunition running low, Roos was forced to surrender his command [3].

The Swedes waited for Roos to return. As time went by, the Russians infantry moved out of its fortified camp. Around 9:00 am, the Swedish line started to move forward; 4,000 Swedish infantry against 20,000 Russian infantry [3]. They advanced and the Russians opened fire on them with their guns creating a firestorm of shells. When the Swedes were 100 meters from the Russian line, the Russians aimed and fired their muskets. When they were 30 meters from the Russian line, the Swedes fired one volley and charged. They were on the verge of a breakthrough and needed the cavalry; unfortunately for the Swedes, it was disorganised. The Russian line was longer than the Swedish line, and the

Russian right soon flanked the Swedish infantry. Several regiments were surrounded in a classic Cannae-style battle. The cavalry tried to buy the infantry time to get away; several units attacked the Russians head on despite them forming into squares. Seeing the defeat of his army from a stretcher in the rear, Charles ordered the army to retreat at 11:00 a.m. Charles then gathered the remainder of his troops and baggage train, and retreated to the south later that same day, abandoning the siege of Poltava. Lewenhaupt led the surviving Swedish and some of the Cossacks forces to the Dnieper River, but was doggedly pursued by the Russian regular cavalry and 3,000 Kalmyks and forced to surrender three days later at Perevolochna, on July 1 [1, p. 30–31].

The Battle of Poltava is one of tragic chapters in our national history as it was won by Russia, putting an end to Mazepa's hopes of transferring Ukraine into the control of Sweden, which in a treaty had promised independence to Ukraine.

During an event in Mazepyntsi to mark the 370th birthday (March 20, 2009) of Hetman Mazepa President Viktor Yushchenko called for the dispel of the myth about the alleged treason of Mazepa. According to Yushchenko the hetman wanted to create an independent Ukraine and architecture was thriving in Ukraine over the years of Mazepa's rule, "Ukraine was reviving as the country of European cultural traditions".

REFERENCES

1. Дядиченко В. 250 років Полтавської битви (1709–1959) : збірник статей / В. Дядиченко. – К : Зоря, 1959. – 320 с.
2. Субтельний О. Полтавська битва: дати, події, люди / О. Субтельний. – К : Ранок, 2001. – 113 с.
3. Battle of Poltava [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.answers.com/topic/battle-of-poltava>.

Богдан Підгорний

студент історичного факультету

Полтавського державного педагогічного університету

імені В. Г. Короленка

КРЕАТИВНІСТЬ ТА ІННОВАЦІЇ ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРІОРИТЕТ

*У Європи ще ніколи не було кращого часу
відкрити себе для нових ідей. Виграє саме той, хто інвестує
тиме в креативність та інноваційні технології
Ян Фігель, Комісар ЄС із питань освіти.*

Європейський союз – найпотужніше інтеграційне об'єднання Європи й світу, яке складається із 27 країн із населенням 455 млн. осіб, валовим внутрішнім продуктом близько 10 трильйонів доларів і понад 30% частиною світового обсягу торгівлі.

Щорічно Європейський Парламент ухвалює пропозицію Єврокомісії щодо проголошення року під знаком актуальної для ЄС проблеми. Це робиться насамперед для того, щоби привернути увагу суспільства до завдань, потребуючих першочергового розв'язання. Проте в кризові часи зусилля держав Старого світу більше концентруються на інформаційному супроводі проблеми, ніж на фінансуванні пов'язаних із нею заходів. У фінансовій сфері надається перевага вже наявним пріоритетним програмам і проектам.

Останнім часом було проведено такі роки:

2007 – Європейський рік рівних можливостей для всіх;

2008 – Європейський рік мов і міжкультурного діалогу;

2009 – Європейський рік креативності та інновацій [1].

Розгляньмо специфіку кожного з рішень Європейської Ради та Європейського Парламенту щодо відзначення вищенаведених дат на теренах континенту.

Мета схваленого Європейською комісією Року рівних можливостей було полягала в тому, щоб підвищити правову свідомість європейських громадян, сприяти розвиткові ідей рівності в різноманітних галузях. Відтак, чотирма провідними елементами європейської політики 2007 року було визначено:

- забезпечення якісної освіти і працевлаштування молоді різних національностей;

- підвищення рівня соціальної інтеграції європейців похилого віку;

- боротьба з дискримінацією іноземців і мігрантів;

- підвищення ролі жінки в суспільстві.

2008 року Європа дійшла висновку, що розширення Європейського Союзу, дерегуляція трудового законодавства та глобалізація вплинули на культурну царину багатьох держав, завдяки чому зростає кількість мов спілкування, віросповідань, етнокультурних атрибутів. У контексті цих процесів міжкультурний діалог став чинником зміцнення європейської ідентичності та громадянства.

Європейський рік міжкультурного діалогу (ЄРМД) став визнанням культурного розмаїття Європи як виняткової цінності. ЄРМД був покликаний заохотити всіх жителів Європи шанобливо ставитися до багатой культурної спадщини, до використання можливостей пізнання та засвоєння традицій різних культур. Унаслідок потужної інформаційної кампанії 2008 року переважна більшість європейців (83%) підтримали тезу про переваги міжкультурних контактів.

2009 рік проголошено Європейським роком креативності та інновацій, мета якого – розвивати творчі й інноваційні підходи в різних секторах людської діяльності, надати Європейському Союзові дійові засоби, здатні гідно протидіяти майбутнім викликам глобалі-

зованого світу. За задумом організаторів, заходи в рамках цього Року мають акцентувати увагу на важливості креативності та інновацій для розвитку особистості, суспільства й економіки в цілому, тиражувати позитивні приклади застосування креативності та інновацій. Крім того, увага приділятиметься заохоченню молоді до наукових досліджень, дискусій щодо майбутньої політики ЄС та стратегій його подальшого розвитку.

Слід відмітити, що Європейський Рік креативності та інновацій розпочався на тлі поглиблення світової економічної кризи. Саме тому, на думку європейських політиків, інновації мають стати ключовими механізмами підвищення конкурентноспроможності європейських країн.

Зазначимо, що заклик до творчості та новаторства може вважатись однією з форм розв'язання численних економічних і соціальних проблем. “Ми не знаємо, наскільки затяжною буде ця криза, або наскільки вона буде глибокою. Але коли вона закінчиться, саме ті, хто інвестував у креативність та інновації, будуть попереду”, – заявив у своєму зверненні Ян Фігель, Єврокомісар із питань освіти, культури і молоді [2].

Таким чином, завдяки потужній інформаційній кампанії та співпраці держав ЄС, населення європейського континенту ґрунтовно осмислює актуальність тієї чи іншої загальнозначущої проблеми і допомагає державним інституціям у пошуку шляхів її розв'язання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Европейский год равных возможностей для всех [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/European_Year_of_Equal_Opportunities_for_All.html.
2. Новый поштовх до творчості та новаторства в Європі: офіційне відкриття європейського року в Празі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vkontakte.ru/club6765883.html>

Людмила Роман

*студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Сучасний етап розвитку освіти в нашій країні можна назвати перехідним. Перехід від традиційних форм освіти до пошуку нових, більш ефективних, потребує створення якісно нової моделі системи

контролю, яка б дала змогу об'єктивно оцінювати знання, уміння та навички учнів, виключаючи суб'єктивізм.

Контроль та оцінка знань, умінь та навичок учнів є важливим елементом навчально-виховного процесу. При правильній організації він сприяє розвитку пам'яті, мислення та мови учнів, систематизує їхні знання, своєчасно викриває прорахунки навчального процесу та служить їх запобіганню.

Як зазначає О. М. Ханіна: “Перед учителем стоїть завдання так організувати навчальний процес, щоб контроль природньо включався в систему навчання як обов'язковий функціональний компонент, який забезпечує його цілеспрямованість та об'єктивність” [4, с. 22]. Використовуючи традиційні форми і методи контролю та оцінки, вчителі повинні знайомитися з досвідом педагогів-новаторів та результатами їх досліджень та експериментів; використовуючи цей досвід, шукати нові ефективні методики контролю.

Найбільш ефективною на сьогоднішній день формою контролю є тест. По-перше, він сприяє досягненню оптимальної дії всіх елементів системи навчання завдяки забезпеченню зворотного зв'язку, спрямованого на навчальну діяльність учителя та учнів. По-друге, зворотній зв'язок зумовлює подвійну природу функціонування контролю. Проблеми предметних тестів в сучасній шкільній практиці стали досить актуальними. Це пов'язано з потребою в об'єктивних методах перевірки; обумовлюється форсованим введенням в школи комп'ютеризації: навчаючі програми для комп'ютерів складаються переважно на тих же принципах, що і предметні тести.

Придатність предметних тестів для діагностики знань крім їх об'єктивності випливає з того, що цей вид контролю дає можливість скласти питання в об'ємі всього предметного курсу, до того ж результати їх можна добре порівнювати між собою. Все це одночасно дозволяє встановити діапазон індивідуальних відмінностей учнів. Як пише С. Л. Близнюк, деякі сторони знань, умінь та навичок предметний тест діагностувати все ж таки не може, наприклад “вміння виражати свої думки в усній формі, а також глибину знань в області даної теми” [1, с. 110]; обмежені також можливості перевірки попередніх знань.

Дослідження проблеми тестового контролю як засобу контролю іншомовної лексичної компетенції учнів показало, що методика тестування лексичних навичок у середній школі ще недостатньо розроблена. У процесі її аналізу ми дійшли таких висновків:

1. Тестовий контроль є одним із оптимальних засобів управління процесом навчання іноземної мови і відповідно підвищення ефе-

ктивності функціонування всієї системи навчання іноземної мови середній загальноосвітній школі, оскільки він на нашу думку слугуватиме тим засобом зворотного зв'язку, який дозволяє своєчасно отримати необхідну інформацію про успішність цього процесу і внести нові корективи в методику навчання.

2. Застосування тестового контролю до визначення рівня лексичної компетенції учнів має важливе значення, адже учні повинні не лише знати та розуміти іншомовну лексику, а й утворювати та вживати її в мовленні (усному та писемному) відповідно до певної комунікативної ситуації, при цьому реалізувати одну з основних цілей навчання. До того ж у навчальному процесі тестовий контроль можна використовувати не лише як засіб контролю, а й у функції підготовчої вправи, забезпечуючи якісне тренування для кожного учня. Саме тому в даному випадку одне з провідних місць займає поточний тестовий контроль.

3. Тестування лексичних навичок у рецептивних видах мовленнєвої діяльності має певні особливості:

- Основним типом тестових завдань є вибіркові тестові завдання альтернативного перефразного чи множинного вибору. Тестові завдання з вільно конструйованою відповіддю мають обмежене використання.

- Основа лексичного тесту може бути представлена на невербальними (малюнок, схема) та вербальними (мовні знаки різного обсягу: слово, словосполучення, речення, надфразова єдність) засобами.

- У ході навчального процесу слід спочатку використовувати найпростіші завдання (наприклад з невербальними засобами) і поступово збільшувати їхню складність (до тестування ЛО у зв'язному цілому).

Тестовий контроль спрощує перевірку робіт учителем і дає змогу організувати рубіжний та підсумковий контроль, активізувати діяльність учнів шляхом охоплення контролем більшої кількості школярів, перевірити знання великого за об'ємом матеріалу за невеликий проміжок часу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Близнюк С. Л. Роль оцінки в удосконаленні знань, умінь і навичок учнів / С. Л. Близнюк. – К. : Знання, 1983. – 125 с.
2. Поляков О. Г. О некоторых проблемах использования тестов как одного из средств контроля обученности в школьников по иностранному языку / О. Г. Поляков // Иностранные языки в школе. – 1994. – № 2. – С. 15–21.
3. Слободчиков В. Л. Контроль в обучении иностранным языкам в средней школе / В. Л. Слободчиков – М. : Просвещение, 1986. – 111 с.

4. Ханіна О. М. Проблема тестування в сучасній методиці викладання іноземної мови / О. М. Ханіна // Іноземні мови. – 2004. – № 1. – С. 21–24.

Євген Руденко

*магістрант природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

PEDAGOGICAL CONFLICT: PREVENTION OF CONFLICT SITUATIONS

The successful development of any educational establishment requires providing of optimum operating conditions not only from the side of leading organs but also through the mutual relations of all the participants of educational process. For that reason pedagogical conflict as emotionally accentuated situation, caused by incompatibility of views or intentions of two and more people in the system of education, is a question of urgent importance.

A conflict is a process of aggravation of contradictions and fight between two or more individuals of interaction. Being widely known for the researches along with majority of the population as the unique phenomenon of personal and professional life, conflict has not acquired its exact determination yet. A similar concept considered to be “conflict situation” as the condition of the confrontation characterized with strict emotional tension [2, p. 12].

Inexhaustibility of people conflict coexistence in community suggests the idea of its multifunctional role, and also the ways and facilities of conflict using. The scholars [1; 2] determine three interconnected functions of conflict:

- positive (stimulating agent and motive force of social-historical changes);
- negative (destabilization of power, redistribution of property, violation of social justice, etc.);
- contradictory (elimination of values with simultaneous clearing the way to new creative activity) [1].

The successful decision of pedagogical conflicts, generated by the objective contradictions, depends on teacher’s pedagogical culture level, and on his conscious attitude toward the prospects of their decision. Contradictions caused by subjective reasons, is derived into the circumstances of conflict. It makes the negative results, sows mistrust to the educator, generates psychological barriers in the mutual understanding. Solution of such conflicts consists in opportune exposing, barring from transformation into a problematical conflict. The vital experience of teacher, his intuition, and

also his capacity for prognostication, based upon knowledge of moral and knowledge of laws of the development children's state of mind.

To the conditions of conflict permission we, first of all, refer the deep understanding of the essence, origin, determination of participants and possible consequences. With no such understanding the purposeful conflict decision is scarcely possible. Neglecting the understanding of conflict essence upshots in unforeseen results.

In management of conflict situation the following facilities of integration are important: administrative hierarchy, carrying out correlation, involving into interfunctional groups, and department conferences.

The problem investigation has demonstrated that organizations, supported the necessary for them level of integration, had obtained greater efficiency. It is furthermore important to distinguish the genesis of conflict situation selecting its basic factors and circumstances. It is significant to differentiate the reason and the circumstances of conflict origin. It being known that both of them can be considerable or insignificant and estimated by each competitor in a opposing way. The teacher is supposed to have special sensitiveness to the given experiencing and relations, that is why in such situation it is vital to take into account all the variants possible.

Sometimes conflict results in negative consequences, such as decline of the productivity, dissatisfaction, staff fluidity, worsening of morale, social co-operation, communications and increasing of dependability. However, effective conflict interference is able to contain positive features, for example, intensive decision searching, multiform of decision making, and improvement of collaboration in the future.

Thus, effective prevention of pedagogical conflicts is a competent evaluation of work outcome of the teacher. Favorable microclimate in a pedagogical collective successfully decides the tasks of educational process. Collaboration is the common method of prevention and prophylaxis of conflicts. Being the key problem of the conflicts solving tactic co-operation strengthens the partnership, the relations of mutual support, etc.

ЛІТЕРАТУРА

1. Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии / С. М. Емельянов. – СПб. : Питер, 2001.
2. Тарасевич Н. М. Стратегія поведінки вчителя у складних педагогічних ситуаціях : тексти лекцій / Н. М. Тарасевич. – Полтава : ЮЦ ПДПУ, 2005.

ЕТАПИ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ

Навчання аудіювання як діяльності передбачає формування аудитивних навичок та вмінь, а також удосконалення рецептивних механізмів, які обслуговують цей вид діяльності. Вирішення завдань, пов'язаних із розвитком навичок, сприяє формуванню автоматизованих компонентів акту аудіювання, що скорочує процес упізнавання та ідентифікації мовленнєвих сигналів із доведенням його до рівня одномоментного симультанного впізнавання. Навчання аудитивних умінь повинно сформувати вміння усвідомлювати смисл мовлення з переходом від нижчих до вищих рівнів розуміння. При цьому удосконалення роботи рецептивних механізмів передбачає розширення обсягу оперативної пам'яті учня, розвиток у нього мовленнєвого слуху, зменшення часу внутрішнього промовляння. Матеріалом для навчання слугують мовленнєві одиниці різних типів.

У методичному сенсі навчання аудіювання – це спеціально організована програма дій із текстом, що сприймається на слух. Оскільки така діяльність є внутрішньою, не підлягає спостереженню, то необхідно поступово навчати окремих дій, які є її складовими компонентами [2, с. 42]. Саме ці дії є об'єктом цілеспрямованого формування і розглядаються нами як проміжна мета навчання аудіювання.

Досягнення проміжної мети відбувається поетапно. На кожному етапі формуються відповідні механізми аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів:

- 1) словоформи, словосполучення, фрази;
- 2) надфразової єдності;
- 3) цілого тексту.

Із допомогою перелічених дій розвивається механізм прогнозування, який відіграє важливу роль у сприйманні мовлення на слух. Розгляньмо докладніше кожен із означених етапів.

Етап навчання аудіювання на рівні фрази передбачає дії, спрямовані на:

- розуміння повідомлень фразового рівня, побудованих на знайомому матеріалі; реакція на почуте – невербальна (дії, символи, тощо);
- розуміння повідомлення з незнайомим мовним матеріалом; реакція на почуте – вербальна (шляхом засвоєння мовленнєвих зразків,

відповідно до теми чи ситуації);

- розпізнавання початку повідомлення і його завершення.

Етап навчання аудіювання на понадфразовому рівні передбачає дії, що забезпечують:

- розуміння монологічного повідомлення такого рівня, побудованого на повністю знайомому матеріалі; реакція на почуте – невербальна або коротка вербальна;
- розуміння мікродіалогів із подальшим визначенням характеру взаємодії партнерів шляхом віднесення сприйнятого діалогу до одного з відомих учням комунікативних (структурно-функціональних) типів мікродіалогів: діалогу-обміну думками, діалогу-волевиявлення, ритуалізованого діалогу.

Етап навчання аудіювання на рівні тексту передбачає дії, за допомогою яких досягається:

- розуміння зв'язного (монологічного) мовлення, побудованого на знайомому матеріалі, шляхом членування тексту на смислові частини або виділення інформаційних точок; реакція на почуте – невербальна (дії, символи і т. і.);

- розуміння повідомлення з незнайомим мовним матеріалом: реакція на почуте – невербальна, або вербальна як у процесі слухання, так і після нього;

- розуміння зв'язного тексту, побудованого тільки на знайомому матеріалі, але такого, що передбачає антиципацію змісту повідомлення по його заголовку, придумування іншого заголовку чи вибір із запропонованих заголовків найбільш прийняттого, вибір одного з наведених після тексту речень, що відповідають або не відповідають змістові аудіюваного матеріалу і т. п.;

- розуміння діалогічного тексту, побудованого на знайомому матеріалі, із завданням на виявлення кількості учасників бесіди, їхніх характеристик; реакція вербальна або у вигляді відповіді на запитання, тесту множинного вибору і т. п.;

- розуміння зв'язного тексту, що містить деякі незнайомі елементи: слова, словосполучення, про значення яких можна здогадатися на підставі співзвучності з рідною мовою (опора на здогадку, мовний досвід); розуміння можна перевірити за допомогою тесту множинного вибору, відповідей на запитання і т. п.;

- розуміння зв'язного тексту з деякими незнайомими елементами, але здогадка про їх значення здійснюється за формальними ознаками з опорою на знання та асоціативні зв'язки в іноземній мові;

- розуміння зв'язного тексту з наявними незнайомими елементами; здогадка про їхнє значення здійснюється за контекстом, з опо-

рою на смислові зв'язки;

• розуміння зв'язного тексту, побудованого переважно на незнайомому матеріалі, але з виділенням спеціальних перешкод із метою подолання їх шляхом перепитувань, прохання уточнити сказане і т. п [1, с. 23].

Варто відмітити, що етапи навчання аудіювання формуються в цілісній системі вправ, які комплексно забезпечують формування фонетичних, лексичних та граматичних навичок аудіювання.

Отже, навчання аудіювання є ефективним лише за умови поетапного вивчення та практичного тренування окремих комунікативних дій, які є його складниками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ніколаєва, С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
2. Морська Л. І. Теорія та практика методики навчання англійської мови : підручник / Л. І. Морська. – Т. : Астон, 2003. – 248 с.

Анна Скоряк

студентка історичного факультету

Полтавського державного педагогічного університету

імені В. Г. Короленка

Олександр Підгорний

аспірант

Полтавського державного педагогічного університету

імені В. Г. Короленка

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНТИЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Із того, наскільки вправно мовець уживає фразеологічні одиниці іноземної мови, можна зробити висновок не лише про рівень його мовної компетентності, а й про рівень освіченості, особистісної культури, адже чимало фразеологізмів англійської мови повномасштабно віддзеркалюють колорит історичних епох.

Проблему походження, структури, семантики фразеологізмів різнобічно висвітлено у працях вітчизняних і зарубіжних учених (А. Альохіна, Н. Амосова, М. Ашукін, М. Ашукіна, М. Бабичев, Ш. Дж. Баллі, Я. Боровський, Е. Вартаньян, В. Гончаренко, Х. Джонс, А. Коваль, В. Коптілов, Н. Корж, А. Кунін, Г. Краковецька, Ф. Луцька, Ф. Медведєв, М. Міхельсон, О. Смирницький, інші). Однак, на наш погляд, такий аспект, як інтернаціональний характер фразеологізмів античного походження, є об'єктом особливого дослідницького інтересу.

Фразеологізми, як відомо, визначаються як лексико-граматична єдність двох і більше компонентів, граматично оформлених за моделлю словосполучення чи речення, яка, маючи цілісне значення, відтворюється в мові за традицією або ж автоматично [3; с. 137].

Інтернаціоналізми – це слова загального походження, котрі в багатьох мовах мають тотожне значення, хоча зазвичай оформлюються відповідно до фонетичних та морфологічних норм тієї чи іншої мови. Цей прошарок слів широко вживається у сфері суспільно-політичного життя, науки, техніки, культури.

Як зазначають Л. Ангарова й О. Васильєва, від суто запозичення інтернаціоналізм відрізняється тим, що його аналоги наявні щонайменше в трьох мовах [1; с. 5]. У той же час, запозичення – живе джерело інтернаціоналізмів, оскільки, завдяки цьому способу збагачення мови, запозичуються назви нових предметів, явищ і понять [1; с. 5].

Обов'язковою умовою для визнання слів чи стійких сполучень слів інтернаціоналізмами є ідентичність або подібність їхньої семантики у мові джерела та в мові перекладу. В ході наукового пошуку ми порівняли понад 100 фразеологічних одиниць античного походження, дібраних із лексикографічних і довідково-енциклопедичних джерел [2]. Як показало дослідження, в англійській, українській та російській мовах інтернаціоналізмами є фразеологічні одиниці античного походження, що мають у своєму складі власні імена античних, міфологічних, літературних або історичних персоналій, географічні назви античності, котрі перейшли до розряду загальних, античні поняття, що позначають реалії і явища античності, яким властиві типові інтерпретації тощо. Проаналізовані фразеологізми мають лінгвокраїнознавчу релевантність, співвідносяться з фактами матеріальної та духовної культури досліджуваного періоду. Контент-аналіз вибірки дозволив співставити фразеологічні одиниці англійської мови з їхніми українськими та російськими відповідниками. Деякі з них подано у таблиці.

Таблиця 1

Англійська мова	Українська мова	Російська мова	Значення фразеологізмів-інтернаціоналізмів
<i>Two-faced Janus</i>	<i>дволикий Янус</i>	<i>двуликий Янус</i>	підступна людина, дворушник (за ім'ям давньоримського бога, якого зображували з двома обличчями, зверненими в протилежні боки);
<i>Attic salt</i>	<i>аттична сіль</i>	<i>аттическая соль</i>	те, що надає гостроти висловлюванням; дотеп;
<i>Archimedean</i>	<i>важіль</i>	<i>рычаг</i>	рушійна сила, вирішальна

<i>lever</i>	<i>Архімеда</i>	<i>Архимеда</i>	причина для певних дій;
<i>Augean stables</i>	<i>Авгійові стайні</i>	<i>Авгиевы конюшни</i>	щось дуже занедбане, забруднене, безлад у справах;
<i>The heel of Achilles</i>	<i>Ахиллесова п'ята</i>	<i>Ахиллесова пятка</i>	дошкульне місце; чиясь уразлива сторона;
<i>Pillars of Hercules</i>	<i>Геркулесові стовпи</i>	<i>Геркулесовы столбы</i>	важка праця, що вимагає надзвичайних зусиль;
<i>Herostratus fame</i>	<i>Геростратова слава</i>	<i>Геростратова слава</i>	ганебна, безчесна слава;
<i>Gordian knot</i>	<i>Гордіїв вузол</i>	<i>Гордиев узел</i>	складні обставини, заплутані питання;
<i>Sword of Damocles</i>	<i>Дамоклів меч</i>	<i>Дамоклов меч</i>	постійна небезпека;
<i>Greek gift</i>	<i>Дари данайців</i>	<i>Дары данайцев</i>	підступні, смертоносні подарунки;
<i>Pandora's box</i>	<i>скринька Пандори</i>	<i>ящик Пандоры</i>	вмістилище зла;
<i>Hannibals oath</i>	<i>Ганнібалова клятва</i>	<i>Ганнибалова клятва</i>	тверда рішучість боротися з кимось (чимось) до переможного кінця;
<i>To cross the Rubicon</i>	<i>перейти Рубікон</i>	<i>перейти Рубикон</i>	перейти межу дозволеного; вторгнутися на чужу територію;
<i>Trojan horse</i>	<i>троянський кінь</i>	<i>троянский конь</i>	підступний задум проти ворога, що несе нечесну перемогу, ганебну славу переможцеві;
<i>Cupid's darts</i>	<i>стріли Амура</i>	<i>стрелы Амура</i>	несподіване кохання;
<i>Roman holiday</i>	<i>римські каникули</i>	<i>римские каникулы</i>	розвага за рахунок страждання інших;
<i>The thread of Ariadne</i>	<i>нитка Аріадни</i>	<i>нить Ариадны</i>	керівна думка, спосіб, який допомагає розв'язати важке питання;
<i>Penelopa's web</i>	<i>Пенелопіна праця</i>	<i>труд Пенелопы</i>	тактика затягувань.

Як демонструє таблиця, фразеологізми античного походження характеризуються, по-перше, ідентичним або максимально близьким до такого перекладом, по-друге, структурною когерентністю. Доцільно зазначити, що особливістю окремих фразеологічних одиниць стала термінологізація (наприклад, *Важіль Архімеда*, *перейти Рубікон*, *Золотий вік*, *та ін.*).

Проведене дослідження дозволило дійти висновку, що дібрані нами фразеологічні одиниці Античності мають однакове значення в українській, російській та англійській мовах, а отже є інтернаціона-

лізмами. Фразеологізми-інтернаціоналізми античного походження – винятково цікаве мовне явище для майбутніх істориків, бо переконають, що доба Античності, її героїчний пафос, не залишили байдужими три національні культури.

Отже, аналіз фразеологічних одиниць, наявних у рідній та іноземних мовах, сприяє поглибленому вивченню історичних і культурних особливостей періоду Античності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ангарова Л. М. Методичні вказівки до курсу „Перекладацький аналіз науково-технічного тексту” на тему „Інтернаціоналізми та „фальшиві друзі перекладача” в науково-технічній літературі” (для спеціальності „Переклад”) / Л. М. Ангарова, О. М. Васильєва. – Маріуполь : ПДТУ, 2005. – 34 с.
2. Гуревич В. В. Русско-английский фразеологический словарь / В. В. Гуревич, Ж. А. Дозорец. – М. : Эксмо, 2004. – 656 с.
3. Фразеологизм // Словарь-справочник лингвистических терминов / Д. Э. Розенталь, А. М. Теленкова. – М. : Просвещение, 1996. – С. 137.

Антоніна Таборовець

*студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

МЕТОД ПРОЕКТІВ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У наш час складно уявити навчальний процес без активного використання інформаційно-комунікаційних технологій. Комп'ютер забезпечує швидкий доступ до інформації, чим є зручним для людини, яка прагне стати всебічно і гармонійно розвиненою; викликає природний інтерес; посилює мотивацію. Завдання школи і полягає в тому, щоб виховати всебічно- і гармонійно розвинену особистість, здатну самостійно діяти і приймати рішення.

О. Гайнова зазначає: “Дітей можна порівняти з насінням. Якщо покласти його в родючий ґрунт, воно дасть багатий урожай” [1]. Це дійсно так, але ми вважаємо, що учень сам повинен вирішити, який напрям є для нього найцікавішим (домінуючим), а вчитель мусить підтримати цей вибір, акцентуючи увагу вихованця на тому, що знання в інших сферах так само сприятимуть реалізації задумів учня щодо подальшої освіти та працевлаштування. Школа покликана допомагати майбутньому фахівцеві в оволодінні технологіями життєтворчості, створити умови для розкриття потенціалу самопізнання, самооцінки, самореалізації, інтеграції в соціокультурний простір [4].

Однією з технологій, яка допомагає визначити рівень сформованості життєвозначущих компетенцій, є метод проектів. Учителі

англійської мови досить часто для викладання нового та закріплення вивченого матеріалу використовують комп'ютерні презентації з метою зробити урок не тільки інформативним, але й видовищним, яскравим. Такі презентації можуть створюватися учнями, адже презентація – це один із можливих результатів проекту, що ґрунтується на пошукові нової, цікавої інформації та на творчих ідеях. Проте відомо, що одним із основних недоліків використання комп'ютера є обмеження спілкування дитини з довкіллям, що неприйнятне при вивченні англійської мови. Саме тому кінцевим продуктом проектної діяльності учнів на уроці англійської мови можуть бути стіннівка, малюнок, твір тощо.

Незважаючи на дошкульну критику, якої метод проектів зазнав на початку ХХ сторіччя, важко заперечити, що проектна діяльність дає учневі можливість проявити самостійність, уміння планувати і контролювати свою діяльність. Так, у навчанні англійської мови метод проектів дозволяє використовувати мову в ситуаціях реального повсякденного життя, що, безсумнівно, сприяє кращому засвоєнню і закріпленню знань [3].

Робота над проектом традиційно проводиться в чотири етапи: підготовчий, робочий, презентація, підбиття підсумків. Якщо проект є груповим і виконується під загальним гаслом “Навчання у співпраці” – “Cooperative Learning” [2], завдання вчителя на кожному з етапів полягає в забезпеченні сприятливої, творчої, дружньої атмосфери, згуртуванні колективу.

Перед початком створення проекту учням слід глибоко опрацювати мовний матеріал з вибраної теми, ретельно спланувати подальшу роботу (призначити відповідальних за кожен вид діяльності тощо) та переконатись у навичках використовувати Інтернет для пошуку необхідної інформації. Крім того, дуже важливо враховувати вік дітей, адже дібраний текстовий матеріал може містити чимало незнайомих слів.

Другий – робочий – етап є найвідповідальнішим, адже вдало дібрана і цікава інформація – фундамент успішного проекту. Діти не повинні обмежуватися матеріалом підручників з англійської мови, а користуватися додатковою інформацією з довідників, посібників, журналів, енциклопедій та Інтернету.

Якщо учні працюють у мікро групах, то третій етап – це етап, у ході якого вони неодмінно демонструють уміння працювати разом, підтримувати один одного, адже саме ці риси допомагають здобувати перемогу в будь-якому виді діяльності.

На етапі підбиття підсумків необхідно оцінювати не лише процес, але й результат [1]. Учитель може запропонувати дітям оцінити самих себе й обґрунтувати оцінку. Це допоможе йому краще пізнати свій клас, перевірити здатність дітей до самоаналізу, а також визначити рівень згуртованості колективу.

Кожен етап створення проекту є значущим, потребує не лише багато зусиль, знань і відповідальності, але й зацікавленості тих, хто його створює. Але якими б старанними і розумними не були учні, вони не зможуть ідеально виконати вибране завдання через брак життєвого досвіду. Саме тому вчитель увесь час повинен допомагати, вносити корективи, робити зауваження та заохочувати похвалою.

ЛІТЕРАТУРА

3. Гайнова О. М. Проектна діяльність учнів на уроках англійської мови / О. М. Гайнова // Англійська мова та література. – 2005. – № 30. – Р. 2–6.
4. Зіннуров Е. І. Робота над проектами під час вивчення англійської мови / Е. І. Зіннуров // Англійська мова та література. – 2004. – № 10. – С. 2–6.
5. Самойленко Н. Навчання учнів методом проектів / Н. Самойленко // ENGLISH: Додаток до газ. “Шкільний світ”. – 2007. – № 17. – С. 3–5.
6. Юдкіна Т. І. Використання методу проектів на сучасному уроці англійської мови / Т. І. Юдкіна // Англійська мова та література. – 2007. – № 11. – С. 4–7.

Наталія Тесленко

*студентка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ЗООМОРФІЗМИ ЯК ВІДБИТТЯ ЦІННІСНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В НІМЕЦЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

У словниковому складі кожної мови існують особливі експресивно-оцінюючі одиниці, що є засобами вторинної номінації. Змістом цих вторинних форм є не самі факти об’єктивного досвіду, але відношення до них носіїв мови. Зооморфізми в німецькій мові – це одна з універсальних тенденцій метафоризації, у результаті якої здійснюється перенос назв тварин для позначення людей. Так, мавпа в німецькій фразеології персоніфікує спритність: *mit affenartiger Geschicklichkeit* – “зі спритністю мавпи”, шаленість: *einen Affen an jemandem gefressen haben* – “бути без розуму від кого-небудь”;

вовк – жорстокість, досвід, дурні наміри: *ein Wolf im Schafspelz* – “вовк в овечій шкурі”, *mit den Wolfen muss man heulen* – “з вовками жити – по-вовчому вити”, *der Wolf stirbt in seiner Haut* – “як вовка не годуй, він усе в ліс дивиться”; лисиця – хитрість: *schlauier Fuchs* – “стара лисиця, хитрий лис”, *den Fuchs anziehen (fuchsschwanzeln)* – “викручуватися, прикидатися”; заєць – швидкість: *der Ochs will den Hasen erlaufen* – “бик захотів зайця обігнати”, *rufe nicht “Hase!”*, *bis du ihn im Sacke hast* – “не говори “гоп”, доки не перескочеш”, бик – впертість: *er ist stiernackig* – “він впертий як бик”, свиня – підлість, неохайність: *Schwein* – “нечупара; підла людина”, *Schweinerei* – “свинство”.

“Вивчаючи літературні джерела по даній темі, можна зробити висновок, що найчастіше зустрічається зооморфізм із словом “*der Hund*” (83 фразеологізма з даним зооморфізмом). Це можна пояснити тим, що собака є другом людини. Вона супроводжує її із давніх часів. Наприклад, *auf den Hund bringen* – “розорити, довести до вбогості кого-небудь”. Свійські тварини як корова й кішка також відіграють важливу роль при позначенні якостей характеру людини. Наприклад, *man wird so alt wie eine Kuh und lernt immer noch dazu* – “вчитися ніколи не пізно” [3, с. 69].

У німецькій мові також існують зооморфічні образи, загальні для всіх мов. Це стійкі вирази з Біблії, латинських і давньогрецьких текстів. Біблійні фразеологізми створюють яскраву картину моральних якостей людини, наприклад, невдячності: *Perlen vor die Saue werfen* – “метати бісер перед свиньми”, закріплюють універсальну образність за певними зоонімами: *ein Wolf in Schafspelz (Schafskleid)* – “вовк в овечій шкурі”, *ein verlorenes Schaf* – “блудлива вівця”, *die listige Schlange* – “Змій-Спокусник”.

Багато виразів із давніх текстів прижилися в німецькій мові: *Augiasstall* – “Авгієві стаїні; грецька міфологія”, *Weißer Rabe* – “біла ворона; Ювенал, Сатири”, *aus einer Mücke einen Elefanten machen* – “з мухи робити слона (антична приказка)”, *das Trojanische Pferd* – “Троянський кінь; Гомер, Одисея”, *der Mensch ist dem Menschen ein Wolf* – “людина людині вовк; Плавт”.

Поряд з подібними сталими словосполученнями з переносним значенням, у німецькій мові існує безліч прислів'їв і приказок із зоокомпонентами, які є результатом спостережень за об'єктивною реальністю: *der Katze Scherz, der Mause Tod* – “що для кішки іграшка, то для миші смерть”, *bei Nacht sind alle Katzen grau* – “вночі всі кішки сірі” [1, с. 25–37].

Німецькі зооморфізми дуже різноманітні по своєму змісті й охоплюють всі сторони життя німецького народу. Наприклад, *dicke Mause haben (Pferdchen im Stall haben)* – “мати гроші за душею”, *die Katze im Sack kaufen* – “купити kota в мішку, придбати щонебудь без попередньої перевірки”, засуджується пияцтво: *einen Affen haben* – “бути п’яним”, *sich einen Affen kaufen* – “напитися”, критикуються ледарі, хвальки: *einen Bären aufbinden* – “розповідати небиліці, обманювати кого-небудь”, *auf der Bärenhaut liegen* – “бити байдики”, *den Hund hinken lassen* – “ухилятися від чого-небудь”, *auf hohem Pferd sitzen* – “хвалитися, задирати ніс”.

Прислів’я вчать заощадливості, працьовитості: *wie ein Pferd arbeiten* – “працювати як кінь”, *wer zwei Hasen hetzt, fängt keinen* – “за двома зайцями поженешся, жодного не піймаєш”. Багато з них несуть позитивну оцінку: *den Stier bei den Hornen fassen* – “взяти бика за роги”, *auf das richtige Pferd setzen* – “зробити вірний вибір”, *hier liegt der Hase im Pfeffer* – “ось в чім річ!”.

Таким чином, можна зробити наступні висновки: проведене дослідження дозволило описати досить значимий для людини фрагмент мовної картини світу, пов’язаний з тваринами, що відіграють важливу роль у повсякденному житті. Також можна стверджувати, що набір якостей, які відносяться до числа достоїнств німецького й українського етносів, істотно різняться. Разом з тим виділяється ряд якостей, які схвалюються рівною мірою в обох лінгвокультурах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беркетова З. В. Системная лексикология современного немецкого языка / З. В. Беркетова, М. В. Харченко. – Барнаул, 1998. – 426 с.
2. Шевелева Л. В. Лексикология современного немецкого языка. Курс лекций / Л. В. Шевелева. Учебное пособие. – М. : Высшая школа, 2004. – 386 с.
3. Wolf F. Moderne deutsche Idiomatik. Alphabetisches Wörterbuch mit Definitionen und Beispielen. / F. Wolf – Berlin : Max Heuber Verlag, 1973. – 322 s.

Анжеліка Титаренко

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

АКТИВНІ ЗАСОБИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ РЕФЛЕКТОРНОЇ ТЕОРІЇ

Складні і всебічні інтеграційні процеси, які переживає людство, з особливою гостротою викликали необхідність вивчення іноземних мов. Не випадкова зростаюча увага вчених педагогів до пошуків більш результативних методів і засобів їх продуктивного і приско-

реного засвоєння з використанням сучасних технологій підготовки вчителів іноземних мов.

Оволодіння іноземною мовою – найскладніший вид людської діяльності, що потребує постійної та наполегливої праці по активізації психічних процесів: уваги, відчуттів, сприйняття, пам'яті, волі, мислення.

Для творчого використання активних засобів, як в процесі викладання, так і вивчення мови, необхідно володіти глибокими знаннями закономірностей функціонування мозку, відкритих нейрофізіологами та психофізіологами. І. П. Павлов, досліджуючи вищі функції мозку, а саме фізіологію психічних актів, прийшов висновку, що в основі розумової діяльності є умовні рефлексії, у формуванні яких бере участь весь комплекс мозкових утворень і процесів. Набутий досвід мовної дії за асоціативної підтримки має тимчасовий характер. Мовна ж дія людини, яка формується за допомогою умовного рефлексу, залишається в пам'яті назавжди, ввійшовши у сферу підсвідомості.

Формування навичок володіння мовою можна пояснювати формуванням рефлексів. Чим частіше виникає синхронізація, тим міцнішим є умовний рефлекс. Саме тому ми часто говоримо: “Якщо хочеш добре знати, треба більше повторяти”. Зрозуміло, що навчальний матеріал повинен так викладатися і бути підібраним у такій спосіб, щоб виникало бажання не тільки працювати з ним, а й неодноразово повторювати його з задоволенням. Рефлекс мовної дії означає автоматичний перехід мовного матеріалу у сферу підсвідомості з автоматичним доступом до нього (швидким згадування того, що вивчалось).

Висновки, зроблені І. П. Павловим, важливі для педагогів, оскільки доводять наступне: якщо у дитини відсутні потреба і мотивація вивчення мови, позитивні афективні стани, що їх зумовлюють і викликаються слуховими, зоровими, артикуляційними та іншими подразниками, коли не досягається потрібний ритм збудження нейронів, тоді навчальний процес зводиться до формування тимчасових асоціативних зв'язків, які швидко забуваються.

Важливою складовою успіху у вивченні мови, у рефлексорному формуванні підсвідомості є педагог, його авторитет, вміння встановлювати та підтримувати контакт з учнями, привабливість його духовної культури, глибина і щирість почуттів, високий рівень знань та педагогічної майстерності з виявом вимогливості та терпіння. Якщо вчитель помилився у виборі своєї професії, якщо спілкування з учнями не приносить йому творчого задоволення і відповідного задоволення вихованцям, якщо він не прагне до самовдосконалення, пошуку активного емоційно-

почуттєвого впливу на особистість учня, тоді він не досягне результатів у формуванні його підсвідомості.

Вчитель повинен володіти не лише глибокими знаннями мови, але і високою майстерністю їх донесення учням, вмінням постійно включати різноманітні дидактичні засоби для збудження як нервової, так і ендокринної систем. Мозок обов'язково оцінить талант учителя і дасть відповідні імпульси на співпрацю. Якщо вчитель працює шаблонно, не цікаво, формально дотримується програмних вимог на зазубрення нудних текстів, лексики та написання диктантів, то гіпокамп обов'язково втрутиться і дасть команду на формування оборонного рефлексу проти впливів учителя. Його наслідки відомі. Після складання іспитів все швидко забувається, а матеріал відправляється мозком далеко в підсвідомість, щоб не травмував.

ЛІТЕРАТУРА

1. О'Коннор Дж. Введение в нейролингвистическое программирование: как понимать людей и как оказывать влияние на людей / Дж. О'Коннор, Д. Сеймор. – Ч.: Н.Л.С, 1998. – 329 с.
2. Музична психотерапія : зб. наук. праць; наук. ред. Орлова Л. та ін. – К. : Прецедент, 1997. – 425 с.
3. Павлов И. П. Избранные труды / И. П. Павлов. – М. : Айрис Пресс, 1950. – 233 с.
4. Петрушин В. И. Музыкальная психология / В. И. Петрушин. – М. : Айрис Пресс, 1997. – 175 с.
5. Польштер И. Обитаемый человек: терапевтическое исследование личности / И. Польштер. – М. : Эрмак, 1999. – 349 с.
6. Сергеев Б. Тайны памяти / Б. Сергеев. – М. : Фоском, 1995. – 195 с.

Юлія Фірсова

*студентка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ОСОБЛИВОСТІ БОТАНІЧНИХ МЕТАФОРНИХ ДВОКОМПОНЕНТНИХ НАЗВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Найпоширенішою із семантичних змін є метафора – перенос значення за подібністю. Метафора буває *номінативною*, коли за схожістю називають якийсь предмет чи особу (*the leg of the table* – *ніжка стола*); *когнітивною*, коли номінація, базована на схожості і розкриває одну із характерних властивостей предмета або явища (ключову чи побічну): *cold (not affectionate, cordial, or friendly; unresponsive)* – *холодний прийом*. В такому випадку метафора має евристичну пізнавальну цінність, ніби допомагає глибше зрозуміти

сутність явища, вона є джерелом полісемії. *Образна* метафора – це явище мовлення, вона виражає світобачення не якоїсь мовної спільноти, а окремого мовця: *The moon is trying to break through a thick, brown envelope of cloud (Glanville)*.

Когнітивні метафори дають уявлення про світобачення мовної спільноти і можуть мати паралелі у мовах, якщо існує однакове сприйняття того чи іншого явища. У традиційній лексикології та стилістиці існують терміни *стерта* метафора та *образна*. Стертими можна вважати всі номінативні метафори і значну частину когнітивних, давно усталених у мові.

У складі сучасних англійських ботанічних назв є велика кількість метафоричних словотворень типу *adder's – tongue, alligator head, bluebell, lady's comb, satyr's beard, rabbit's – foot clover* та інших, побудованих на гіпертрофуванні певної риси позначуваного рослинного об'єкта, яка виділяється на основі його схожості з іншим об'єктом.

Визначення статусу метаморфічних комплексів утруднюється через невирішеність проблеми розмежування складних слів та словосполучень. Досліджувані назви характеризуються смисловою цілісністю у вираженні одного нерозчленованого поняття. Подібно до простих ботанічних номенів, вони служать елементарними спеціалізованими назвами певної предметної галузі і рееструються як номінативні одиниці в тлумачних і термінологічних словниках, що дає змогу умовно вважати їх складними словами.

Поряд з основами загальних іменників, комбінаторні властивості виявляють також власні імена (*Adam's – needle, Christ's-hair, sweet William*) і навіть лексично відокремлені словоформи множини (*bride's-laces, chicken's-toes, bloody fingers*).

Опорні основи, що використовують з метою номінації, сполучаються за певними структурно – семантичними моделями (залежно від характеру вираженої ознаки).

Назви, побудовані за моделлю N_2 's N_1 (*angel's – hair, chicken's – head, lady's – slipper*), в основі якої лежить підрядний зв'язок присвійності, характеризуються метафорично цілісним, хоча й складним вираженням одиничної ознаки. Стрижневий компонент N_1 репрезентують основи з диференційними семами *частина тіла* та *предмет побуту*, вказуючи на подібність рослинного об'єкта до *частини тіла тварини, птаха, рідше людини, або предмета людського побуту*. Підрядний компонент N_2 є основою з семою *жива істота*.

Деякі приклади такого типу ілюструють стирання синтаксичних відношень, що виражається відсутністю апострофа або всього

форманта 's. Вони набувають, таким чином, структури N_2N_1 . Причиною такого спрощення є, очевидно, більша морфологічна простота другої структури, яка здатна передавати різні відношення між компонентами, у тому числі й присвійні: *bird's – foot and bird – foot, cat's hair and cat's hair, goats – beard and goatbeard*.

Назви можуть ґрунтуватись на вираженні двох ознак. Такі найменування неоднорідні щодо словотворчого типу. Частина назв (*lungwort, monkey – flower, swordlily, umbrella leaf*) має структуру N_2N_1 , де стрижневий компонент N_1 , виражений основами з семами *рослина, частина рослини*, вказує на приналежність об'єкта безпосередньо до рослинного світу, а підрядний, семантиці якого характерні семи *жива істота, частина тіла, предмет побуту*, виражає ознаку метафорично: *ball cactus – a plant and like a ball*. У назвах, які вказують на схожість денотату з частиною тіла, компонент N_2 в більшості випадків є основою складного слова (*bird's – foot fern, crowfoot grass, dogtooth violet*). Деякі з таких назв зустрічаються в усіченому варіанті.

Інша частина новоутворень побудована за атрибутивною структурою AN (*golden chain, sweet William, bluebell*), де стрижневий компонент N вказує на схожість рослини з певним об'єктом оточуючої дійсності, а підрядний – прямо виражає якусь певну ознаку. Структурні компоненти репрезентуються відповідно до основ іменників з семами *жива істота, частина тіла, предмет побуту* та основами прикметників з семами *колір, запах, дія*.

ЛІТЕРАТУРА

1. Меркулова В. А. О некоторых принципах этимологии названий растений // В. А. Меркулова. – Этимология. – Новгород : Рад. школа, 1964. – 372 с.
2. Корольков В. И. Метафоризация // В. И. Корольков. – Краткая литературная энциклопедия. – М. : Наука, 1967. –Т. 4. – 455 с.
3. Ульман С. Семантические универсали / С. Ульман // Новое в лингвистике. – М. : Наука, 1970. – 507 с.

Анастасія Хаустова

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

MUSIC DOWNLOADING: A SLIGHT FRONTIER BETWEEN FUN AND CRIME

While modern technologies stride ahead, many new terms have become our routine realities. So let's look at the problem of downloading and problems of copyright and illegal downloading, which are mutually connected. A music download refers to the transferring of a music file

from an Internet-facing computer or website to a user's local computer. This term encompasses both legal downloads and downloads of copyright material without permission or payment if required.

Legal music downloads typically involved the purchase of a song or album available for downloading on the Internet. Downloading music first became popular with file sharing technologies such as peer-to-peer networks, with individuals possibly violating copyright laws by not obtaining permission or payment. The Recording Industry Association of America (RIAA) claims that this practice is damaging the music industry, and a series of law suits led to many of these networks being closed down. However, those who support such technologies argued that the music industry said the same thing about recordable tapes and CDs, and even when recorded music came out as before then artists got their money through live performance, and that the industry should embrace the advancements in technology rather than enforce prohibitions on the practice. Very little publishable academic research has been done to clarify this form of massive consumer behavior [1].

There is a great deal of freely available music online, which is distributed by the copyright holders for various reasons. (For instance, some university orchestras have high-quality recordings of their performances.) This fully legitimate free music is often overlooked by the popular media and is hardly a new development on the Internet.

The second phase of music downloading was the online music store, whereby songs could be downloaded at a price. In 2003, iTunes saw the popularity of legal digital downloads skyrocket. Other online websites include URGE, Napster and MSN's Music store. Ad-Supported music stores are now starting to show up such as Spiralfrog and Qtrax which do not charge for music downloads but instead, sell advertising space to pay for the music downloads. As of 2007, a third phase of downloading has now begun. Technical innovations allow for the near instant downloading of real-time, radio broadcast songs; straight to a listener-user's mobile phone and computer, such as DROPme in Sweden. The sales of downloaded music has now surpassed the sales of 'physical copies' in some countries; this has been indicated in the UK where "Crazy" by Gnarlz Barkley reached the top spot in the UK Singles Chart based on download sales alone. Furthermore, many artists do not offer additional content, or release extended versions of their albums in music stores to offset the loss of physical content present in CD packaging, making digital music sales more viable for the listener.

Some artists allow their songs to be downloaded from their websites, often as a short preview or a low quality sampling. Others have embedded services in their sites that allow purchases of their singles or albums, as

demonstrated by Metallica's official website. Other music artists, most notably Nine Inch Nail's Trent Reznor, have offered their music to listeners for free, sometimes in defiance of their record labels. In 2005, Nine Inch Nails released their full length album, *With Teeth*, on their MySpace page, prior to its official in store release date. Most recently the band has leaked various tracks off of its latest album, *Year Zero*, by hiding USB drives in concert venues. In past years, acts such as these have been commonplace from artists who seek to get their music out to a wider market, usually by tapping the power of the internet. In addition to this and to music stores, peer-to-peer downloading programs or websites such as Limewire, Kazaa, Bearshare and many others are very popular. Additionally, Torrent filesharing is another common method of peer-to-peer transfers. There is much controversy relating to filesharing due to copyright restrictions that apply to recorded media [2].

There are some challenges to music downloading. Even legal music downloads have faced a number of challenges from artists, record labels and the Recording Industry Association of America. In July 2007, the Universal Music Group decided not to renew their long term contracts with iTunes. This legal challenge was primarily based upon the issue of pricing of songs, as Universal wanted to be able to charge more or less depending on the artist, a shift away from iTunes' standard 99 cents per song pricing. Many industry leaders feel that this is only the first of many show-downs between Steve Jobs and the various record labels [3].

Many countries do steps towards banning illegal downloading, so they make some changes in their laws. The music industry says downloading music through file-sharing systems has been responsible for a downturn in sales. The proposed changes would have:

Made it illegal to put copyrighted material into the shared directories of file-sharing systems, such as Kazaa or BitTorrent.

Made it illegal to bypass copy-protection mechanisms on copyrighted material.

Exempted internet service providers, such as Rogers, Bell and Telus, from copyright liability.

ЛИТЕРАТУРА

1. New Download Policy [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.cbc.ca/news/article.
2. Safety Download [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.vmeccritical.com/articles/article.
3. Music Downloading [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.telecom.org/news/art2.html.

Дарія Христенко
студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

THE CONVENTIONAL CASES OF ITALICS USE IN TYPEWRITTEN TEXTS

Although the concepts of style and stylistics may never be clearly defined, their importance at the level of the written literature must be taken into consideration. In fact, stylistic knowledge helps people to comprehend linguistic vividness of any language both theoretically and practically, become competent speakers and readers. But as perception of typewritten information happens mainly with help of reading and not by an ear the role of graphical stylistic devices in written texts turns out to be the matter of no less value. Thus in such a case not the form of a book matters, but interrelation of fonts, division on indentions and location of lines, title letters, italics, punctuation marks do.

Graphical means include punctuation, different types of print (italics, bold type) and a specific arrangement of printed material. Such marks of punctuation (a series of dots, a dash, exclamation, question marks, etc.) may be used not only to show the logical arrangement of speech but also to convey the intonation of the uttered speech and to express emphasis [3].

In accordance to the frequency of usage, variability of functions, the first place among graphical means of foregrounding is occupied by italics. It is a special kind of type which graphically makes linguistic units conspicuous and noticeable: *aaabbbccc* [1, p. 40]. According to *Words Into Type* [5], "Italics are used to distinguish letters, words, or phrases from the rest of the sentence so that the writer's thought or the meaning and use of the italicized words will be quickly understood". Italics are used to distinguish elements to be emphasized, special terminology, symbols, and words or letters to be differentiated from text [4, p. 63]. Epigraphs, poetic insertions, prosaic text, quotations, words of foreign languages and everything that is foreign towards certain text or needs unusual effect are written with italics. In stylistic analysis it is especially important to take it into account, if italics is used in large portions.

Besides italicizing the whole sentences or words just the separate syllables and morphemes may also be emphasized by italics to add to their logical or emotive significance (which is highly characteristic of D. Salinger or T. Capote).

The application of italics is quite varied. Some researchers distinguish in particular several conventional uses for italics:

- Italics for emphasis. Words may be italicized when they would be stressed if spoken (Ebbitt and Ebbitt 1982). Italics are especially appropriate if the emphasis would be lost when written:

Of all the events affecting Langley history, only two have caused major trauma. The *second* was the Sputnik crisis [2].

Only rarely would a whole sentence be italicized for emphasis and never a whole passage. As a matter of fact, overuse of italics causes them to lose their force. Italics for special effects “are used less and less ..., especially by mature writers who prefer to obtain their effect structurally ... writers who find themselves underlining frequently for emphasis might consider whether many of the italics are not superfluous, the emphasis being apparent from the context, or if the emphasis is not apparent, whether it cannot be achieved more gracefully by recasting the sentence” [4].

- Italics for special terminology. A key term in a discussion or a technical term accompanied by its definition is often italicized on first use:

Caustics, concentrations of light corresponding to a family of rays, manifest themselves as bright streaks on the photographs.

- Italics for differentiation. Italicize a word used not to represent an idea as usual, but as the word itself:

A colon is not used after *that is*, *for example*, or *such as*.

Likewise, letters used as letters are italicized:

The operator presses the letter *n* to indicate “no” and the letter *y* to indicate “yes”.

- Italics for symbology. Most mathematical symbols and letter symbols representing a physical concept are italic, whether within roman or italic text.

- Titles and subtitles of books, reports, compilations, newspapers, and periodicals are italicized, but not titles of articles, meeting papers, theses, papers in compilations, or patents:

Slater, Philip N. 1980: *Remote Sensin – Optics and Optical Systems*. Addison-Wesley Publ. Co., Inc.

- Foreign words that will be unfamiliar to readers are italicized, but not foreign proper names (Challais-Meudon, Gottingen), foreign currency (lira, franc), foreign titles of documents, or foreign phrases that have been adopted into English.

- The name of a specific aircraft, spacecraft, ship, or train is italicized, but not the name or designation of a class of craft or the abbreviations S.S. or H.M.S.:

<i>S.S. United States</i>	<i>but</i>	DC-3
<i>Space Shuttle Columbia</i>		F-14 Tomcat
<i>Apollo 12</i>		Project Apollo [6].

Thus, the analyzed literary and Internet sources show that different aims such as emphasizing and differentiating some elements of written text are achieved by using italics. Many secondary words, verbs, pronouns and so on usually not accented are written with italics, if they get accent, when they for some reason become very important or some contrasting is implied.

REFERENCES

1. Скребнев Ю. М. Основы стилистики английского языка : [учеб. для интов и фак. иностр. яз. – 2-е изд., испр.] / Ю. М. Скребнев. – М. : “Астрель”, 2003. – 221 с.
2. Ebbitt Wilma R., Ebbitt David R. *Writer’s Guide and Index to English* / Wilma R. Ebbitt, David R. Ebbitt. – Seventh ed. – Scott, Foresman & Co., 1982.
2. Lexico-phraseological stylistic means [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.durov.com/study/Stilistika-827.doc>.
3. Mary K. McCaskill. *Grammar, Punctuation, and Capitalization. A Handbook for Technical Writers and Editors.*, Langley Research Center, Hampton, Virginia [Електронний ресурс] / Mary K. McCaskill. – Режим доступу : <http://main.isuct.ru/files/dept/ino/GrammarPunctuation.pdf>.
4. Skillin Marjorie D., Gay Robert M. *Words Into Type* / Marjorie D. Skillin, Robert M. Gay. – Third ed. – Prentice-Hall, Inc., 1974.
5. *The Chicago Manual of Style*. – Thirteenth ed. – Chicago : Chicago Univ. Press, 1982.

В’ячеслав Чичкань

*студент факультету фізичного виховання
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

“МОВА ТІЛА” ТА МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Необхідною умовою існування людини є як вербальне, так і невербальне спілкування, Ми дуже часто і у великій кількості використовуємо невербальні засоби спілкування і навіть не помічаємо цього.

Аналіз соціолінгвістичних, етнографічних та психологічних досліджень свідчить про те, що оволодіння іноземною мовою із метою реального спілкування з носіями мови неможливе без паралельного вивчення та засвоєння відповідної культури. Культура і мова розглядаються як єдність, в якій провідним компонентом є культура.

Тому однією з основних тенденцій у вітчизняній та зарубіжній методиці навчання іноземних мов є навчання міжкультурного спілкування. Під міжкультурним спілкуванням розуміють адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, які належать до різних національних культур [2, с. 34].

На процес взаєморозуміння у міжкультурному спілкуванні значно впливають знання про основні відмінності в матеріальних та духовних умовах розвитку народів та країн, особливостей їх суспільно-економічного устрою, менталітету тощо. Міжкультурне спілкування включає розуміння змісту висловлювання, який міститься поза його рядками, правильну інтерпретацію культурних, історичних епізодів і реалій при читанні газет, журналів та іншої літератури, при перегляді фільмів і телевізійних програм, при спілкуванні з носіями мови та культури, розуміння співрозмовника та підвищену толерантність.

На думку Чмут Т. К., невербальне спілкування виконує ряд функцій, що впливають із специфічних стосунків спілкування, а саме:

1) сигнали, що іноді називають “ілюстраторами”, доповнюють і уточнюють вербальну форму спілкування (функція доповнення);

2) невербальні сигнали, такі як характерний рух головою або рукою, жест, знак тощо, можуть змінювати слова і вирази (функція доповнення);

3) невербальні сигнали, що можна назвати своєрідними “позами”, дають можливість виразити почуття й емоції в гіперболічному плані. У дійсності це є хитрість, і людина-партнер хоч і переживає, але не настільки, як це демонструє навколишнім, і передусім партнерові (функція експозиції);

4) невербальні сигнали, що називають “регуляторами”, які можуть бути задіяні для контролю і регуляції перебігу переговорного процесу. Час від часу один із партнерів дає очима знак іншому, що дуже уважно його слухає, хоч іноді він думками далеко звідси, але ці знаки створюють атмосферу плавного перебігу переговорів (функція зорового контакту) [3, с. 46].

Носії мови, як правило, охоче вибачають орфоепічні, граматичні та лексичні помилки співрозмовника-іноземця (у гіршому випадку вони реагують легкою посмішкою), але вони досить болісно реагують на порушення мовного та мовленнєвого етикету, прийнятого певною мовленнєвою спільнотою. А тому навчання спілкування іноземної мови обов’язково має передбачати оволодіння національним мовленнєвим етикетом і поведінкою взагалі. Слід зазначити, що мовленнєвий етикет охоплює всі сфери людського життя і діяльності, він розглядається як сукупність культурних, національних та соціальних правил мовно-комунікативної поведінки, що притаманні тим чи іншим націям і національним спільнотам (Є. І. Пассов, І. П. Тарасова, Т. К. Чмут). Такі культурно-зумовлені сценарії складаються зі стабільних формул поведінки, що визначають правила налагодження мовленнєвого контакту між партнерами, правила вибору потрібного стилю спілкування

відповідно до їх соціальних ролей та позицій. Отже, можна сформулювати визначення етикету мовленнєвого спілкування. Це спілкування, яке відбувається відповідно до соціальних, культурних та історично сформованих норм у типових ситуаціях людської взаємодії.

Отже, щоб міжкультурна комунікація відбулася, необхідно володіти однаковиими чи спільними індивідуальними контекстами або знати про культурні стандарти свого партнера. Це вимагає досить високого рівня розвитку не тільки мовної та мовленнєвої компетенції, але й соціокультурної. Тобто кожен із згаданих елементів комунікації відображає вербальні та невербальні звички людей і впливає на особливість їх поведінки. Зіставлення цих стандартів у різних культурах допоможе підготувати студентів до “незвичних” ситуацій і виробити адекватну модель поведінки. Вміння правильно і доречно використовувати вирази мовленнєвого етикету сприятиме не тільки удосконаленню іншомовної культури спілкування студентів, а й зробить результативнішим процес оволодіння іноземною мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодалева А. А. Психологическое общение / А. А. Бодалева. – М., 1996. – 256 с.
2. Горелов И. Енгаличев В. Безмолвной мысли знак / И. Горелов, В. Енгаличев. – М., 1991. – 240 с.
3. Чмут Т. К. Етика ділового спілкування / Г. К. Чмут, Г. Л. Чайка. – К. : Знання, 2007. – 230 с.

Ольга Чернокал

*студентка фізико-математичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

РОЛЬ КРАЄЗНАВЧОЇ ЕКСКУРСІЇ НА УРОЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Значне місце в системі роботи вчителя-предметника відводиться краєзнавчому принципів навчання, який передбачає всебічне використання краєзнавчого матеріалу в академічному процесі.

В умовах зміни освітньої парадигми, ідеології шкільної освіти, роль краєзнавства нестримно зростає, адже потенціал краєзнавчого принципу невичерпний. Краєзнавство щонайперше відіграє провідну роль у формуванні духовності. З усебічного вивчення під керівництвом учителя природних, соціально-економічних та історичних умов рідного краю починається вітчизнознавство. Беручи активну участь у краєзнавчій роботі, діти з раннього віку захоплюються героїкою попередніх епох, трудовими подвигами минулих поколінь, мистецькими традиціями дідів і прадідів.

Однією з форм краєзнавчого вивчення учнями території рідного краю є екскурсія. У тлумачному словнику Володимира Даля слово “екскурсія” трактується як “проходка”, “прогулянка”, “вихід на пошук чого-небудь” тощо. Енциклопедичний словник юного географа-краєзнавця визначає екскурсію як колективне відвідування визначних об’єктів (місцевість, виробництво, пам’ятка культури, музей тощо). За тлумаченням “Радянського енциклопедичного словника”, екскурсія – це форма і метод навчально-виховної роботи, яка дозволяє організовувати спостереження і вивчення різних предметів і явищ у природних умовах (довкілля, історичні місця, підприємства), або в музеях, на виставках та ін. [4, с. 30].

“Український педагогічний словник” характеризує екскурсію, по-перше, як пізнавальний вид діяльності, що позитивно впливає на активне сприйняття людиною нових знань; по-друге, як колективні подорожі, походи до визначних місць, музеїв, промислових підприємств, сільськогосподарських виробництв, на історичні об’єкти з науковою, загальноосвітньою, культурно-освітньою метою [2, с. 257].

Екскурсія, ґрунтуючись на принципах наочності, самодіяльності учнів, локальності, є одним із найцінніших у педагогічному сенсі методів шкільної роботи. Вона сприяє зародженню й розвитку в учнів інтересу до знань, до навчальних занять, розширює їхній світогляд, учить розглядати факти і явища оточуючої дійсності у взаємозв’язку та взаємодії, порівнювати їх, робити самостійні висновки, бачити подробиці реальної дійсності. Екскурсія також сприяє вихованню любові до Батьківщини, розвиває етичні смаки учнів, виховує почуття колективізму. Разом з тим, вона допомагає вчителеві краще вивчити особистість кожного учня та встановити дружні взаємини з класом.

Мета краєзнавчих екскурсій – формування свідомого громадянина, патріота, особистості з широким світоглядом, незалежним способом мислення, красивими почуттями, вчинками та поведінкою. Сформульована мета доводить непересічне педагогічне значення краєзнавчих екскурсій. Недарма в народі кажуть: “Краще один раз побачити, ніж сто разів почути”. Цей вислів, на наш погляд, образно віддзеркалює мотивуючий аспект екскурсії.

Краєзнавча екскурсія допомагає учням збагнути зв’язок між змістом підручника, уроку, заняття в гуртку й довкіллям, знайти підтвердження в житті того, про що повідомляв на уроці вчитель. На жаль, у практиці загальноосвітніх шкіл проведення екскурсій, як правило, пов’язано з уроками історії, географії, біології, природознавства, рідного краю, а на уроках гуманітарного профілю така

форма навчання практикується рідко. У чому ж полягає роль краєзнавчої екскурсії на уроці англійської мови?

Із позицій комунікативного підходу до вивчення іноземної мови, краєзнавча екскурсія стимулює живе спілкування учнів. У процесі проведення екскурсій вони мають можливість не тільки ознайомитися з об'єктами, явищами та процесами, одержати фундаментальні уявлення та знання, а й вільно висловлювати свої думки, враження, емоції.

Тематична екскурсія – це пізнавальна та водночас неординарна форма навчальної роботи вчителів. Методика проведення екскурсії залежить від її мети й завдань, що ставить учитель, від дібраних для вивчення краєзнавчих матеріалів. Бажано підготувати ілюстративний матеріал, так званий “портфель екскурсовода”, що дасть можливість розширити й унаочнити розповідь.

Саму екскурсію слід проводити у вигляді розгорнутої розповіді-бесіди, використовуючи такі методичні прийоми, як завдання типу: “*Pay attention*”, “*Go sightseeing*”, “*Fancy that*” та “*What do you know about this object?*”, “*When was it built?*” тощо. Має також значення тривалість зупинок, розміщення групи, використання логічних переходів від одного об'єкта до іншого, вміння зробити свою розповідь емоційною, передати відчуття любові та тепла до свого міста, його історії та культури у вигляді англійських віршів, фотографій, малюнків, відгуків, презентацій.

Ефективне сприймання матеріалу учнями досягається тоді, коли екскурсоводами виступають самі діти. Для підготовки юних екскурсоводів потрібно розподілити між ними завдання, прокоментувати літературу, джерела, визначити етапи підготовки учнів, перевірити тексти екскурсійних розповідей, ступінь оволодіння такими текстами, уточнити маршрут, проконтролювати якість планованої екскурсії.

Таким чином, краєзнавча екскурсія на уроці англійської мови – це форма організації навчально-виховної роботи, яка забезпечує реальні умови спілкування, спираючись на побачені об'єкти, сприяє розвиткові комунікативних компетенцій, формує загальнокультурний рівень учнів у процесі опанування ними тем краєзнавчої спрямованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко С. Шкільні краєзнавчі екскурсії / С. Бондаренко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2009. – № 8. – С. 45–47.
2. Екскурсія // Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – С. 257

3. Пилипчук Л. Експерсія. Особливості підготовки і проведення / Л. Пилипчук // Соціальний педагог. – 2009. – № 3. – С. 11–14.
4. Поліщук М. І. Місце експерсії у красназавчій роботі / М. І. Поліщук // Виховна робота в школі. – 2008. – № 6. – С. 30–36.
5. Шевчук Г. Моделі нетрадиційних уроків / Г. Шевчук, Г. Шеремета // Завуч. – 2007. – № 9. – Вкладка.

Анна Шажко

*магістрантка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

КОМУНІКАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ставлення людини до інших людей системно реалізується в спілкуванні. Соціальна функція спілкування полягає в тому, що воно є найдійовішим засобом передавання суспільного досвіду, а специфіка досліджуваного явища визначається тим, що в процесі спілкування суб'єктивний світ однієї людини розкривається для іншої, відбувається взаємний обмін діяльністю, інтересами, почуттями тощо. У спілкуванні людина формується і самовизначається, виявляючи індивідуальні особливості. Результат спілкування – налагодження певних стосунків з оточуючими.

Завдяки спілкуванню відбувається інтеграція людей, кристалізуються норми поведінки, колективної взаємодії. Зв'язок суб'єктів у процесі комунікації є умовою функціонування групи як цілісності, в ході якого координуються спільні дії та задовольняється потреба в психологічному контакті. Потреба спілкуватися закладається генетично як умова існування особистості розумової та суспільної. Контакткування забезпечує обмін інформацією, взаєморозуміння, ділову співпрацю, творчість, розвиває психіку, збагачує свідомість [1].

Спілкування тісно пов'язане з діяльністю. Будь-яка його форма є різновидом спільної діяльності як поєднання діяльності однієї людини з діяльністю інших. У спільній діяльності формуються не тільки суб'єкт-об'єктні, а й суб'єкт-суб'єктні стосунки.

Спілкування може розглядатися як напрям, умова діяльності, або як окремий її вид. Але зв'язок спілкування й діяльності полягає саме в тому, що завдяки комунікації діяльність організовується, впорядковується. Тому розбудова плану спільної діяльності вимагає розуміння мети, засобів реалізації, розподілу функцій для її досягнення. Специфіка спілкування в процесі діяльності полягає у створенні можливості, організації та координації самої діяльності й окремих її учасників.

У спілкуванні відбувається збагачення діяльності, утворюються і поглиблюються взаємини між людьми [4].

Отже, неодмінним складником управління людьми є спілкування з ними, поза яким адміністративна діяльність керівника неможлива. Керівник здійснює контактування і коли розмовляє по телефону, і коли проводить оперативну нараду, співбесіду, чи бере участь у ділових переговорах, і коли розв'язує конфліктну проблему. В кожній ситуації успіх визначається якістю спілкування, умінням керівника слухати й повідомляти інформацію, здатністю розуміти співрозмовника.

Змістом управлінського спілкування є обмін інформацією, організація керівником взаємодії, взаємного сприйняття. Спілкування в управлінні – інструмент забезпечення основних управлінських функцій: організації, мотивації, планування й контролю. Комунікація як функція управління є інтегруючим чинником, що доводить правомірність тези про управлінську діяльність керівника як соціально-психологічне явище, де спілкування відіграє помітну роль [3].

Соціально-психологічна особливість управління полягає в тому, що поза спілкуванням з учасниками комунікативного контакту неможливе прийняття дійових управлінських рішень, професійне вдосконалення керівника та його співробітників. Діалогічні стосунки в цьому процесі є універсальною умовою ефективності управлінської діяльності керівника, формою розкриття потенційних можливостей учасників управлінської взаємодії.

Управлінська діяльність керівника націлена на передавання знань і досвіду учасникам взаємодії на рівнях “керівник – підлеглий”, “керівник – група”, “керівник – інші керівники”, а також у створенні умов для функціонування системи соціально-психологічного забезпечення розвитку особистості [2].

Отже, в управлінській діяльності формуються, крім організаційно-технічних, соціально-економічних, ще й певні соціально-психологічні відносини. Соціально-психологічний аспект управління спирається на врахування закономірностей поведінки та стосунків (внутрішньоособистісних, міжособистісних, міжгрупових), що характеризують ставлення працівників до роботи, до свого інтелектуального, морального, професійного, комунікативного потенціалу [5].

Комунікативна природа управління виявляється в таких аспектах:

- інтегруюча сутність комунікації як функції управління; новизна спілкування як соціального і діалогічного феномена, що чиниться

всіма учасниками управлінського процесу і стосується їхньої спільної діяльності;

- взаємодія керівника й підлеглого в процесі обміну інформацією як суб'єктів спільної діяльності;
- реалізація управлінської діяльності в конкретному соціально-психологічному просторі;
- актуалізація в комунікативного потенціалу учасників комунікації [3].

Усе зазначене підтверджує, що без обопільного обміну ідеями, інформацією тощо взаємодія, а отже й управління неможливі.

У комунікативному аспекті управлінська діяльність керівника як соціальний різновид управління спрямована на узгодженість у діях учасників управлінського процесу, оптимізацію всіх форм їхнього спілкування з метою розв'язання значущих завдань.

Отже, управлінська діяльність керівника являє собою умову доцільної взаємодії із соціальним оточенням. Спілкування в такому контексті є зовнішнім чинником, засобом ефективної дії, та внутрішньою характеристикою психічної активності особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодалев А. А. Личность и общение: Избранные труды / А. А. Бодалев. – М. : Педагогика, 1983. – 272 с.
2. Бойко В. В. Социально-психологический климат коллектива и личность / В. В. Бойко, А. Г. Ковалев, В. Н. Панферов. – М. : Мысль, 1983. – 206 с.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навч. посіб. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2003. – 568 с.
4. Психологія : підручн. / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук [та ін.]; ред. Ю. Л. Трофімов. – К. : Либідь, 2001. – 560 с.
5. Психологія професійної діяльності і спілкування / Л. Е. Орбан, Д. М. Гридзук та ін. – К. : Преса України, 1997. – 192 с.

Марина Шакланова

студентка природничого факультету

*Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка.*

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ЗООМОРФІЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ

Фразеологізми народжуються в результаті осмисленої необхідності знайти знакове вираження для певних подій, відчуттів, ситуацій, які тісно пов'язані з самою людиною, з поведінкою людей у суспільстві, з відносинами між людьми. Існує думка про те,

що фразеологія твориться певним соціумом, характеризується його особливостями, несе відбиток національної культури.

Для порівняння логічної організації фрагменту живої природи наукової й мовної картин світу із тлумачних словників англійської мови були відібрані назви тварин і птахів (290 назв). Далі з отриманих даних були відібрані ті назви тварин і птахів, які мають також переносне значення, що вказує на певну якість, притаманну людині. Саме ці назви тварин і птахів найбільш рельєфно відбивають національно-культурну специфіку англійського етносу. Зазначені назви тварин і птахів відбивають, з одного боку, наукову картину світу повсякденної свідомості, а з іншого боку, малюють цілісну національно-мовну картину світу.

Згідно отриманих даних із 160 назв тварин національно-мовну картину світу англійців представляють 26: *ass, bear, beaver, bull, cat, cow, dog, donkey, fox, goat, hare, hog, horse, lamb, lion, monkey, mouse, mule, pig, rabbit, rat, sheep, skunk, squirrel, tiger, wolf*, а також із 120 назв птахів національно-мовну картину світу відбивають 17: *chicken, cock, coot, crow, dotterel, dove, duck, eagle, goose, hawk, hen, jay, magpie, parrot, peacock, pigeon, rook*. Саме ці назви тварин і птахів асоціюються у свідомості англійців з певними рисами характеру людини. Дослідження назв тварин, що мають переносне значення, дозволяє реконструювати одну з найважливіших ділянок національно-мовної картини світу англійського етносу.

Найбільш вживані англійцями назви тварин і птахів склали 45 назв, серед яких 13 імен диких тварин: *ass, bear, beaver, fox, hare, lion, monkey, mouse, rat, skunk, squirrel, tiger, wolf*, 12 назв свійських тварин: *bull, cat, cow, dog, donkey, goat, hog, horse, lamb, pig, rabbit, sheep*, 13 назв диких птахів: *coot, dotterel, dove, eagle, hawk, jay, lark, magpie, nightingale, peacock, pigeon, rook, vulture*, 5 назв домашніх птахів: *chicken, cock, goose, hen, duck*..

Зазначені назви тварин англійської мови були зіставлені з відповідними назвами тварин в українській лінгвокультурі. В результаті порівняльного аналізу встановлено, що ряд назв тварин в українській лінгвокультурі не є зоометафорами: *бобер, скунс, сойка, грак, гриф, жайворонок, яструб, качка* відбивають тільки наукову картину світу. Отже, 45 назвам тварин в англійській мові з переносним значенням, що позначають якості людини, в українській лінгвокультурі відповідають тільки 26 назв.

У якості зоометафор, що позначають різні якості людини, нами були розглянуті 26 назв тварин, властивих для української лінгвокультури, серед яких 9 назв диких тварин: *мавпа, осел, ведмідь, ли-*

сиця, заєць, лев, миша, білка, вовк, 10 назв свійських тварин: бик, кішка, корова, собака, коза, кінь, ягня, свиня, кролик, вівця, 4 назви диких птахів: голуб, соловей, сорока, павич, 3 назви домашніх птахів: півень, гусак, курка.

Аналіз фактичного матеріалу дозволив виявити такий цікавий факт: виділяється ряд назв тварин і птахів, які позначають тільки позитивні якості, властиві людині. Так, назва дикої тварини – *squirrel* (білка), свійської тварини – *lamb* (ягня), диких птахів – *dove* (голуб), *eagle* (орел), *nightingale* (соловей), *lark* (жайворонок) асоціюються в англійців тільки з позитивними якостями.

До числа негативних якостей, які засуджуються тільки англійцями, були віднесені 20 лексем: *жадібний, легковажний, безжалісний, хижий*; поведінкові ознаки людини: *пихатий, нудний, грубий, невихований, агресивний, неслухняний, небезпечний, метушливий, незграбний, недосвідчений, похмурий*; зовнішні ознаки людини: *непоказний, некрасивий*.

З іншого боку, до числа негативних якостей, які засуджуються тільки українцями, віднесені такі лексеми: *флегматичний, брехливий, безхарактерний, безініціативний, лицемірний, злий*; поведінкові ознаки: *услесливий, запобігливий, брехливий*; зовнішні ознаки: *потворний, худий, непоказний, неохайний, брудний*.

Говорячи про специфіку світосприймання англійського й українського етносів, у першу чергу слід зазначити, що в українській лінгвокультурі зафіксовано більше зовнішніх негативних ознак, ніж в англійській. Можливо, це свідчить про те, що українці частіше звертають увагу на недоліки в зовнішньому вигляді людини, більш критично підходять до цього питання. В англійців простежується тенденція до засудження поведінкових негативних ознак, хоча для українського етносу це менш властиво.

Отримані дані дозволили виявити позитивні якості, властиві ціннісній картині світу тільки англійського або українського соціуму.

В англійській лінгвокультурі зі схваленням ставляться до таких ознак людини: *розумний, працьовитий, активний, уважний*, до поведінкових ознак людини: *відомий, щасливий*. Українці заохочують наступні ознаки: *здоровий, чуйний, совісний, скромний*; поведінкові ознаки людини: *послужливий, ощадливий, спритний, вірний, ласкавий, ніжний, обережний*; зовнішні ознаки людини: *гарний*.

Порівняння позитивних якостей, притаманних людині, за допомогою назв тварин в англійській й українській лінгвокультурах, дозволило виявити деякі особливості світосприймання в англійському й українському етносах. Так, для українців особливо важли-

вими виявляються поведінкові якості людини. Цікаво, що відмінності носять не стільки кількісний характер, скільки якісний. Зазначені позитивні поведінкові ознаки, схвалювані англіцями, більш відносяться до матеріальної сторони життя (*відомий, щасливий*), що стосується українців, то в першу чергу в людині цінуються духовні якості (*вірний, ласкавий, ніжний*).

Позитивними якостями для англійського суспільства є: *сильний, уважний, досвідчений, лагідний, веселий*. Такі якості людини, як *розумний, працьовитий, співучий, безневинний* займають в ієрархії цінностей англійського етносу нижчий щабель. До позитивних якостей, які цінують українці, відносять: *сильний, здоровий, спритний, тихий, лагідний*. Якості: *сміливий, швидкий, досвідчений, вірний, слухняний, безневинний* схвалюються в меншій мірі.

Таким чином, можна стверджувати, що набір якостей, які відносяться до числа достоїнств англійського й українського етносів, істотно різняться. Разом з тим виділяється ряд якостей, які схвалюються рівною мірою в обох лінгвокультурах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова И. В. Инвективная лексика в английском языке / И. В. Волкова. – М. : Высшая школа, 2005. – 424 с.
2. Кунин Ф. В. Курс фразеологии современного английского языка / Ф. В. Кунин. – М. : Высшая школа, 1996. – 380 с.
3. Англо-український фразеологічний словник [уклад. К. Т. Баранцев та ін.]. – К. : Знання, 2005. – 1056 с.

Олена Шам

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A FACTOR OF UKRAINIAN UNITY

Language is one of the main factors of our national identity. We consider that contradictions which we've got as the communist system heritage lead to the separation between different parts of Ukraine. The politicians often try increase these contradictions to the level of a national conflict. Most of all those conflicts are based on ethnological background and touch upon the problem of the Ukrainian language [3].

We've tried to find out the reasons of a rather strange attitude to the Ukrainian language in the light of the peculiarities of historical development of our eastern regions. The fact is that ethno-national and language majorities do not coincide in our society and it is the reason of the con-

flict on the language basis. Thus, 59 % of the population in eastern regions identify themselves as the Ukrainians but only 14 % of them use the Ukrainian language [6]. It's necessary to underline that regional identity has never dominated the national one in politically developed societies. But during the periods of the clash of interests, crises and transformations it is the regionalism which displays itself in politics, economy, cultural and language spheres.

During the XIX-th century due to the colonial policy of Russian monarchy the Eastern part of Ukraine consisted of various ethnological structures. The Ukrainian villagers made up 75 % of the population in 1858. After 1861 when serfdom was abolished a great amount of peasants migrated to Donbas in search of better economical and social life [2]. But the Ukrainian language wasn't greeted there and to strengthen its cultural and ideological borders Russian authorities did everything to "dissolve" the "foreign elements" in their Russian environment. As a result of such a policy the Russian language became obligatory and the most important cities in Eastern regions became Russian-speaking although the countryside continued to use Ukrainian. Such linguistic geography was strengthened by russification and can be seen even now.

The example of Eastern states shows the destructive mechanisms that were used by Russian Empire and later by the USSR to destroy our Ukrainian identity and its most significant part – the Ukrainian language.

The other problem was a tendency to call the Ukrainian citizens the "Soviet people". Nowadays it is observed in Eastern and Southern parts of Ukraine and gradually decreases to the West. At the same time the self-identity of being a Ukrainian decreases in reverse direction from the West to the East.

Describing the example of using Ukrainian in family communication we can see that it is 50/50 and this number shows that our society is divided into two parts.

We consider that the decreasing number of Ukrainian speaking population can be explained by the lack of the national policy directed at the strengthening of the national Ukrainian ideology which leads to certain separatism between the West and the East.

We suppose that the mechanism that can change that separatism thought can be the state policy directed on the unity of our Ukrainian identity.

We'd like to underline that the Ukrainian language has to become the uniting factor of our separated society. Otherwise, Ukraine is going to remain the generator of ideological conflicts on the language basis.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kyromiya H. Freedom and terror in the Donbas : a Ukrainian Russian Borderland, 1870–1990 / H. Kyromiya. – New York, Cambridge University press, 1998. – P. 23–239.
2. Subtelny O. Ukraine: A History / O. Subtelny. – University of Toronto Press, 2000. – 343 p.
3. Wilson A. The Ukrainians : Subtelny O.Unexpected Nation / A. Wilson. – New Haven : Yale University Press, 2000. – P. 122–125.
4. Yekelchuk S. Stalin’s Empire of memory: Russian-Ukrainian Relations in Soviet Historical Imagination / S. Yekelchuk. – Toronto, 2004. – P. 34-39.
5. Кривицька О. Конфліктний вимір етнонаціонального розвитку України / О. Кривицька // Політичний менеджмент. – № 3 (12). – 2005. – С. 42–62.

Олексій Шведун

*студент історичного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

З кінця VI і протягом VII століть Британія приймає християнство, яке вперше почало проникати до неї в III столітті. Воно було занесено туди з Риму християнами-утікачами, яких жорстоко переслідували на батьківщині. У 306 році римський імператор Костянтин Великий припинив переслідування християн і сам прийняв християнство, яке стало національною релігією римлян. Воно стало також офіційною релігією Британії. Друїди щезли. Грецька та латинська мови стали мовами церкви у всій Європі [2].

Римські місіонери використовували релігійні книги, написані латинською мовою, що сприяло знайомству англо-саксів з латинською писемністю. Англи та сакси мали свою абетку, яка називалась “руни”. Руни вирізувались на камені та дереві, але писемної літератури у англо-саксів не було, вони були змушені запам’ятовувати свої поеми та балади [1]. Поступово латинські букви почали використовувати для письма англо-сакською мовою [4]. Латинська лексика через релігію знов почала впливати на мову мешканців країни. Мови завойовників мирним та примусовим шляхом змішувались або розвивались паралельно з мовою аборигенів. Так, наприклад:

Латинська мова *Mater missa nomen quod schola*
Староанглійська мова *Modor maesse nama hwxt scol*
Значення: *мати месса ім’я, назва що школа.*

Можна вважати, що англійська мова почала складатись після завоювання більшої частини Британії германськими племенами в середині V століття, хоча перші писемні документи датовані VII століттям.

Англійська мова належить до сім'ї індо-європейських мов. Мови цієї сім'ї, яка включає більшу частину сучасних європейських мов, а також такі мови древнього світу, як латина, грецька мова та санскрит, мають та, мають багато схожого, особливо у словниковому складі. Так, схожість значення англійського слова "*father*", німецького "*Vater*", іспанського "*padre*", латинського "*pater*", грецького "*pater*" і санскритського "*piri*" не може бути випадковим. Ось ще декілька прикладів: Мати – *mother* (англ.), *mutter* (нім.), *mere* (франц.), *madre* (іспан.), *mater* (латин.), *meter* (грецьк.), *mata* (санскрит), *мать* (рос.). Школа – *school* (англ.), *schule* (нім.), *ecole* (франц.), *escuela* (іспан.), *schola* (латин.). Капітал – *capital* (англ.), *kapital* (нім.), *capital* (франц.), *capital* (іспан.), *capitale* (латин.).

У сім'ї індо-європейських мов є певні мовні підгрупи, які пов'язані особливо близько. Англійська мова належить до германської гілки індо-європейської мови і є близьким родичем таких мов, як голландська, скандинавські мови та готська мова, яка зараз вийшла з ужитку [1].

Підтвердженням цього можуть служити такі приклади:

Староангл.	<i>Leaf</i>	<i>mona</i>	<i>mud</i>	<i>mod</i>
Давньоскандин.	<i>lauf</i>	<i>mani</i>	<i>munnr</i>	<i>modr</i>
Готська	<i>laufs</i>	<i>mena</i>	<i>months</i>	<i>moths</i>
Значення:	<i>лист, листя</i>	<i>місяць</i>	<i>рот</i>	<i>розум, настрій.</i>

Історію англійської мови прийнято ділити на три періоди:

- англосаксонський або староанглійський (Old English) – приблизно до 1150 р.;
- середньоанглійський (Middle English) – приблизно від 1150 до 1500 року;
- сучасний англійський (Modern English) – мова останніх чотирьох століть [3].

У староанглійській мові виділяють чотири основних діалекти: нортумбрійський, мерсійський, уссекський та кельтський. Староанглійська мова значно відрізнялась від сучасної англійської, вона була близькою до німецької мови і мала таку ж складну систему граматичних форм, як і сучасна німецька мова. Староанглійська мова мала 3 роди іменників – чоловічий, жіночий та середній, які були мало пов'язані із значенням слова: іменник *hand* (рука) був жіночого роду, *foot* (нога) – чоловічого роду, *wif* (жінка) – середнього роду та ін. Імен-

ники мали 4 відмінки, відмінкові закінчення були дуже різноманітні, залежно від роду іменника і закінчення його основи. Прикметники також мали розвинену відміну і узгоджувались з іменниками у роді, числі і відмінку. Дієслово змінювалось і за числами, і за особами та мало для цього спеціальні закінчення, які збереглися і в середньоанглійській мові (*I love, thou lovest, we loven* – теперішній час. *I lovede, thou lovedest, we loweden* – минулий час та ін.).

Всі часи групи *Continuous*, почавши утворюватись протягом середньоанглійського періоду, закріпились у мові лише на початку XVII століття, а деякі форми, наприклад, *Present Continuous Passive Voice* – *The house is being built* – ще пізніше.

Допоміжне дієслово *do* вживалося спочатку тільки як основне дієслово, з XV століття просто для підсилення значення основного дієслова і до XVI століття не було спеціальною ознакою питальної та заперечної форм дієслова в *Present* і *Past Indefinite*, якою воно є в сучасній мові. Ця спеціальна функція закріпилася за ним тільки з XVII століття [3]. Відбувались значні зміни у фонетиці, а також у написанні тих же самих слів. Ось деякі приклади написання слів, що збереглися до наших часів:

Староанглійський:	<i>a-risan</i>	<i>beard</i>	<i>cild</i>	<i>fader</i>	<i>land</i>
Середньоанглійський:	<i>arisen</i>	<i>berd</i>	<i>child</i>	<i>fader</i>	<i>lond</i>
Новоанглійський:	<i>arise</i>	<i>beard</i>	<i>child</i>	<i>father</i>	<i>land</i>
Значення:	<i>виникати</i>	<i>борода</i>	<i>дитина</i>	<i>батько</i>	<i>країна</i>

ЛІТЕРАТУРА

1. Вовченко Н. Ф. *Across Great Britain*. По Великій Британії / Н. Ф. Вовченко. – К. : Знання, 2002. – 222 с.
2. Голицынский Ю. Б. *Great Britain* / Ю. Б. Голицынский. – СПб. : КАРО, 2002. – 480 с.
3. Грузинська І. О. *English Grammar* / Грузинська І. О., Черкаська Є. Б. – К. : Радянська школа, 1955. – 208 с.
4. Шахрай О. Б. *Історичний коментар до читання і правопису сучасної англійської мови* / О. Б. Шахрай. – К. : Вища школа, Головне Видавництво, 1976. – 168 с.

Оксана Шинкарчук

*магістрантка природничого факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ІНОЗЕМНІ МОВИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Протягом тисячоліть людство вивчає іноземні мови, і це є довготривалий, складний процес, що потребує часу і зусиль. Загальновідомо, що в Європі вивчення іноземних мов розпочалося в XI столітті як

один із самоочевидних привілеїв аристократії. В наш час важко переоцінити роль іноземномовної комунікації в усіх сферах суспільства: науці, техніці, економіці, торгівлі, менеджменті, культурі тощо.

Володіння іноземними мовами, зокрема англійською, сьогодні визнається чинником професійної відповідності, конкурентоспроможності особи на ринку праці. Не випадково специфіку взаємовідносин в усіх сферах життєдіяльності визначає саме комунікація. Отже, від того, які взаємини складаються між членами суспільства, значною мірою залежить подальше зростання матеріального і духовного рівня громади.

Розвинуте суспільство відзначається не тільки могутнім економічним потенціалом, а й зростаючим моральним рівнем, що вимагає дотримання громадських прав та обов'язків, сприяє життєтворчості за законами справедливості, краси і добра.

Мова кожного народу – це скарбниця духовних надбань нації, досвіду співжиття, праці й творчості попередніх поколінь. Саме у системі національної мови закодовано інтелект тієї чи іншої нації. Кожна мова є основною формою національної культури, першоосновою літератури. Іноземна мова, належачи до так званих вторинних систем, функціонує й розвивається в різноманітних актах мовлення, що повторюються усно та фіксуються письмово.

За словами німецького філософа Л. Фейєрбаха, "...що б людина не називала і не виражала, завжди вона розкриває свою особисту сутність; тому мова є критерієм того, на якому рівні перебуває людська культура". Цю тезу доповнює відомий український мовознавець О. Потебня: "Мовна індивідуальність вирізняє людину як особистість, і що яскравіша ця особистість, то повніше вона відображає мовні якості суспільства" [1, с. 151].

Практика засвідчує, що ефективність міжнародної співпраці вітчизняних навчальних закладів залежить від володіння суб'єктами такої співпраці іноземною мовою. Отже, професійна підготовка сучасного вчителя й освітнього менеджера як високоінтелектуальної особистості, яскравої творчої індивідуальності вимагає сформованих іноземномовних компетенцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Синиця І. О. Педагогічна майстерність вчителя // Педагогіка : хрестоматія / Уклад. А. І. Кузьминський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – С. 145–170.

Щетініна Ольга
студентка психолого-педагогічного факультету

TATIANA'S DAY: ORIGIN AND SPIRIT

Tatyana's Day, also known as Students' Day, is commemorated in our country every year on 25 January. The day is one of festivities and pleasant memories. This has been the case for more than 250 years, making it a very old and enjoyable tradition.

The custom to celebrate St. Tatiana's Day dates back to Empress Elizabeth (Yelizaveta Petrovna, daughter of Peter I) who, on January 12, 1755 (January 25 New Style), signed the Edict establishing Moscow University, which coincided with the day to remember "Saint Martyr Tatiana the Virgin".

St. Tatiana's Day was first marked in the year of 235 – in honour of great martyr Tatiana who had been severely persecuted for her faith in Christ. It is quite possible that at the very start students used to regard this day as the time to remember St. Tatiana. With the passage of time, however, the merry-making, which is characteristic of young people, prevailed and the mourning for the Christian martyr turned into a cheerful celebration. All the students cherish her and sometimes pray her to assist them before challenging examinations. [2; 3].

It was the noisiest day of the year in big cities. Students gathered into large groups and walked all together along the streets singing students' songs and drinking beer. They were drunk with the feeling of incredible freedom, because even police had not been recommended to arrest students on that day. In some regards it was something like: Woodstock for rock-and-roll fans back in 60's. Not only students but also professors considered Tatiana's day to be their professional holiday and they themselves somehow became old students and acted accordingly.

In the Soviet period of Ukrainian history Tatiana's day was forbidden, but in 1993 it was revived and presently it is the great event for all students and professors again [3].

Today Tatyana's Day in Ukraine is one of celebration and memories. If a girl's name is Tatiana (Tatyana, Tanya) or if she is a student or a teacher it would be a really shame to neglect this event [1]. A woman named Tatiana is considered to be very emotional and artistic, as well as very charming. At the same time Tatiana can be stubborn and commanding, she hates being contradicted.

On this day students from around the country remember their best, brightest and most carefree years. Former classmates get nostalgic as they drink and eat together and often Deans and Principles join in on the

fun. Though originally Tatyana's Day is mainly a Russian holiday, many Ukrainian students in have embraced the day as their own, celebrating the fire of creativity and the thirst for knowledge. It is a very special day for all involved and if you are visiting the country you will no doubt find it easy to notice the gaiety of the event [2].

REFERENCES

1. January 25. Tatyana's Day [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://virginia.ru/newspaper/article.cgi?calendar&tatyana>.
2. Tatyana's Day: A Day for Celebration [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukraine.com/blog/tatyanas-day-a-day-for-celebration>.
3. Tatiana Day – Wikipedia, the free encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Tatiana_Day.

Галина Юдіна

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

THE SELF-ESTEEM OF A PERSONALITY IN A SELF-REGULATION SYSTEM

The main aim of this paper is to analyze the literature about self-esteem by soviet and foreign psychologists. According to this aim the following tasks are set:

- 1) to show the main approaches to this problem;
- 2) to describe the component of self-consciousness in which self-esteem is included;
- 3) to analyze some definitions of self-esteem and to clear up their differences;
- 4) to show the importance of self-esteem in a self-regulation system and to define its functions.

A study of a personality self-esteem is one of the leading trends in foreign and soviet psychology. Traditionally self-esteem is regarded as a central formation of a personality. Usually it is studied in connection with self-consciousness side by side with such components as self-conception, self-attitude, and self-acceptance. In different approaches self-esteem is defined in different ways depending on what component of self-consciousness it is included in.

In foreign psychology self-esteem is regarded as an emotional and valuable structure. Self-esteem is defined as a form of reflection of attitude to ourselves; a personal estimation of our own value. In foreign psychological literature the term "self-esteem" has a lot of synonyms: "self-love",

“self-respect”, “self-worth”, “self-acceptance”, “self-appraise”, “self-evaluation”. Foreign scientists usually define self-esteem as estimation of ourselves, as one of three components of self-conception [1].

Let’s describe some approaches to the interpretation of self-esteem.

The original definition by W. James presents self-esteem as a ratio found by dividing one’s successes in areas of life of importance to a given individual by the failures in them or one’s “success, pretensions” [5].

L. E. Wells and G. Marwell define self-esteem as a set of attitudes and beliefs that a person brings with himself when facing the world [7].

Blaskovich and Tomaka define self-esteem as something that refers to an individual sense of his or her value or worth, or the extent to which a person values, prizes, or likes himself. Self-esteem is generally considered as the evaluation component of the self-concept, a broader representation of the self that includes cognitive and behavioral aspects as well as evaluation or affective components [10].

N. Branden defines self-esteem as the experience of being competent to cope with the basic challenges of life and being worthy of happiness. Branden’s description of self-esteem includes the following primary properties:

- self-esteem as a basic human need, i.e., “it makes an essential contribution to the life process”, “it is indispensable to normal and healthy self-development, and has a value for survival”;
- self-esteem as an automatic and inevitable consequence of the sum of individuals’ choices in using their consciousness;
- something experienced as a part of, or background to, all of the individual’s thoughts, feelings and actions [6; 9].

Coopersmith defines self-esteem as an attitude of a person to himself that develops gradually and also gets a habitual character, it’s shown in the form of approval or disapproval of oneself. The degree of conviction of this approval or disapproval defines the conviction of the individual in his worth [2].

Morris Rosenberg and social-learning theorists define self-esteem in terms of a stable sense of personal worth or worthiness, measurable by self-report testing [8]. The “Rosenberg Self-Esteem Questionnaire” and the “Coopersmith Self-Esteem Inventory” are among the most widely used systems for measuring of self-esteem [8].

According to Burns self-conception is a complex of all ideas of an individual about himself, connected with their estimation. The author distinguishes three components of a self-conception:

- self-image – knowledge of a person about himself in all spheres of life;
- self-esteem, self-acceptance – affective and value aspect;

- behavioural attitude – the result of the interaction of the self-image and the self-esteem which is realized in personal contacts and activity [2].

From what has been said about foreign psychologists we can draw the following conclusion: these authors consider self-esteem as a person's overall evaluation or appraisal of his or her own worth. Self-esteem means how positive or negative we feel about ourselves. It's a very important aspect of personal well-being, happiness, and adjustment. Self-esteem is related to many positive behaviour patterns and life outcomes.

In the soviet psychology the problem of self-esteem was studied by such scientists as I. I. Chesnokova, V. I. Morosanova, I. S. Kon, V. V. Stolin. They describe different structures and functions of self-esteem.

V. V. Stolin includes self-esteem in a self-regulation system, which consists of three levels: cognitive, affective and regulative. Self-esteem in this case is a component of self-consciousness and actually is identified with self-attitude. Self-esteem can be not only a separate long-term plan but it can be also a form of different spontaneous emotional reactions [2].

I. S. Kon includes self-esteem in self-conception, and distinguishes three levels of it: active, reflective and non-verbal. Self-esteem is defined by him as a component of self-consciousness that in addition to knowledge about oneself includes the evaluation of one's abilities, moral qualities and deeds [2].

A. V. Zakharova proposes a dynamic model of self-esteem which consists of cognitive, emotional and behavioral components. The author distinguishes two forms of the functioning of self-esteem:

- general self-esteem – acceptance or non-acceptance of oneself, the positive or negative attitude to all that are included in self-structure;
- particular self-esteem – the evaluation of a person of his or her own qualities and worth.

The conceptions and relations between the components of self-esteem are complex. Their unity and interaction define the value and significance of this personality formation as a factor of self-regulation. Zakharova also distinguishes such components of self-esteem as cognitive and emotional ones, and shows their dynamic and main features in different ages. She considers the behavioral component as a derivation from the first two [1].

In works of these authors self-esteem is regarded as evaluation of one's abilities, moral qualities and deeds.

Thus, we can make a conclusion that in works of soviet psychologists self-esteem is often identified with self-attitude. In these approaches not enough attention is given to self-esteem as a component of self-

consciousness which performs such a necessary function as regulation of behavior and activities.

Such authors as I. I. Chesnokova and V. I. Morosanova include self-esteem exactly in a self-regulation system.

I. I. Chesnokova considers self-esteem as a complicated process of mental activity of a personality and as a separate important component of self-consciousness. With the development of self-consciousness as well as emotional and valuable attitude to ourselves, our regulation sphere of self-consciousness widens. Generalized results of getting knowledge about ourselves as well as emotional and valuable attitude to ourselves are formed in the corresponding self-esteem. This self-esteem is included in the regulation of a person behavior as one of the main and determining components. The main function of self-esteem in a mental life of a person is to create inner conditions for the regulation of behavior and activities of a person. By including self-esteem in a structure of motivation of human activity a person continuously correlates one's abilities with the aims and means of this activity [4].

V. I. Morosanova distinguishes the regulating function of self-consciousness and self-esteem as its components. This function is to reveal the interrelation of various components of the content semantic sphere of self-consciousness with a structure of style peculiarities of the self-regulation of behavior and activity [3].

From what has been said above, we can make the following conclusions: self-esteem is the central formation of a personality; usually it's studied in a context of self-consciousness with such components as self-conception, self-attitude, and self-acceptance. In foreign psychology it is regarded as an emotional and valuable structure. In foreign psychology self-esteem is usually identified with self-love, self-respect, self-worth, self-acceptance, self-appraise, and self-evaluation. Self-esteem is an attitude of a person to oneself, it shows how positively or negatively we feel about ourselves. Generalized results of getting knowledge about ourselves as well as emotional and valuable attitude to ourselves are formed in the corresponding self-esteem. This self-esteem is included in the regulation of behavior as one of the determining component. But we must underline that self-esteem has also a very important function of the regulation of our behavior and deeds. This function can be shown in details when self-esteem is included in a self-regulation system. By including self-esteem in a structure of motivation of human activity a person continuously correlates one's abilities with the aims and means of his activity. Self-esteem is a complicated process of mental activity of a person and it has its own pa-

rameters which can be measured. Some of these parameters are: the stability, the height, the realness degree, criticality degree and others.

On the basis of our study we shall assess the whole self-esteem of our university students. In our research we are going to apply some techniques which are most developed and widely used now for self-esteem measuring. For example, the Rosenberg Self-Esteem Scale (1965) and the Coopersmith Self-Esteem Inventory (1967/1981). The Rosenberg test usually uses a ten-question battery scored on a four-point response-system that requires participants to indicate their level of agreement with a series of statements about themselves.

We shall also use a self-esteem scale by Dembo – Rubinstein and a ranging procedure [8].

ЛІТЕРАТУРА

1. Захарова А. В. Структурно-динамическая модель самооценки / А. В. Захарова // Вопросы психологии. – 1989. – № 1. – С. 5–15.
2. Зинько Е. В. Соотношение характеристик самооценки и уровня притязаний. – Ч. 1. Самооценка и ее параметры / Е. В. Зинько // Психологический журнал. – 2006. – Т. 27. – № 3. – С. 18–30.
3. Моросанова В. И. Саморегуляция и самосознание субъекта / В. И. Моросанова, Е. А. Аронова // Психологический журнал. – 2008. – Т. 29. – № 1. – С. 14–22.
4. Чеснокова И. И. Проблема самосознания в психологии / И. И. Чеснокова. – М. : Наука, 1977. – 144 с.
5. James W. The principles of psychology / William James. – Cambridge : M. A. Harvard. University Press, 1983. – 226 p.
6. Branden N. The psychology of self-esteem / Nathaniel Branden. – New-York : Bantam, 1969. – 330 p.
7. Wells L. Self-esteem: It's conceptualization and measurement / Wells L., Marwell G. – London : Beverly Hills, 1976. – 420 p.
8. Self-esteem [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.psychology.wikia.com/wiki/self-esteem> (web-library)
9. Branden N. The psychology of self-esteem [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nathanielbranden.com/catalog/>
10. John D., Catherine T. MacArthur. Self-esteem [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.macses.ucsf.edu/Research/Psychosocial/notebook/vitality.html>

Наїна Юсупова

*студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

**КООПЕРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІННОВАЦІЯ В СИСТЕМІ ОСВІТИ
США**

В умовах формування педагогічної освіти, зокрема сучасної зміни її парадигми, варто звернутися до передового досвіду роботи систем освіти зарубіжних країн, зокрема в США, що завжди зумовлювалося потребами ринку. Провідною ідеєю вдосконалення педагогічного процесу у США є підготовка відповідальних, творчих, активних кадрів, які підтримують діалог культур і спільне навчання викладачів і студентів. В основі методів навчання, що базуються на цій філософії лежить організація кооперованого, співробітницького навчання майбутніх вчителів за допомогою дивертисивних засобів групової роботи. Вона ґрунтується на взаємодопомозі студентів, кожний з яких зберігає свою власну ідентичність.

Коопероване навчання є однією з найбільш широко відомих освітніх інновацій за останні 25 років у США. Цей метод навчання є найбільш поширеним методом підготовки абітурієнтів і майбутніх педагогів. Розглянемо цей метод, його провідні компоненти [1, с. 21].

Джонсон Д.В. виділяє п'ять необхідних компонентів ефективних ситуацій кооперованого навчання:

- Позитивна взаємозалежність – це компонент такої ситуації, коли успіх кожного члена групи залежить від іншого учасника цієї групи;
- Взаємодія підтримки “пліч-о-пліч” – це безпосередній взаємобмін, коли студенти сприяють успішному виконанню навчальних завдань;
- Індивідуальна відповідальність – виявляється шляхом оцінювання кожного іншими членами групи;
- Вміння спільно працювати в малій групі – знайомство одне з одним, формування довірливих взаємовідносин, правильне спілкування, підтримка, конструктивне розв’язання конфліктів;
- Групова обробка результатів – обговорення членами кооперованих груп питання функціонування групи [3, с. 459].

Вчені виділяють різні форми кооперованих груп. Йдеться про чотири найбільш поширені ефективні форми організації навчання:

1. Формальні кооперовані групи. Ця модель є базовою, досліджувалася Р. Джонсоном і Д. Джонсоном і являє собою гетерогенні групи з трьох-чотирьох студентів, які відрізняються за здібностями, етнічним походженням, соціальним класом і статтю. Для таких груп характерні п'ять визначальних ознак: позитивна взаємозалежність, взаємодія підтримки “пліч-о-пліч”, індивідуальна відповідальність, спільна робота в малих групах, групова обробка результатів [3, с. 500–506].

2. Групи студентського бригадного поділу досягнень (СБПД).

Цю модель Р. Славін описує як стилізований підхід, у якому групи з чотирьох студентів, що відрізняються між собою за здібностями, етнічною приналежністю, соціальним класом, статтю, працюють разом за такою схемою: 1) викладач пояснює навчальний матеріал; 2) студенти працюють разом у малих групах; 3) індивідуальне опитування, отримання балів, що визначають ступінь індивідуального досягнення у порівнянні з попередніми; 4) підсумування індивідуальних балів з метою формування загальногрупових навчальних показників [5, с. 8].

3. Джігсо. Був розроблений Е. Аронсоном і являє собою найсучасніший метод навчання. Є стилізованим підходом, в якому клас складається з 30 студентів і працює у п'яти гетерогенних групах у складі шести чоловік над матеріалом, який педагог поділив на окремі субсекції. Найважливіші риси навчальної діяльності за цією моделлю: 1) кожен студент у групі вивчає одну частину матеріалу; 2) член кожної групи, який вивчав особливу “субчастину” загальної теми, обговорює її з рештою, вивчаючих ту саму “субчастину”; 3) п'ять студентів у кожній з цих “експертних” груп обговорюють зміст своєї підтеми; 4) експерти повертаються до своїх груп і викладають своїм товаришам матеріал своєї секції; 5) студенти складають індивідуальні іспити з цілого матеріалу [2, с. 18-21].

4. Неформальні кооперовані групи. Розробники: Д. Джонсон, Р. Джонсон і К. Сміт. Парам студентів протягом одного навчального заняття пропонується разом оволодіти матеріалом лекції, яку прочитав викладач. Етапи організації навчальної діяльності: 1) підготувати 6-7 загальних запитань та запропонувати їх парам студентів перед лекцією; 2) прочитати перший сегмент лекції, приділяючи кожному сегменту не більше 5-10 хвилин. Дати парам можливість протягом 2-3 хвилин реконструювати зміст навчального матеріалу у ході дискусії. 3) прочитати іншу частину лекції і знову даючи парам студентів можливість провести короткі обговорення кожного сегменту; 4) дати парам можливість провести остаточне обговорення теми, що дасть їм змогу підбити підсумок лекції і визначити результати навчання протягом заняття [4, с. 11–16].

До провідних кооперованих навичок дослідники відносять три їх види:

- Формувальні – це початкові навички, що є передумовою ефективного функціонування групи: рух до кооперованих груп без участі інших студентів у навчальному процесі; перебування зі своєю групою; розмову тихим голосом; підбадьорювання і сприяння кожному члену групи в участі у її діяльності.

- Функціональними називають уміння студентів, які є для

них необхідними для участі у груповій роботі. Вони включають формулювання директив; висловлення підтримки і сприйняття ідей інших; прохання про допомогу і пояснення; пропонування пояснення, якщо інший студент потребує допомоги; перефразування інших відповідей; передавання енергії групі, якщо вона починає втрачати робочий темп; вміння описувати почуття.

• Формування кооперованих умінь учені розглядають як важливе і відповідне завдання. Однак ці труднощі, вважають дослідники, варто поділяти з огляду на важливість результатів, яких студенти можуть при цьому досягнути у розвитку власних умінь, і у ставленні до цього, а також формування вміння включитися до дедалі складнішої діяльності у взаємозалежному сьогоденні [1, с. 23-25].

Підбиваючи підсумок у розгляді аспектів освітньої інновації кооперованого навчання, слід виділити три головних завдання: сформулювати у студентів кооперовані вміння; сприяти академічним досягненням, поліпшенню ставлення до школи, формуванню більш позитивних “Я-концепцій” студентів, виробленню міжособистісних умінь спілкування; використовувати у комплексі з іншими підходами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кошманова Т. Коопероване навчання як модель підготовки американських учителів / Т. Кошманова // Шлях освіти. – 1999. – № 2 (12). – С. 20–25.
2. Aronson P. The jigsaw classroom / P. Aronson, S. Patnoe. – New York: Harper Collins, 1997. – 245 p.
3. Johnson D. W. Conflict resolution and peer wediation programs in elementary and secondary school. A review of the research / D. W. Johnson, R. T. Johnson // Review of Educational Research. – 1996. – № 66. – P. 459–506.
4. Johnson R. T. Cooperative learning. Active leaning strategy for the college classroom / Johnson R. T., Johnson D. W., Smith K. A. // Baylor Education. – 1990. – №15 (2). – P. 11–16.
5. Slavin R. E. Cooperative teaming. Student teams / R. E. Slavin – Washington: D.C. National Education Association, 1987. – P. 8.

НАШІ АВТОРИ

- Юлія Безсмертна** – студентка історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Марія Бойчук** – магістрантка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Н. А. Кришталь);
- Тетяна Бондар** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Наталія Борбицька** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. М. С. Купар);
- Тетяна Верещака** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. М. С. Купар);
- Аліна Волжан** – студентка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Г. С. Сосой);
- Ігор Гнідаш** – студент природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Ольга Губрій** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. М. О. Шиловська);
- Яніна Давиденко** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Л. М. Черчата);
- Іванна Данилишина** – магістрантка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Тетяна Єрмак** – магістрантка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. М. С. Купар);
- Валентина Єрмакова** – студентка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Наталія Жук** – магістрантка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені

- ні В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Н. А. Кришталь);
- Віта Зайка** – магістрантка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Евген Закалюжний** – студент історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Наталія Здоровило** – магістрантка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Дмитро Калашник** – магістрант природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Лариса Калініченко** – магістрантка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Яна Кириленко** – магістрантка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Валерій Корецький** – студент фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. І. М. Тимінська);
- Лариса Король** – к. пед. н., доц. кафедри іноземних мов Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;
- Яна Кочерга** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. Н. В. Цехановська);
- Тетяна Кравченко** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Ольга Крамаренко** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Л. М. Черчата);
- Наталія Кришталь** – ст. викладач кафедри іноземних мов Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;
- Дмитро Кузнєцов** – студент фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. І. М. Тимінська);

- Тайсія Кухтяк** – магістрантка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Анатолій Левцун** – магістрант природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Олена Лесікова** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. О. Ф. Піскова);
- Оксана Леськів** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. Т. В. Чеснакова);
- Тетяна Лимарь** – студентка історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. О. М. Шевченко);
- Юлія Логвиненко** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Л. М. Черчата);
- Аліна Марченко** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Л. М. Черчата);
- Олексій Марченко** – магістрант історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Л. М. Черчата);
- Анна Мосур** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. М. С. Купар);
- Марина Надточій** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Михайло Негляд** – студент історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Сергій Новоселецький** – магістрант природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Марія Олексійко** – магістрантка факультету філології та журналістики Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Л. М. Черчата);
- Наталія Оніщенко** – магістрантка природничого факультету

- Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);*
- Яна Остропольська** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. М. О. Шиловська);
- Мирослава Павлюк** – студентка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Богдан Підгорний** – студент історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Роман Первак** – студент історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Олександр Підгорний** – аспірант Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;
- Юлія Подгурська** – студентка історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Людмила Роман** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. Н. В. Цехановська);
- Євгеній Руденко** – магістрант природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Валентина Сікач** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Анна Скоряк** – студентка історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Марина Софієнко** – магістрантка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Н. А. Кришталь);
- Антоніна Таборовець** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Наталія Тесленко** – студентка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. О. Ф. Піскова);

- Анжеліка Титаренко** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. О. М. Шевченко);
- Анастасія Хаустова** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. О. М. Шевченко);
- Дарія Христенко** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Л. М. Черчата);
- Юлія Фірсова** – студентка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Г. С. Сосой);
- Лідія Черчата** – старший викладач кафедри іноземних мов Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;
- В'ячеслав Чичкань** – студент факультету фізичного виховання Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. М. О. Шиловська);
- Ольга Чорнокал** – студентка фізико-математичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Анна Шажко** – магістрантка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Марина Шакланова** – студентка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. О. Ф. Піскова);
- Олена Шам** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – викл. О. М. Шевченко);
- Олексій Шведун** – студент історичного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Г. С. Сосой);
- Оксана Шинкарчук** – магістрантка природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);
- Ольга Щетініна** – студентка психолого-педагогічного факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Науковий керівник – доц. Л. Л. Король);

Галина Юдіна – студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету імені
В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. Д. Г. Білокінь);
Наїна Юсупова – студентка психолого-педагогічного факультету
Полтавського державного педагогічного університету імені
В. Г. Короленка (Науковий керівник – ст. викл. М. С. Купар).

За достовірність і вірогідність викладених фактів, за правильне
цитування джерел та посилання на них відповідальність покладається
на учасників наукових читань.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

КРОКИ В НАУКУ

Тези доповідей других студентських читань

Підписано до друку 12.05.2009.
Формат А 5. Папір офсетний. Гарнітура таймс.
Ум. др. арк. 9,1. Тираж 50 прим.